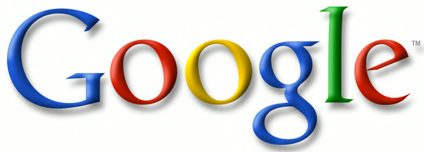
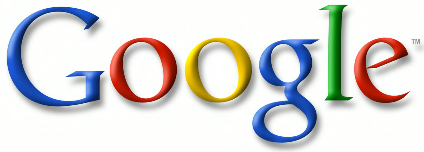
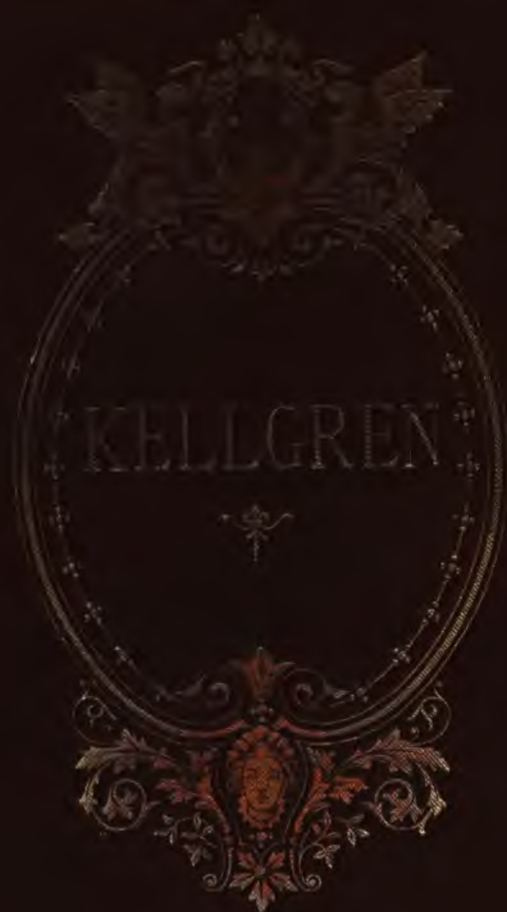

KELLGREN

JOH. HENR. KELLGREN

Sergel mod. 1791. *J. F. Martin grav.*

Innehåll:

Underrättelse.

[Till första upplagan.]

Denna Samling, började och fullbordad af författaren sjelf kort för och under hans sista sjukdom, innehåller hvad han ansåg för det minst odugliga af sina skrifter. Hans afsigt var, att intet annat skulle erkännas, än det som här finnes infördt: en rättighet som han trodde tillhöra en författare.

Till följe deraf är här uteslutet: 1) Nästan allt hvad han skref innan hans smak blifvit stadgad genom lefnaden i hufvudstaden, såsom Saknaden, en Ode tryckt i Åbo Tidningar; Nyårstankar, derst. och i Samlaren; Ode öfver Aristidis död, derst. och omtryckt i Stockholms-Posten; Ode till Konungen, af Sällskapet Aurora; och många andra stycken, som den tiden, äfven af kännare, mycket gillades. 2) En hop Divertissementer för hofvet och andra dylika tillfällighets-verser. 3) En mängd smärre verser, införde i Stockholms-Posten, och hvilka så mycket heldre blifvit uteslutne, som de blott varit skrifne för dagen. 4) Stycken, som till äfventyrs kunnat stöta, genom en alltför stor frihet, såsom Hjertat af Boufflers m. fl. — Men hvad som torde bevisa en verkelig stränghet hos författaren mot sig sjelf, är att han vetat uppoffra sådana

vara skrifvet i ett rent och ädelt språk. Erfarenheten bevisar det och instämmer med Boileaus utsaga:

Sans la langue, en un mot, l'auteur le plus divin
Est toujours, quoiqu' il fasse, un méchant écrivain.

Med hvad granskning hela Samlingen blifvit öfversedd, visar sig genast vid minsta undersökning. Man jemföre t. ex. Varning till Zemir med samma stycke under titel af Varning till Chloe, infördt i Stockholms-Posten 1778, N:o 18.

Detta är allt, hvad man trott angeläget vara att om dessa skrifter förorda, hvilkas indelning är följande: I. Theaterstycken. II. Oder, Cantater och andra Lyriska Dikter. III. Satirer, Sagor, Fabler och andra Skämtsamma Skrifter. IV. Dikter i Blandade ämnen. V. Imitationer och Öfversättningar. VI. Prosaiska Skrifter. — De anmärkningar, som här och der förekomma under texten, äro alle af författaren, utom en och annan som på stället finnes undantagen.

Utgifvarne.

Johan Henrik Kellgrens Lefverne.

Allmänheten emottager nu samlade i ett verk Vitterhets-stycken, hvilka, till största delen förut styckevis kände, med nöje, beundran och förtjusning blifvit läsne. Det snille, det stora och sällsynta snille, som dem författat, Kellgren är ej mera. Han bortrycktes i det ögonblick, då han var sinnad att fullgöra hvad han kallade en skyldighet emot sine läsare och emot sig sjelf. Efter en sträng räfst, sedan han förkastat stycken, dem han, lika oböjlig granskare mot sig som emot andre, ogillade; sedan han rättat och förbättrat flere, var hans föresats att utgifva allt hvad han dömde värdigt att läsas, värdigt att gå till efterverlden med stämpeln af ett namn, om hvars varaktighet han, oaktadt all sin blygsamhet, icke borde tvifla. Han hade deruti, som i mycket annat, gifvit ett efterdöme, hvilket alle store författare borde följa. Att han icke fick fullkomna hvad han tilltänkt, är likväl det minsta vi böre beklaga. Han medhann att sätta allt i ordning, och viss om sitt annalkande slut, uppdrog han verkställigheten af sin föresats åt en älskad slägtinge och åt en vän, *) hvilka med skyndsamhet, omsorg och skicklighet svarat emot hans förtroende.

Den rätta förlusten, som aldrig skall ersättas och derföre icke nog kan beklagas, behöfver icke af mig nämnas. Den kännes af alla dem, som högakta snillets eld förenad med ett moget vett, med manlighet i tankesättet, med värma för san-

*) Hans systerson Notarien i Kongl. Kommerse-Kollegium Christ. Lengblom, åt hvilken han gjort testamente af sina skrifter, och Kongl. Sekreteraren Gustaf Regnér.

ning, rättvisa och dygd; af alla dem, som tro att det är af någon vigt för ett folk att blifva upplyst; af någon heder för ett land att kunna framvisa mästerliga arbeten; af någon betydenhet för menskligheten, att under bekymmer, lidande och olyckor äga förråd af förståndets, känslans och smakens nöjen: rena och ädla i sin natur, oskyldiga och nyttiga i sin verkan; tillgängelige för alla utan lyckans och rikedomens biträde. Men mångdubbelt, men djupt, smärtande och beständigt kännes denna förlust af dem, hvilka Kellgren hedrade med sin vänskap; af dem, hvilka ej allenast beundrade Skalden, utan älskade tillika den mest älskvärda menniska; af dem, till hvilka den störste af hans medtäflare sagt:

Gråt sångens första son, om du bär nit för den;
Men dubbelt gråt, om du som vän,
Som menniska och vis hans värde känna hunnit.

Bland detta antal hade jag i flere år den lyckan att vara, mera utmärkt af hans förtroende än förtjent till något företräde. De nöjsamma och upplysande stunder jag tillbragt i hans sällskap äro försvunnne. Nyttan är qvar och minnet på en gång smickrande och sårande. Det angenäma i hugkomsten försvinner dock äfven och gifver rum åt sorgen vid åtankan af den dag, då Kellgren kallade mig till sin dödssäng och förkunnade mig den säkra öfvertygelse han sjelf ägde om vår förestående skilsmessa. Han yttrade att han i lifvet funnit en tröst i vår vänskap och tillade sin önskan, att jag efter hans bortgång måtte bevara minnet af denna vänskap genom ett företal till hans Arbeten; en önskan den han äfven i sin yttersta vilja förklarat. Hans blygsamma tankesätt tillät honom icke att känna hvad ära han gjorde mitt namn att få förenas med hans. Tårar voro mitt svar, och min enda känsla, den uppriktigaste och ifrigaste önskan att aldrig behöfva uppfylla hans begäran. Förgäfves var denna önskan, och hans vilja måste nu efterkommas; men jag har insett, och alla läsare inse med mig, huru litet ett företal behöfves för Kellgrens Arbeten. Det enda som kan öka värdet af hans skrifter är

att känna värdet af hans personliga egenskaper, af hans enskilda och medborgerliga uppförande. En teckning af Kellgrens lefnad, lynne och tankesätt blifver det enda förespråk jag mig tillåter. Teckningen skall blifva kort och enkel. En skickligare hand skall snart gifva honom ett värdigt äreminne och efterverlden ännu flere. Men framför hans Arbeten, hvilken är den dristige talare eller författare, som skulle våga ett loftal? Och om snillen gifvas, som med framgång kunde våga det, så blefve det åtminstone öfverflödigt.

Johan Henrik Kellgren var född den 1 December 1751 på Floby Prestgård i Westergöthland. Hans fader var Kyrkoherden Johan Kellgren, Modren Christina Elisabeth Aminoff, ett stilla, fromt och gudfruktigt Fruntimmer. Hans farfader var bonde och brukade Kapitensbostället i Kellstorp i Kellby Församling, hvaraf slägtens namn blifvit taget.

Af sin fader tyckes Kellgren hafva ärft sitt snille, sitt lynne och sin hufvudböjelse. Denne prestman hade ett fattande, rent och säkert förstånd, odladt och upplyst genom nyttiga kunskaper samt förknippadt med en stadig karakter. Han hade mycken kärlek och håg för vitterhet; skref stundom både Latinsk och Svensk vers; äfven för de vackra konster; hade någon kännedom af målning och bildhuggeri och spelade på åtskillige instrumenter. Ömsint fader ägde han både förmåga och vilja att utöfva en skyldighet, den en fader alltid med större framgång än andre uppfyller. Till dess Kellgren uppnått 10 år, hade han ingen annan läromästare än denne fader och vän. Sonen visade tidigt mycken qvickhet. Man skall till äfventyrs le, om jag såsom bevis deraf anför, att han innan 5 års ålder läste rent och obehindradt. En af tidehvarfvets störste filosofer (d'Alembert) har likväl anmärkt, att den möda förenandet af ögats och örats tecken, af bokstäfver och motsvarande ljud kostar hufvudet, öfverstiger all den möda, vi sedermera göra oss. På egen begäran fick Kellgren då genast börja de grammatikaliska studier och gjorde i allt

hvad honom lärdes hastiga framsteg. Tyst och allvarsam i sitt uppförande, deltog han sällan i barnlekar; satt merändels inne hos fadren, hvilken han nästan ständigt sysselsatte med frågor, dem en växande uppmärksamhet och vettgirighet alstrade. Sådane smärre omständigheter, upphöjde af de närmaste vid den tid de inträffa, sedermera glömde eller öfversedde, höra till Lärdoms-Historien, då de angå en namnkunnig författare; och alltid till menniskosnillets kännedom, hvilken icke skall hinna till fullkomlighet, innan man gifvit akt på det lilla som på det stora och samlat ett vidsträckt och tillräckligt förråd af rön. Fördomarne äro knappt i något ämne flere och skadligare, än i uppfostringsläran och i synnerhet den del deraf, som lär att tidigt kunna dömma barns egenskaper, böjelser och lynne, så mycket angelägnare att känna, som egenskapernas stadgande och förbättring, bristernas häfvande och ersättande, valet af läsning och andre öfningar deraf borde bero. Kellgrens barnaframsteg gifva anledning att omnämna en af dessa fördomar. Föräldrar äro böjde att lätt tro sina barn röja ovanliga och tidiga snillegåfvor: afunden, som misstycker eller halfvettet, som tror sig äga rätt att le åt en blind egenkärlek, underlåta sällan att upprepa det åldrade, men med all sin oriktighet qvarblefne ordspråket: att qvicka barn merändels blifva dumma män. Ofta dömma föräldrar falskt af egenkärlek och en förlåtlig böjelse att hoppas hvad de önska och finna hvad de hoppas. Visserligen händer att ett frö, som tidigt framter lofvande skott, vid mognaden gifver hel annan frukt än den man förväntat. Äfven händer att förträfflige snilleförmögenheter sent visa, utveckla och stadga sig; men jag är viss att hos de fleste af dem, som äro begåfvade med ovanligt snille, denna naturens skänk, för den rätta kännaren, redan i de första åren är synbar. Voltaire och Haller voro såsom barn öfver barn, blefvo såsom män öfver män och förblefvo såsom gubbar hvad de varit. Kellgrens snille syntes i hans spädaste år; lyste, värmde, förundrade i hans mannaål-

der; öfverlefde en af sjukdom föråldrad och nästan förstörd kroppsbyggnad.

Försöket att vederlägga en fördom är icke ett afsteg i en filosofs lefverne. Om min hand vore mäktig att åt hans minne offra en hecatomb af fallne villfarelser, så skulle jag tro mig se hans aska lifvas och hans skugga skänka mig ett bifall. Men återvändom till berättelsen. Den faderliga undervisningen förbyttes för Kellgren i den allmänna vid Skara Skola och Gymnasium. På båda ställen utmärkte han sig genom en så skyndande tillväxt i kunskaper, att hans Lärare tillstyrkte hans tidigare flyttning; men hans fader ville icke dertill samtycka. Hans förnämsta håg var för Vitterhet. Vid lediga stunder läste han alltid sådana vittra arbeten, som han der å orten kunde öfverkomma, såsom Holbergs Komedier, Dalins Svenska Argus, och använde dertill ofta hela nätterna. Hans skarpa omdöme visade sig redan i förakt för allt onödigt gräl, för allt som hade smak af barbari eller vidskepelse. Det röjde sig äfven i en stark böjelse för satiren, detta foster af det rena förståndet och icke, såsom hopen tror, af ondskan, hvilken endast alstrar tadlet, förtydelserna och smädelsen. Icke är den artist, som ler åt en usel tafla, sämre menniska, än den okunnige, som beundrar densamma. Så ej heller den tänkande mannen elak derföre, att han finner löjligt hvad dåren högaktar och upphöjer. Ännu voro dock muntra och träffande drag i umgänget de enda satirer Kellgrens snille framtedde. Med dessa roade han sina jemnåriga, för hvilka han i sitt öfriga uppförande förekom något allvarsam, egensinnig och förbehållsam.

Hans fader tillät honom ändteligen 1768 att lemna Gymnastiske föreläsningarne och att resa till Åbo Akademi, der fadren sjelf studerat och der Kellgren fann för sig sin enda broder, den han igenom hela sin lefnad på det ömmaste älskat *). Under de nio år, han der tillbragte, fortforo hans

*) Prosten i Skatelöf Hr Jonas Kellgren.

vettgirighet och arbetsamhet. De förste tvenne åren i synnerhet var det svårt att någon gång draga honom från kammaren och boken till annat, än föreläsningars afhörande. Vid 16 års ålder hade han haft en feber, som var nära att sluta hans dagar och lemnade svåra följder på hans bröst. Ett jemnt stillasittande grundlade nu den svaghet och ohelsa, som med åren ökades.

Medan han var vid Universitetet förlorade han sin fader (1771) och med honom all egen tillgång på penningar. Den satsen hade ännu icke blifvit framkläckt, för att göra föräldrars sorg och ynglingars förderf, att snillet befriar ifrån de utvägar till föda, dem samhällets skick gjort nödvändige; aldraminst troddes att egen öfvertygelse och ett förmätet påstående att man är ett snille, gaf rättighet att förakta och bryta detta skick. Men om ock denna lära då varit känd, hade den icke varit gjord för Kellgrens sanna hufvud och verkliga stolthet, hvilka ansågo det föraktliga ligga i orklöshet, vingleri, öfverdrefne anspråk, som sluteligen föda ett beroende, icke af en förtjent vedergällning, men af en förödmjukande hjelp. Kellgren vidtog det medel till bergning, som i alla tider varit nyttjadt af fattige Studerande, och bland dem af många, hvilka i samhället, eller i den lärda verlden blifvit store och ansedde män; jag menar att undervisa förmögnares barn. Dermed fortfor han äfven i hufvudstaden, till dess omständigheterna tilläto honom att öfvergifva denna mödosamma, men i verket hedrande bana.

Med beröm aflade Kellgren de brukliga lärdomsprof. Med beröm blef han tjuguett år gämmal Philosophiæ Magister (1772) och med allmänt bifall tvenne år derefter Docens i Vitterheten, den han icke endast kände, men redan med framgång idkat. Kort efter ankomsten till Åbo hade han gjort sina första Poëtiska försök, som bestodo i verser vid tillfälligheter. Att de varit öfver mängden af sådana verser är troligt; men att Författaren var öfver mängden af begynnande författare är säkert. Vid den tid, då egenkärleken ofta är

störst och blindast, var hans, om icke alldeles qväfd, åtminstone förbytt i tvekan och fruktan, det äkta snillets vanligaste följeslagare. Han återtog alltid sina vers och förstörde dem. Om vi kunde framdraga dessa och andra försök, dem han dömt till en dylik glömska, så skulle de till äfventyrs trösta mången försökare. Men de lärdomar äro dem utan tvifvel nyttigare, som Kellgren både med pennan och efterdömet lemnat: att man har rätt att försöka sina krafter på egen och vänners, aldrig på allmänhetens bekostnad; att ingen ting är farligare och mera dödande för snillet, än att hastigt tro sig fullkomlig; att intet arbete är värdt att se dagsljuset, som icke tål den fullaste dag och aldrig fruktar en förestående natt. Välmeningen, tillfället, svagheten trodde han aldrig kunna ursäkta en skrift, men väl författaren, så länge han icke med sina svaga foster gäckade förnuftet och smaken, eller vanvårdade allmänhetens helgade rätt. Om några af hans tryckta arbeten sedermera af honom sjelf blifvit förkastade, så bevisar det likväl icke emot detta anförande. Utgifvandet har ej alltid berott af honom sjelf. De äga en verklig förtjenst, ehuru de sakna fullkomligheten. Några bland dem skulle intaga ett märkligt rum i andra samlingar och i denna endast förlora genom jemförelsen.

För att gå långt i vetenskaperna äro snille och arbetsamhet tillräckliga och ensligheten befordrar ofta framstegen. Vitterhetsidkaren behöfver känna menniskan och verlden, behöfver se den förra i de större verkningskretsar och i det mera odlade umgänget. Originale författare kunna träffas på alla ställen, men knappt lärer något land kunna framvisa i Vitterheten någon författare af en allmän, stadgad och fullkomnad smak, som icke tillbragt en betydlig del af sin lefnad i hufvudstaden. Denna anmärkning, som ofta blifvit gjord, finner rum och tillämpning i Kellgrens lefverne. Han sökte af öfvertygelse tillfälle att få vistas i Stockholm och fick ett af de önskeligaste i sin ställning och för sitt ändamål, då han (1777) emottog till undervisning då varande General-Löjtnanten Grefve

Meyerfelts *) tvenne söner. Han förblef flere år i detta hus, der, som i de öfrige, hvarest han uppfyllt samma kall, älskad af dem han handledde och aktad af deras föräldrar. Jag har varit vittne till den ifver, hvarmed han böd till att hjelpa ett af dessa hus, som igenom fadrens frånfälle blifvit försatt i bekymmersamma omständigheter. Alla hans vänner hafva sett hans sorg, då Grefvarne Meyerfelt i deras bästa ålder bortrycktes. Dessa drag hafva icke bort förtigas. De måla hans hjertelag, som var älskande och ömt, men ömt utan svaghet.

Kellgrens rykte hade föregått honom till hufvudstaden genom skaldestycken, dem han vid slutet af sitt vistande i Åbo hade författat, och som nu förbättrade blefvo allt mer och mer kända. Mina Löjen började den namnkunnighet han sedermera ständigt ökade och utvidgade. Satiren är kanske det säkraste medel att skyndsamt behaga en hel allmänhet. De öfrige vitterhets-slag förutsätta en känsla, den icke alle äga. Få gifvas, som icke le och icke le gerna. Också ehuru mycket satiren klandras af vana, af verkelig eller tillgjord fromhet, läses den och älskas, åtminstone i hemlighet, af nästan alla; af den tänkande, som inser dess värde och nytta; af månge, emedan egenkärleken finner sig smickrad och känner sig höjas, då den ler åt andras fel och svagheter; men af de fleste ur det enkla skäl, att menniskan är född och böjd för löjet. Kellgren skref likväl äfven för inbildningen och känslan. Sinnenas Förening vann ett bifall, som han sedermera sjelf jäfvat både i afseende på smaken och sederne, dem han i det närmaste trodde oskiljaktige. Ode till Bacchus och Kärleken väckte en beundran, den mästerstycken aldrig förlora. Och i de senare åren hafva vi af honom emottagit det förträffliga stycket Nya Skapelsen.

Vänskapen, som ikläder sig personernas art, blir hos upplyste och verksamma menniskor ett medel till befordran af allmän nytta. Likhet i tänkesätt knöt emellan Kellgren och

---

*) Sedermera Fältmarskalk och en af Rikets Herrar.

nu varande Assessoren i Kommerse-Kollegium Carl Lenngren ett vänskapsband, hvilket inbördes aktning och förtroende oafbrutet sammanhöll och döden först upplöste till den öfverlefvandes beständiga sorg. De började tillsammans (1778 d. 29 Oktober) utgifvandet af Dagbladet Stockholms-Posten. Detta Dagblad har en heder, som af få sådane blifvit delt eller lärer delas, att hafva bidragit att göra epok i landets vitterhet genom Kellgrens granskningar, de grundreglor, de omdömen han uppgifvit, understödde af stycken värdiga att tjena till mönster. Man har stundom beskyllt honom att vara för sträng granskare, och många hafva önskat att det hvassare skämtet alltid varit bannlyst. Ett försvar kunde sökas i svårigheten, helst vid yngre år, att tillbaka hålla en satirisk anda, i värman af hans karakter och den billiga harm, en god författare känner, då han ser smaken lika vanvårdad af dem, som skrifva och dem som läsa och dömma; ändtligen kunde detta försvar sökas i den vana, som, nästan förbytt till lag, i alla tider öfverlemnat usle författare till det åtlöje, de sig sjelfva underkastat. Jag vill endast anföra att flere kritiker blifvit Kellgren tillegnade, dem han aldrig skrifvit; att han sjelf ogillat vissa af sina första granskningar; att han hade gjort sig till en helig lag att aldrig angripa författares person eller enskilda uppförande, en rättvisa den hans fiender icke gjort honom. Och om lika fullt en eller annan anledning till klagan skulle öfverblifva, skall jag be hans anklagare pröfva, om icke felen öfvervägas och öfverskylas af den nytta han åstadkommit. Tiden medgifver icke att undersöka, hurudan vår Svenske Boileau fann smaken och hurudan han lemnade den. Ännu mindre vill jag återkalla minnet af de strider, han för smaken och förnuftet vågat, från hvilka han skördat ära, det är sannt, men äfven hemburit ledsamheter och qval, dem hans vänner kände. Verkan är synlig och ostridig. Om medlen må några korta anmärkningar tillåtas. En begynnares svaghet kan förtjena skonsamhet; den har Kellgren vid de flesta tillfällen visat och alltid, då han såg skymten af en

verklig talang. Goda författares fel böra med varsamhet och aktning upptäckas, och häremot har han så litet felat, att man beskyllt honom för efterlåtenhet. Men är frågan om förnuftets, om sanningens heliga rätt, om en nations upplysning, tänkesätt och smak; är frågan att i sin linda qväfva eller i sina utbrott tygla en uppenbar dårskap och fanatism, vare sig i Religion, Politik, Vetenskaper eller Vitterhet, då är den rättsintes ifver förlåtlig, äfven berömlig och nödig; då är satiren förnuftets vapen, lika tillåtlig som skyndsam och säker i sina följder. Skäl och bevis verka vid sådane tillfällen långsamt; åtlöjet är ett bloss, hvars sken dåren och bedragaren fly eller trotsa med en maktlös fräckhet, men som varnar, upplyser och leder allmänheten.

Denna fördel af satiren insåg *Kellgren* och nyttjade med en mästares förmåga, stundom resande sig med en Juvenalisk ifver, stundom lekande och len, som i de bekante stycken *Ljusets Fiender* och *Jordens Skapelse*. Han inskränkte icke sin åtgärd till granskningen öfver vitterhetsarbeten; ej heller var satiren det enda medel han använde. Han sträckte sin verksamhet till alla de ämnen, der hans insigter tilläto honom att gagna, med det rätta snillets varsamhet att icke vidröra dem han icke förstod. Fullkomligen i bredd med sitt tidehvarf och öfver det samma i en vis måtta och en filosofisk billighet, har han i det nämnde Dagblad dels i anledning af utkomne arbeten, dels vid andra tillfällen skänkt Svenska Allmänheten afhandlingar, som skulle hafva prydt *Tatler* eller *Spectator* och hvilka förtjenade att samlas för att utgöra en bok, som i alla tider skulle läsas med lika mycket nöje som nytta. Efterverlden skulle då blifva i stånd att fullkomligen dömma, huru mycket han bidragit till sin samtids förädling i tänkesätt och smak.

Länge hafva Svenska vitterhets-idkare antingen måst uppoffra sin tid åt andra yrken eller strida med brist och fattigdom. En fördom har dömt dem oskicklige till allmänna värf, en annan ovärdige all belöning af det allmänna, om de en-

samt följde den stråt böjelsen för dem tycktes utvisa. Vida öfver dessa fördomar var den Konung, under hvars spira Kellgren, till sin och Svenska Vitterhetens lycka, var född att lefva. Gustaf den Tredje, med en stadgad öfvertygelse om värdet och nödvändigheten af de skilnader och företräden samhälls-ordningen infört, ägde ett lika stort begrepp om ett annat företräde, som naturen oföränderligen fastställt för dem hon skänkt snille och öfverlägsne egenskaper. Hans största begär var odödligheten, och han visste att urskilja dessa sällsynta menniskor, hvilka genom bedrifter eller snillealster en gång skulle lemna sina namn åt minnet för att omgifva hans eget och utmärka hans tidehvarf hos de sednaste åldrar. Kellgren kunde för honom ej länge blifva dold. Att han hade varit skicklig till sysslors skötande, derom kunna de icke tvifla, som känt hans rediga begrepp, säkra omdöme, arbetsamhet, noggrannhet och värma för allt hvad som var rätt eller nyttigt. Hade hans håg varit lika stor med hans skicklighet, hade han helt visst i tjenstevägen af Konungen emottagit vedermälen af samma bevågenhet, som andra vitterhets-idkare erfarit. Men Gustaf tänkte, att ett snille sådant som Kellgrens tillräckeligen och mest gagnade genom skrifter, och att de medel, som till en så stor del användas på rikens anseende, icke förspillas, då de gifvas åt dem, hvilka hedra sitt fädernesland genom sin egen namnkunnighet. Ingen slags ära gafs som han icke ville hafva till sin och Sveriges. Han lyckönskade sig att kunna förbehålla Kellgren ensam åt Sång-Gudinnorna och att i honom gifva det första efterdöme af en Svensk, som funnit bergning utan att vara annat än vitter. För att utmärka honom för den hop, som dömmer efter titlar och rang, gaf Konungen honom fullmakt att vara sin Handsekreterare. För att sätta honom i stånd att med sinnets ledighet arbeta och med värdighet och beqvämlighet tillbringa sitt lif, gaf han honom pensioner, som efter hand ökades. Kellgren fick härigenom uppfylla den önskan hans valspråk uttryckte,

att blifva: Allt vid sin Lyra*) och han blef nog till sin egen och sitt fäderneslands heder.

Konungen gynnade bland vitterhetsöfningar i synnerhet de theatraliska. Det första Kellgren skref för Theatern, var en Prolog, som uppfördes på Drottningholm (1778), då hoppet att se Konungahuset förökt med en ättling af Gustaf och Sophia Magdalena gjordes allmänheten bekant. Om denna Prolog yttrade sig författaren till musiken, att han önskade att alltid finna verser så lämpeliga till samljudets styrka och behaglighet. Detta Kellgrens första försök förebådade den som en dag skulle blifva en fullkomnad mästare i lyriska skaldekonsten. Efter Konungens egna planer sammanskref han sedermera Gustaf Wasa, den Svenska Lyriska Theaterns ära, värdig det namn den bär och de händelser den återkallar, som aldrig än utan förtjusning blifvit läst eller åskådad; Christina, rik på skönheter af det första slag; Gustaf Adolph och Ebba Brahe med några brister, dem Allmänheten trott sig upptäcka, men med förtjenster, i synnerhet i det naiva, hvilka äro sällsynte i vårt språk och kanske af detta skäl undfallit mängden. Ännu ett arbete af Kellgrens hand, Æneas i Carthago, skall snart pryda scenen och göra honom och hans vän Kraus på en gång beundrade och saknade.

Då Gustaf III stiftade Svenska Akademien, blef Kellgren en bland de 13 ledamöter, dem Konungen sjelf utnämnde. Genom lottning blef han dess första Direktör, och Gustaf fägnade sig att se lyckan instämma med sin önskan och föresats att visa, det snillet i vittra samfund jemnar alla skillnader af börd och rang. Samma hedersrum i Akademien emottog Kellgren kort före sin död. Hans nit för inrättningen visade sig vid alla tillfällen. Hans granskningar och omdömen voro rättvisa. De svar han å Akademiens vägnar gifvit, utmärka sig bland sådane skrifter. Han hade åtagit sig utarbetandet af en bokstaf i Svenska Ordboken, men hann icke

*) Kellgren förde i sitt sigill en lyra med omskrift: Omnis in hoc sum.

mer än göra uppställningen. Vid granskningen af de redan utarbetade bokstäfver, voro hans anmärkningar alltid upplysande. I allmänhet hafva få författare varit mera angelägne om renhet och rätthet i språket.

Den största nytta har Kellgren gjort språket genom sina skrifter. Man hyser i allmänhet en förvänd tanka, då man med otålighet fordrar reglor och ordböcker för språk, som icke ännu blifvit tillräckeligen upparbetade. Hvart hade Virgilius och Cicero hunnit, om de varit fjättrade af band, som Cato Censor och Ennius fått pålägga? Reglor och samlingar af ord äro födde af språken; icke språken af dem. De följa och böra följa de förändringar hvart och ett språk undergår, och om de med någon grad af oföränderlighet kunna stadgas, är det då först, när språket genom goda författare blifvit bragt till en fullkomlighet, som svårligen kan öfverträffas. Kellgren hade i detta som i alla andra ämnen sunda och rätta begrepp. Lika hatare af sjelfsvåld, som af obilligt tvång, visste han skilja emellan de lagar, hvilka antingen höra till alla språk i gemen eller hvart och ett särskildt tungomåls oombytliga art, och dem som vanan infört, hvilka likasom sjelfva vanan böra vara ändring och förbättring underkastade. Nya ord, nya vändningar ansåg han för en vinst, icke för en skada. Då vi från Fransyskan hämtat vår mesta upplysning och vår mesta smak, trodde han icke otillåtligt att med Svenskan införlifva vissa af det språkets ord, talesätt och ordställningar. Kanske har han häruti stundom gått för långt, och i allmänhet torde vara önskeligt, att man snarare sökte rikta vårt modersmål från de språk, som dermed till ursprung, ljud och lynne äro mera närslägtade. Det står likväl fast, att Kellgren varit bland dem, hvilka mest bidragit till Svenska språkets tillväxt och odling, både i den obundna och bundna stilen. Hans prosa var ren, tydlig, bindande och välljudande. Ofta röjde sig Skalden i bildrika uttryck; men alltid Filosofen i ordens och sjelfva bildernas riktighet, i ordning och styrka.

Det tillhör skalderne att uppgifva och bestämma, hvad Svenska Skaldekonsten genom honom vunnit. Ännu dömde aldrig någon annan än konstnären med fullkomlig säkerhet om konsten i dess finare delar och i dess hela vidd. Tusende anmärkningar och upptäckter, som födas af utöfningen, undfalla, äfven den skarpsyntaste kännare. Man behöfver likväl icke ens vara kännare, utan blott älskare och läsare, för att blifva varse de märkeliga och lyckliga ändringar och förbättringar, Kellgren gjort i vår skaldekonst. En dristigare utflygt; mera vexling i versernas takt och ljud; ett lyckligt bruk af de fordom förkastade dactyler; flere nya versslag, särdeles för det lätta och skämtsamma; välljudet i allmänhet vexladt, ökadt, förhöjdt, synas utgöra det hufvudsakliga, som utmärkte honom från hans närmaste föregångare och som ger honom ett rum bland skapande snillen. För sina efterföljare skall han tjena till mönster af riktighet, noggrannhet och egentlighet i stil. Då det snille och den smak, som råda i hans arbeten, försäkra dem att i alla tider väcka nöje och beundran, kunna vi med trygghet förutsäga att inga ändringar i språket och dess verskonst skola beröfva honom den äran, att för skrifsättet räknas bland Klassiske Författare. I mera än en af Svenska Snillet förut obanad väg har han med framgång vågat de första försök. I intet af de skaldeslag han vidrört har han misslyckats: i några är han ostridigt den förste; i de fleste i bredd med de förste. Hans smak sträckte sig till allt och han hade den sällsynta rättvisan att icke fördömma hvad som ej instämde med hans enskilda tycke. Hans känsla var sann och stark, snarare fin än öm; hans bildningsgåfva var behaglig och lekande, mera än rik och målande; båda alltid styrde och tyglade af förnuftet. Med åren tycktes han mindre lyda deras ingifvelser och af dem endast behålla förmågan att gjuta behag öfver alla ämnen, äfven de torraste. Tankekraften och förnuftet voro de rådande egenskaper i hans skrifter, som i hans hufvud. De visade sig lika i skämtet och det allvarsamma; i det minsta han skref, igenkände man den djup-

sinniga tänkaren, som med ett filosofiskt öga sett öfver Verlden, Samhället, Menniskan, hennes lynne, gerningar och kunskaper. Det löjliga frestade och förnöjde honom; det sanna öfverväldigade hela hans själ. Om man i ett drag vill innefatta hans förnämsta poëtiska förtjenst, bör man kalla honom, Behagens, det goda Skämtets och Förnuftets Skald.

En författare målar sig merändels i sina skrifter. Kellgrens vänner behöfva icke frukta, att hans skola jäfva det omdöme en närmare kännedom af hans personliga egenskaper hos dem fästat. De behöfva endast förbehålla honom den rättvisa, att dömmas efter den allmänna stämpel, som hans arbeten bära, icke efter några drag, som kunnat undfalla hans ungdom och en lekande qvickhet, ej heller efter lofoffer, som någon gång kunnat synas öfverdrifne, ehuru af honom gifne åt en välgörare. Det är omöjligt att blifva en så stor Skald som Kellgren var, utan att erfara en mängd af skiljaktige, vexlande och lifliga känslor och sinnesrörelser, och det är kanske lika omöjligt att alltid emotstå deras verkningar. Qvick, eldig, känslofull, lättrörd, häftig, otålig, böjd för nöjet förenade han likväl med dessa från vissa snillen oskiljaktiga egenskaper andra, som synas motstridige: stadga, allvar, ihärdighet, manlighet, sinnesstyrka. Ytan var, om detta uttryck får nyttjas, rörlig; bottnen fast. Hans ungdom offrade åt nöjet. Sinnesrörelserna vexlade hans timmar och öfvergången från den ena till den andra var stundom lätt och hastig; men förnuftet och klokheten styrde hans vandel, hans gerningar och beslut. Dessa sednare voro merändels oryggliga; och han gick sällan miste om sina ändamål. Han ombytte ton, ändrade de meningar han orätt kunnat hysa, blygdes icke att erkänna misstag; men uppoffrade för inga bevekelser grundsatser, dem han med en sann öfvertygelse fattat. Allt hvad han började, fortsatte han med drift och fullbordade med besked. I sin tillgifvenhet för anhörige, vänner och fädesnerlandet var han oföränderlig. Kellgren älskade sitt fädernesland, icke af fördom eller derföre att en slump låtit honom der födas, men

af öfvertygelse och pligt, och derföre att det inneslöt en samling af menniskor, födde med rättighet att i samhället blifva lycklige. Han dömde alla nationer med opartiskhet och sträckte sin kärlek till hela menniskoslägtet. Förtryck och orättvisa, på hvad vrå af jordklotet de funnos, sårade hans hjerta och satte honom i den största ifver. Vackra gerningar, stora och ädelmodiga företag, en gladare utsigt för menskligheten rörde honom ända till tårar. Jag har gråtit som ett barn, eller rättare, jag har gråtit som en man, skref han till en vän vid första tidningen om en händelse, den han trodde skola göra menskligheten lycka och som han sedermera med en verkelig sorg och en sann afsky en tid såg göra dess fasa och förskräckelse.

Emot enskilda var han redlig, men lemnade icke lätt sitt förtroende. Den slughet, ett skarpt förstånd föder och en stadig karakter gör möjlig i utöfningen, nyttjade han till försvar, aldrig till vapen att skada. I omgänget med vänner var han glad och skämtsam, när hans helsa det tillät. Bland obekanta tystlåten, höflig, utan att alltid vara fördragande och undfallande. I tvister tog han lätt hetta, i synnerhet om ämnet var af vigt. Af allt älskade han högst sanningen, den han sade och skref med frimodighet. För det han trodde vara rätt, fruktade han aldrig att göra sig ovänner. Hans kärlek för vitterheten gick, som han sjelf yttrat, ända till passion *). En ny talang, ett nytt slag, försatte honom i den största glädje, och af den orättvisa hans fiender gjort honom, är det kanske den största, att hafva beskyllt honom för en uteslu-

*) Jag kan ej afhålla mig att införa följande utdrag af ett bref, skrifvet kort för hans död till en af våra goda författare, der han säger om sig sjelf: — — "Det var en liten man i vår litterära verld. Hans "talanger voro små. Han hade kanhända icke hvad man kallar Snille. "Hans flesta skrifter hade liten vidd och vigt. Men han hade en "egenskap, kanske i högre grad, än någon af sina medbröder: det "var ett nit, en värma för Svenska Vitterhetens förkofran och heder, "som följde honom beständigt genom ett plågsamt lif, och som ännu "var hans sista passion i den stund han skref dessa rader."

tande smak. I en af hans mest bekanta strider var det aldrig nyheten, aldrig versslaget eller skaldeslaget han angrep, men sammanblandningen, oriktigheten, öfverdriften och framför allt skrytet och oredan. Ömtålig vid anfall visade han likväl aldrig begär att berömmas. Köld och obemärksamhet hos mängden eller hos de högre förtröto honom mera för vitterhetens än för hans egen skull. Han satte värde på kännares bifall, utan att göra sig möda att söka det och kände en verkelig plåga från denna klass af beundrare, hvilka med besök och ärebetygelser likasom belägra snillen och borttaga en dyrbar tid. Ensligheten eller några vänner voro målet för hans begär. Hans behof voro få och inskränkte, och hvad han ägde, alltid tillräckligt. Den som skulle hafva kallat honom en känslofull vis, hade i tvenne ord målat hans karakter.

Redan i de yngre åren hade Kellgren en svag och vacklande helsa. Vid 16 års ålder fick han en svår feber, som tycktes lemna följder på hans bröst. Kanske hade en jemnare och starkare rörelse kunnat förbättra en af naturen svag sammansättning, som deremot af stillasittande, arbetsamhet, hufvudbry och täta sinnesrörelser försämrades. Den största ordentlighet och varsamhet, och den ömmaste vård af en skicklig läkare, som tillika var hans vän *), kunna snarare sägas hafva utdragit med döden, än förlängt lifvet. Bräcklighet och sjukdomens beskaffenhet emotstodo all hjelp, och den otålighet plågorna födde gjorde dessa ännu mera känbara. Den dag, som skulle beröfva Sverige ett af sina störste snillen, inföll den 20 April 1795. Kellgren slocknade stilla och frimodigt. Efter hans eget förordnande fördes han i tysthet till vår allmänna moder, Jorden. Hans begrafning hade det utmärkta, att den bevistades af ingen, som icke älskat honom medan han lefde och då med en sorgbunden tystnad eller varma tårar beklagade hans död. Tolf af hans vänner hade låtit prägla

*) Assessoren Henrik Gahn, i hvars hus han flere år bodde.

en skådepenning *) som utdeltes. De ämna äfven med en minnesvård utmärka det rum på S:t Jacobs Kyrkogård, der hans ben djupt ner i mullen förvaras. Vid åsyn af denna minnesvård, skall det namn, som blir dess enda prydnad, väcka hågkomsten af allt hvad lifvet har behagligt och ljuft; och midt ibland förödmjukande vedermälen af menniskans förgänglighet säga att hon är stor genom Dygden, Tanken och Snillet. Jag lyder denna ingifvelse och vänder läsaren ifrån Kellgrens beklagansvärda bortgång till de Skrifter, i hvilka han beständigt skall lefva; föresättande mig sjelf att under ett lif, som med åren ämnas åt nya förluster, i tysthet sörja hvad jag ägt eller söka en tröst i minnet af lyckligare dagar.

Nils von Rosenstein.

---

*) Denna penning föreställer å ena sidan Kellgrens Bröstbild med omskrifvet namn; å den andra läses: Poëtæ, Philosopho, Civi; Amico Lugentes Amici. MDCCXCV.

THEATERSTYCKEN.

GUSTAF WASA,

LYRISK TRAGEDIE

I

TRE AKTER.

FÖRSTA GÅNGEN UPPFÖRD DEN 19 JANUARI 1786.

Om något Theaterstycke, betraktadt i afseende på ämnets vigt, planens dristighet, personernes värde, händelsernas evigt fästade minne, och verkan af deras utgång till ett helt Rikes lycka, om i alla dessa afseenden något dramatiskt arbete förtjenar ett utmärkt och ypperligt rum i Svenska Snillets historia; vågar jag påstå, att detta rum bör tillhöra Tragedien Gustaf Wasa. Uppriktigheten af detta fritt yttrade omdöme skall skydda mig för all misstanka af eget beröm, och förvandla det till ett offer af skyldig vördnad. I sanning, att med full styrka fatta vidden af den stora rikshvälfning som är ämnet för denna dram, och att återkalla den på scenen i all sin höghet, till ett skådespel, värdigt att gifvas ett fritt folk; dertill kräfdes en dubbel skyldskap i börd och snille med den Hjelten, hvars ärestod derigenom nu af samma hand å nyo reses. Men att genom sin själ öppna en väg till lyriskt uttryck för de stora känslor som födde detta verk, härtill fordrades mindre att vara skald, än en rättskaffens Svensk; och mitt enda högmod är att förtjena denna heder. Nationer! viljen J veta hvad rum förtjensten tilldelar edra ännu lefvande regenter, viljen J härutinnan förekomma efterverldens enda osvikeliga dom; så gifven akt med hvad känsla af förtjusning eller afund de anse minnet af stora män bland sina företrädare. En elak furste önskar ingen ting högre, än att kunna utplåna ända till namnet af alla de hjeltar, som besutit hans

thron; då deremot en vis och dygdig Konung, genom vördnad och nit för Store Förfäders ära, visar sig vuxen att sjelf med dem jemföras.

De ändringar i händelsernas sanna förlopp, som naturen af ett dramatisk arbete fordrat, äro af så ringa betydelse och röra en så allmänt och väl känd tidpunkt, att ingen förvillelse deraf sannolikt kan uppkomma. Allenast har man trott både nyttigt och behageligt, att genom några få historiska anmärkningar upplysa eller påminna läsaren om en del af de förekommande personers öden.

PERSONERNE:

GUSTAF ERICSSON WASA, Svensk Riddersman, utkorad till Riksföreståndare på Riksdagen i Wadstena.

CHRISTIERN II med tillnamnet Tyrann, Konung i Dannemark och Norrige, våldskräktare af Svenska Thronen.

SEVERIN NORRBY (*a*), Stor-Amiral i Dannemark.

CHRISTINA GYLLENSTJERNA (*b*), Riksföreståndaren Sten Stures Enka.

CECILIA af EKA, Gustaf Wasas Mor.

MARGARETA WASA (*c*), Gustafs Syster och Joachim Brahes Enka.

ANNA BJELKE (*d*), Riks-Rådet och Ståthållaren på Kalmar Slott Johan Månsson Natt och Dags Enka.

LARS SIGGESSON SPARRE (*e*), Sveriges Råd och Riks-Marsk.
STEN ERICSSON LEJONHUFVUD (*f*).
GUSTAF OLOFSSON STENBOCK (*g*).
ERIC FLEMMING.
AXEL POSSE till Hellekis.
THORD BONDE (*h*).
KNUT ERICSSON KURK (*i*).
PEDER OLOFSSON HÅRD (*k*).
} Svenske Riddare af Gustafs parti.

SVANTE STURE (*l*), Riksföreståndaren Sten Stures Son, ett barn om 5 år.

PEHR BRAHE (*m*), Joachim Brahes och Margareta Wasas Son, ett ungt barn.

ANDERS PEHRSSON (*q*).

En Dansk Krigshärold.

Tvenne Officerare af Christierns Armé.

En Norrbys Vapendragare.

En Fångvaktare.
En Dansk Soldat.
Sveriges Skydds-Ängel.
Eric Wasas (*n*) Skugga.
Sten Stures (*p*) Skugga.
Joachim Brahes Skugga.
Tvenne unga Ribbingars (*o*) Skuggor.
Fängslade Enkor och Barn på Slottet i Stockholm.
Herrar och Fruar vid Christierns Hof.
Svenske Riddersmän och Soldater.
Christierns Soldater.
Genier i Odödlighetens Tempel.
De Svenske Herrars Skuggor som blifvit mördade vid blodbadet i Stockholm.
Glada och lyckliga Drömmar.
Grymma och olyckliga Drömmar.

Scenen är i Stockholm.

FÖRSTA AKTEN.

FÖRSTA SCENEN.

Theatern föreställer ett hvalf under Slottet i Stockholm, der de förnämsta Svenska Herrars Fruar, Enkor och Barn af Christiern hållas fängslige. Detta underjordiska hvalf är endast upplyst af en lampa, som sprider ett svagt och bedröfligt sken. Vid Theaterns öppnande ser man midt uti fängelset Gustafs Mor Cecilia af Eka, tillika med sin Dotter, Joachim Brahes Enka, Margareta Wasa, som håller sin Son den unga Pehr Brahe i famnen. Anna Bjelke sitter bredevid dem. Man ser de öfriga Svenska Fruntimer, sittande på stenar här och der med sina Barn. Alla visa tecken af den yttersta sorg och förtviflan.

CECILIA AF EKA. MARGARETA WASA. ANNA BJELKE.
DE ÖFRIGE FÄNGSLADE QVINNOR OCH BARN.

CHOR.

Himmel! hör vårt rop uti nöden!
Är du ej mer de olyckligas far?
Sänd oss hämd eller skänk oss döden,
Bryt våra band eller slut våra dar.

CECILIA.

Min son! du, som med blygd skall bära
Blott tyngden af ett vördadt namn:
Jag dör — men ej uti din famn;
Du lefver — men förutan ära.

MARGARETA.

Min bror!

CECILIA.

Min Son!

BÅDA.

Men ack! vår röst
I dessa grafvars djup försvinner;
Vår klagan hinner ej ditt bröst!

CHOR.

Vår klagan ej till Himlen hinner;
Nej, döden är vår enda tröst.

MARGARETA,
som omfamnar sin Son.

O du! som föddes för att lida,
Min son! hvad skall ditt öde bli?

TILLSAMMANS
med de öfriga Fruarna, som alla med ömhet trycka sina Barn i famnen.

J, kära barn! som vid vår sida
Förenen späda klagoskri:
Er lefnad skall i tårar skrida,
I brist, förakt och slafveri.
Hvad edra mödrars hjertan svida
Att se er födde för att lida,
Att offer eller trälar bli!

CECILIA.

Men hvad? skall bojans tyngd också vår själ förtrycka?
Och känna vi ej mer vårt blod?
Jo, Gustaf är min son — han lefver — och hans mod
Skall oss ännu ur träldomsdjupet rycka.

MARGARETA.

Hvad vill en enskild ädlings dygd
Emot tyrannens makt och lycka? —
Nej, han skall störta sig med blygd —
Allt skall förgås — han sjelf, hans namn och fosterbygd.

CECILIA.

Men hatet hos ett folk som lärt att frihet dyrka!
Men ropet af en allmän nöd! . . .

MARGARETA.

Dess hat är utan våld, dess rop förutan styrka:
Och Sverge är ej mer, från sina Sturars död.

CECILIA.

Man sagt, att Sturens son uti sin moders armar
Af våra bergsbor hyllad är;
Att hämd, allena hämd är detta folks begär.

ANNA.

Kan hända Himlen sig förbarmar,
Och vår befrielse är när.

CECILIA OCH ANNA.

Ja glädoms! — Himlen ej utur tyrannens snaror
Hans lif förgäfves räddat har.

ALLA TRE.

Må, späda barn! ditt namn, din ungdom, dina faror
Med ömhet yrka ditt försvar!

CHOR.

Du enda hopp hos de förtryckta,
Att njuta hämd mot sin tyrann;
Må ej den glada stråle flykta,
Som väg till våra hjertan fann!

ANDRA SCENEN.

FÅNGVAKTAREN. EN SOLDAT. STURENS UNGA SON. DE FÖRRE.

CECILIA.

Till dessa grafvars djup man gallren öppnas hör.
Hvem är det usla rof man hit ur dagen för?

SOLDATEN,
öfverlemnande ett Barn åt Fångvaktaren.

Uti din säkra vård en dyrbar fånge lemnas:
Dig snart skall kunnigt bli hvad öde honom ämnas.

CECILIA.

Ett barn! Men hvad o Gud! den unga Sturen! — Fort!
Fort, skyndom oss att dö — min son, min son är slagen!

MARGARETA.

Ack! skulle så vår hämd af Himlen bli bedragen.
Och detta var den hjelp, som vi förvänta bort!

(De förnämsta Fruarne omgifva Barnet och trycka det i sina armar; de öfriga sträcka sina händer mot himmelen och omfamna sina Barn.)

CHOR.

O Gud! Du våra bittra öden
Till sista rågan uppfyllt har.

O Gud! så vägra då ej döden
Att sluta våra usla dar!

TREDJE SCENEN.

EN OFFICER. DE FÖRRE.

OFFICEREN.

Olycklige! qväfven neder
En brottslig klagan; — Fort! till Christiern följen mig,
Att höra eder dom, det straff han er bereder.

CHOR.

Är det till döden du oss leder?
Välan! vi glade följa dig.

MARGARETA,
i det hon omfamnar sin son.

Min son! en mordisk glafven
Skall skära af ditt lif i början af sitt lopp!

CECILIA OCH ANNA,
i det de omfamna unga Sturen och Pehr Brahe.

Ack ömkansvärda barn! att följa er i grafven,
Det är vårt enda hopp.

ALLA TRE.

Är det till döden du oss leder;
Så vet, det är vårt enda hopp.

OFFICEREN.

Gån, dröjen icke mer; er Konung väntar eder.

CHOR.

Ja döden, döden är vårt hopp.

(De gå alla bort.)

FJERDE SCENEN.

Theatern förändras, och föreställer förnämsta Salen på Slottet i Stockholm, tillredd för en högtid. Näst efter sitt Hof, omgifven af Vakt, anländer **Christiern** och intager sin thron. En myckenhet folk har samlat sig till högtiden.

CHRISTIERN. FOLKET.

CHRISTIERN.

Sen mer än sexton år försvunnit
I krigets faror och besvär,
Jag af en rättvis hämd omsider målet hunnit;
Och Sverge under oket är.
Det ädla blod, som från dess hjerta flutit,
Uti mitt säkra våld för evigt lemnat har
En svag och sårad kropp, som lydigt kedjan drar,
Sen mot min dolda list han all sin styrka brutit.
Den stolta Göthens dygd, hans oförskräckta mod,
Hans hat för utländskt Kungablod,
Hans nit för segrens lön, hans trots mot dödens fara;
Allt vikit för min hand, som mera vist förstod
Att politikens nät med krigets vapen para,
Och mina bödlars jern med mina härars makt.
Sten Sture är ej mer; och bojorne förvara
Hans maka och hans son till mål för mitt förakt.
J, Danamänners käcka skara,
Som med mitt väldes vidd förökt er äras glans!
Gån, att med lekar, sång och dans
Er sällhet och mitt lof på denna dag förklara.

Må mitt beröm de slagnas blygd,
Er glädje deras qval föröka!
Må nödens barn ett fåfängt skygd
För sina tysta tårar söka!
Må slafven häpen och förskräckt
Bland sina fäders bål se fröjdeeldar sväfva,
Och, nedböjd uti stoftet, bäfva
Att lågan med hans blod på nytt skall blifva släckt!
Det skall en vällust för mitt öra,
En vällust för mitt hjerta bli,
Att edra glada sånger höra
Bland mina trälars klagoskri.

CHOR AF FOLKET.

Förkunnom högt vår Hjeltes ära!
Må hundra folk af ryktets Gud
Hans storverk med förundran lära!
Må agget, vid vår glädjes ljud
Förtvifladt, sina bojor tära!
Må lydnad honom offer bära,
Och sjelfsvåld darra vid hans bud!

(Ballet.)

EN FRUNTIMMERS-RÖST.

Genom visdom, mod och styrka
Du en trotsig ovän fällt.
Måtte nu i segrens tält
Friden dina nöjen yrka,
Och ditt folk, förnöjdt och sällt,
Den Monarkens dygder dyrka,
Som dess heder återställt!

EN KARL-RÖST.

Du trygg på stridens bana
Gick härarne emot:
Din röst oss hördes mana,
Du log åt farans hot:
De flydde för din fana
Och föllo för din fot.

CHOR.

Förkunnom högt vår hjeltes ära m. m.

FEMTE SCENEN.

SEVERIN NORRBY. DE FÖRRE.

NORRBY,
som med hastighet kommer in på Theatern.

Monark! än är ej tid att fridens nöjen smaka;
Än är ej gränsen satt för dina segrars lopp;
Än hota stormarne att skaka
Den thron, hvarpå du nyss med möda stigit opp.
Ett grufligt vapengny man hör från alla kanter,
Och re'n en stridbar tropp med flygande baner,
Från alla skogars sköt och alla klippors branter
Liksom en vredgad ström på fältet rusar ner.
Man Gustaf Wasa främst för dem i spetsen ser,
Som äggar deras mod och tyglar deras ifver,
Och deras spridda lopp en stadgad ordning gifver.
Min Konung, dröjom icke mer
Att på försigtig vakt mot deras anfall vara.

CHOR AF FOLKET.

O Himmel! se vår nöd: o Himmel! oss försvara.

CHRISTIERN.

Försagda folk, som utan mod och själ
Den heder ej förtjent att lyda mitt befäl;
Jag lefver —
(stiger opp från sin thron.)
Och J vågen frukta!
Hvad! skulle ej min hand uti ett ögonblick
En hop förmätna bofvar tukta,
Förenta utan val och styrda utan skick? —
J, tappre höfvitsmän, som vid er Konungs sida
Till större segrars mål ur större faror gått,
Gen bud att ny förstärkning sprida
Kring murar, vallar, torn och slott.
Må detta upprorsband till nästa morgon blott
Uppå sin död, sin flykt och sina bojor bida!
(Till en af sina Officerare, som han qvarhållit.)
Gå, låt de fångar föras hit,
Som under slottets hvalf förvaras.

SJETTE SCENEN.

CHRISTIERN. NORRBY.

NORRBY.

Min flotta väntar dem. Mitt vakna trohetsnit
Försäkrat deras vård, och råder att de sparas
Till borgen för din säkerhet;
Re'n staden vackla ses uti sin hörsamhet,
Och nya farors hot omkring din hjessa sväfva.

CHRISTIERN.

Hvad? talar du till mig? — Vet, svage höfding, vet,
Det hör ej Christiern till att för en Gustaf bäfva.

NORRBY.

Min prins, om fordom någon gång
Din godhet stigit ned att mina rådslag gilla,
Så tillåt att min själ sig yppar utan tvång.
Jag lärt att till din tjenst mitt blod i striden spilla,
Men ej som hofman smickra dig;
Och minst då faran visar sig,
Med ett bedrägligt hopp din tjusta syn förvilla.
Jag vet, hvad du, min prins, med rätta vänta bör
Utaf dig sjelf, din här, och framför allt din lycka;
Men lyckan ofta högst en Kung till äran för,
Att honom djupast ned uti en afgrund rycka.
Tro, att det gifs en makt, som mera gälla plär
Än ödets lösa nåd och krigarns köpta här,
Som öfver mensklig krets den svagas dygder höjer,
Som vapenlösa barn på hjeltar segra lär,
Och som, ju mer hon qväfs, dess större utbrott röjer —
Det kärleken för Frihet är.
Förakta ej ett folk, som eldadt af dess låga,
Och förelyst af Gustafs mod,
Att hämnas sitt förtryck och sina Herrars blod,
Med en fanatisk fröjd ett hatadt lif skall våga.
Törhända tror du än i Gustaf finna qvar
Den yngling utan drift och stadga och förmåga,
Som fordom i ditt våld till gislan lemnad var:
Men nej, deri du dig bedrar.

I motgång och besvär han sina dygder öfvat,
Och våra härar re'n med blygd och undran pröfvat,
Vid Köping, Westerås, och sist vid Salas strand,
    Hvad man bör frukta af hans hand.
En Sture tycks på nytt sig upp ur grafven häfva,
    Som till sitt rikes räddning går.

CHRISTIERN.

    Min vän, jag ingen ting förstår
Af dessa farors hot, som för ditt öga sväfva.
Hvad! då min säkra makt på fruktan grundad står,
Då Sverges Riddersmän för svärd och bilor stupat,
Och folket, utan stöd, i blygd och brist fördjupadt
Till jorden fallit ned att kyssa mina spår;
    Hvad! Norrby djerfs du då väl tänka,
Att denna usla hop mitt välde skulle kränka?
    Nej vet, en enda blick förslår
    Att dem i dödens afgrund sänka.
Allt åt min vundna thron en evig styrka spår,
Se'n denna bof, hvars fjät jag fåfängt låtit söka,
Se'n Gustaf sjelf i dag uti sin yra går
    Att mina offers antal öka.
Du känner denna borg, du vet den största makt
    Är till dess anfall alltför ringa,
Du vet ock till hvad höjd jag här min fruktan bragt.
Men vore den ej nog att folkets lydnad tvinga,
Och om man minsta spår till någon resning fann —
    Allt utan möda stillas kan,
Blott några hufvun mer för bödelsyxan springa.

NORRBY.

Ja, redan Stockholm utan knot
Vid sina bojors tyngd ses lyda och förtvina;
Men svag den lydnad är, som föds af bödlars hot.
Den tappra Sturens son, den trotsiga Christina,
Som i en qvinnas bröst en hjeltes dygder bär,
Christina som så högt af folket älskad är,
Än sina landsmän muntra vågar
Att samla styrka, mod och tröst.
Re'n hoppet uti slafvens bröst
Och hämden i hans ögon lågar,
Se'n han förvissad är af hennes djerfva röst,
Att Gustaf till dess räddning tågar.
Kanske din hand till blodbad sträckt,
Emot försigtigheten felat,
Då denna qvinna ej med Rådet och sin slägt
Ett lika nesligt öde delat:
Men sedan hämdens dag försvann,
Hör nu din midhet till att i dess rum regera.
Ja, Prins, det är ej blod, det är ej stränghet mera,
Som nu din thron befästa kan.
Att endast mörda och förstöra,
Och bilan till sin scepter göra,
Och fasan till sin viljas tolk,
Kan snart det lydigaste folk
Till raseri och uppror föra.
Om ingen miskund lemnar hopp,
Men hämden oupphörligt ryter,
Så räds att slafven oket bryter,

Och hvad i mod och styrka tryter
Af hans förtviflan fylles opp.

CHRISTIERN.

Till hvilken veklig dygd vill du mitt bröst försvaga!
Vet, trälen som i dag förtryckt af sina band
Ej djerfs att sucka eller klaga,
I morgon smekt utaf sin Herres hand
Skall snart hans envåldsrätt i vådlig tvifvel draga
Och hvarje mildhetsprof för prof af fruktan taga.
Af alla tiders rön den sanning styrka vann,
Att genom feghet blott en thron förloras kan.
Du känner den regeringslära,
Åt hvilken all min tid jag företrädet gaf,
Att mer med straffets bål, än genom stridens glaf,
Ej endast folkets mod men ock dess dygd förfära;
Ty ägde slafven hopp att kunna dö med ära,
Min vän, han lefde icke slaf —
Du sjelf, mitt högmod, krigets våda,
Allt hörs mig äfven nu till samma medel råda,
Och ej i dag åt lyckans nåd förtro
Den krona jag så dyrt betalat med min ro.
(Fångarne anlända.)

SJUNDE SCENEN.

CECILIA. MARGARETA. ANNA. UNGA STUREN.
FÄNGSLADE QVINNOR OCH BARN.
DE FÖRRE.

CHRISTIERN,
som fullföljer sitt tal till Norrby, visande på fångarne.

Se der det fasta värn, som skall min thron försvara!
Se der den säkra makt, hvarmed jag segra skall!

CECILIA,
som med stolthet går fram mot Christiern.

Välan, hvi dröjer du? Barbar, fyll upp dit kall:
Det höfves en tyrann att ingen värnlös spara.
Med våldsrätt du mitt fosterland
I slafveri och nöd fördjupat:
Min son i dina ränkor stupat,
Min make för din bödels hand;
Och du en qvinna skulle glömma,
Som eldat dessa hjeltars mod? —
Nej gå, var snar; låt bålet strömma
Af dina sista offers blod!

CECILIA, MARGARETA OCH ANNA.

Ja gå, var snar; låt bålet strömma
Af dina sista offers blod!

CHOR.

Ja gå, var snar; låt bålet strömma
Af dina sista offers blod!

CHRISTIERN.

Hvad? djerfva! skall jag längre lida
Ert trots och edra smädeskri?
Nej, fåfängt i sitt raseri
Skall Gustaf för er räddning strida.

CECILIA, MARGARETA OCH ANNA.

(Tillsamman.)

CECILIA.

Min son! du lefver än! du lefver och är fri!

MARGARETA.

Min bror! du lefver än! du lefver och är fri!

ANNA.

Hvad? Gustaf lefver än! han lefver och är fri!

ALLA TRE.

Vår död från denna stund skall mindre smärtsam bli.

CHRISTIERN.

Er död? Förmätna hopp! — och vågen J väl tänka
Att jag min oförrätt ej bättre hämnas vet?
Nej bäfven! — Christiern går att eder lifvet skänka,
Ett lif som i förakt och brist och uselhet . . . .

(Till vakten.)

Vakt! gån och fören Sturens enka
Till dessa rum.

NORRBY,
med bestörtning.

Men hvad?

CHRISTIERN,
afsides, till Norrby.

Hon sjelf förnedras skall
Att strida för min sak och hasta Wasas fall:
Hon sjelf hans djerfhet skall förskräcka
Med faran för en moders dar;
Ja, om han än af son har någon känsla qvar,
Skall han med sjelfmant nit sin hand i bojan räcka.
Ej nog, att jag med vapnens tvång
Hans djerfva anhang störtar neder;
Ej nog, att segrens Gud bereder
Hans död och Sverges undergång:
Nej, jag skall segra på hans heder;
Nej, jag befläcka skall hans dygd,
Då jag hans svaga bröst förleder
Att trolöst bryta sina eder

Emot en älskad fosterbygd.
Allt hvad mitt hjerta mest behagar,
Min hämd, min vredes raseri,
Allt lofvar, att bland mina dagar
Skall denna dagen sällast bli.

(Tar unga Sturen från Cecilia, och låter dölja honom bland vakten.)

ÅTTONDE SCENEN.

CHRISTINA GYLLENSTJERNA. DE FÖRRE.

CHRISTINA.

Försynen vare lof, som aldrig återvänder
Att höra den förtrycktas bön!
Förskräcks, tyrann, förskräcks! ty redo är din lön;
Den väntar dig i hämnarns händer.
Ja, stunden ändtlig kommen är,
Som himlen utsett har att Sverges bojor lossa:
Se ut från dina torn, känn Gustaf och hans här,
Och vet, att det är han, som skall din spira krossa.
Barbar! som aldrig än förstod
Att genom annan makt än svek och illbragd råda,
Vet, du en hjelte snart får skåda,
Som endast segra lärt med dygd och mannamod.

QUATUOR.

CHRISTINA, CECILIA, MARGARETA OCH ANNA.

Du vålnad af en vördad maka!
J, skuggor af de hjeltars tropp,
Som fordom varit Sverges hopp!

Ack skynden, skynden er tillbaka,
Gån, bjuden hela afgrunds här
Att i tyrannens hjerta rasa,
Och för hans tankar och begär
Beständigt breda ut den fasa,
Som lastens fjät förvilla plär!

CHOR.

Gån, bjuden hela afgrunds här
Att i tyrannens hjerta rasa,
Och för hans tankar och begär
Beständigt breda ut den fasa,
Som lastens fjät förvilla plär!

CHRISTINA, CECILIA, MARGARETA OCH ANNA.

Och J, som förr åt fallna trälar
Er tappra arm till räddning sträckt!
J, Svenske Riddersmanna själar,
Carl Knutson! Puke! Engelbrecht!
Gån, sväfven öfver Gustafs fana,
Gån att hans mod i striden mana!
Må ert exempel, edra namn
Den eld hos edra landsmän nära,
Som lär dem genom vapnens ära
Förlossas ur förtryckets famn!

CHOR.

Gån, sväfven öfver Gustafs fana,
Gån att hans mod i striden mana!
Må ert exempel, edra namn
Den eld hos edra landsmän nära,

Som lär dem genom vapnens ära
Förlossas ur förtryckets famn.

CHRISTIERN,
till Christina.

Jag blott kan ömka och beklaga
Ett utbrott af så svagt och fruktlöst raseri,
Och vill ej annan hämd uppå din djerfhet taga,
Än att du sjelf skall utsedd bli
Att främja mina värf och störta ditt parti.
Gå, skynda dig till Gustafs läger,
Säg, att jag i mitt våld hans moders dagar äger,
Vis honom ut det rum, der hon sitt fängsel har:
Säg, att sig dolken redan höjer
Som sönderslita skall det sköt, som honom bar,
Om han till nästa dag för Stockholms murar dröjer.
Men ångrar han sitt öfverdåd
Och, förr än dagens lopp sig lyktar,
Hans djerfva här förströdd utur min åsyn flyktar,
Skall jag ännu, i höjden af min nåd
Och trött att låta blodet strömma,
Åt modren frihet ge och sonens brott förglömma.

CHRISTINA.

Nej, ingen plågohamn sin grymhet längre sträckt!
Tyrann! och det är mig du vill i omsorg gifva
Ett värf, som afgrund sjelf till fasa skulle väckt!
Hvem, jag till Sverges fall ett nesligt medel blifva
Uti en bödels hand, som mördat all min slägt? —
Hvem jag, en hjeltes dygd förleda
Och snaran för hans fötter breda

Och bära döden i hans själ? —
Barbar! du känner mig ej väl.

CHRISTIERN.

Jag känner allt ditt hat och din förmätna yra;
Jag känner ock den hand som kan din djerfhet styra:
Gå, öfverväga väl din svaghet och min makt;
En pant, en dyrbar pant skall för din lydnad svara —
Christina, du är mor — nog af — du ser den fara
Som . . . .

(Lyfter dolken öfver hennes son, den Norrby hittills hållit dold för hennes åsyn.)

CHRISTINA,
med yttersta förskräckelse.

Grymme, hvad? min son!

CHRISTIERN,
med köld.

Du kan hans dagar spara:
Lyd hvad jag dig har förelagt. —
Du, Norrby, gå, var snar, förkunna dessa djerfva,
Att höjden af min hämd skall likna deras brott;
Att döden väntar dem; att det är ångren blott,
Som detta ögonblick kan deras nåd förvärfva.

(Han går.)

NIONDE SCENEN.

CHRISTINA. NORRBY. CECILIA. MARGARETA. ANNA. UNGA STUREN.
FÄNGSLADE QVINNOR OCH BARN.

CHRISTINA.

Från thronen uti bojor sänkt,
Af bödelsbilan skild från maka, slägt och vänner,

Och än med deras blod bestänkt,
Mitt hjerta intet stöd och ingen tillflykt känner.
Du, enda hopp mig återstod,
Min son, min tröst i plågans dagar!
Hvad? äger dygden några lagar
Som fordra af min hand ditt blod? —
Min son! skall då ditt späda bröst
Af mig det sista stynget lida? —
Nej, dessa pligter gå för vida:
Nej, jag är mor, och bör ej strida
Mot hjertats och naturens röst.

(Till Norrby.)

Ack! Herre, i min nöd jag till er ömkan flyr:
Jag lärt, uti den dygd som edert hjerta styr,
Att fienden från hjelten skilja:
Jag sett förtryckarns vän ge den förtryckta stöd.
Nej aldrig, aldrig med er vilja,
Den grymme Christierns hand så grufligt offer böd.
Med tapperhet i stridens våda
Ni eder kung försvara vet;
Men ej att utan afsky skåda
En vild tyranns omenskligher.

NORRBY.

Rörd af de grymma qval, som eder själ förtrycka,
Jag er beklaga bör, och kan ej göra mer:
Er dygd förtjent en bättre lycka;
Men dygden blir ett brott der envåld lagar ger.
Kanske i lyckans sköt, bekrönt med segrens lager,
Och i ett lugn som ej hans stränghet nödig gjort,

Att Christiern af min hand ett motstånd tåla bort:
Men då i dag på nytt ett moln sig sammandrager,
Som hota kan hans thron, som hota kan hans dar,
Jag intet annat råd än af hans fara tar,
Och tolk af hämdens bud, jag fasar — men jag lyder.

CECILIA,
till Christina.

Glöm, glöm att du är mor, mins blott att du är slaf,
Att Sverge är det — hör den röst, som himlen tyder,
Den röst som ropar hämd utur din makas graf.
Gå, bed min son med svaghet ej förnedra
Det blod, som honom lifvet gaf.
Säg, om jag stupa skall för mina bödlars glaf,
Skall dock mitt stoft sig af hans seger hedra.

QUINTETTE.

CHRISTINA. CECILIA.
MARGARETA. ANNA.

Kärlek för en fosterbygd!
Ädla känsla, rena låga!
Stöd {dess / mitt} mod och {dess / min} förmåga
Att till svaga trälars blygd
Detta grymma offer våga,
Som du kräfver af min dygd.

NORRBY,
afsides.

Kärlek för en fosterbygd!
O hur mäktig är din låga!
Himmel! skall så mycken plåga
Löna en så ädel dygd.

CHRISTINA,
till Norrby, sedan hon med tårar omfamnat sin son
och lemnat honom i Cecilias armar.

Kom Norrby, skyndom oss; ditt hjerta snart skall säga
Om jag förtjent en Stures kärlek äga.

(De gå alla bort.)

ANDRA AKTEN.

FÖRSTA SCENEN.

Theatern föreställer Gustafs tält, der man ser hans säng, bäddad med en björnhud, och hans vapen hängande öfver hufvudgärden. Genom fonden af tältet, som är öppet, ser man en del af Gustafs läger, uppslaget på Munklägret. På ena sidan är en vik af hafvet, och på den andra en del af staden. I fonden af theatern ses en del af danska lägret, och längst fram Christierns tält. Flere poster stå på vakt. Båda lägren äro åtskilda genom Norrström.

GUSTAF. LARS SIGGESSON SPARRE. STEN ERICSSON LEJONHUFVUD. GUSTAF OLOFSSON STENBOCK. ERIC FLEMMING.

DE ÖFRIGE HUFVUDMÄN I ARMEEN.

GUSTAF.

J, Svenske Riddersmän, i hvilkas tappra mod
Ert fosterland ett värn mot tyranniet funnit;
J, som med ädel börd en ädel anda vunnit,
Och edra fäders dygd med edra fäders blod!
Du, oförskräckte Sten, du Sparre-namnets heder,
Förfarne Stenbock! ädle Thord!
Och du, som från dig sjelf din hela ära leder,
Du Pehrson! trogne vän, som ett försåtligt mord
Ifrån min hjessa undanröjde;
Och J, som aldrig än er rygg för oket böjde,
J, Dalakarlar! raska tropp,
Som, då min röst ditt bistånd hördes mana,

Bland alla först till vapnen lopp
Att följa mina fjät och Frihets-Gudens fana: —
Se här det mål utaf vår bana,
Der segren kröna skall vår möda och vårt hopp —
Här, på en vördad thron, hvars hägnad Sverge njutit
I edra fäders sälla dar,
En bödel, en tyrann sitt välde upprest har: —
Här, på er frihets graf, det ädla blodet flutit,
Som mot förtryck och våld var fordom ert försvar.
Förgäfves detta blod till Himlen hördes klaga,
Och ropa hämd af edra bröders hand,
Af dessa slätters barn, som darrande och svaga
Med tystnad sänkte sig i slafveriets band.
J skogens raska folk! J söner af det land
Som trälar aldrig än uti sitt sköte närde,
J voren de, som edra landsmän lärde
Att känna rätt sin makt och fylla rätt sitt kall.
Re'n fiendernas täta fall
Omsider öppen väg för edra vapen lemnat;
Fullkomnen då det värf, hvartill er Himlen ämnat.
Ett enda anfall än — och Sverge räddas skall.

EN RIDDARE.

Nej, Gustaf, din skall hedern vara,
Att hafva frälst ditt land från nöd och slafveri:
Den förste uti stridens fara
Skall du ock först i segrens ära bli.
Med dig vi alla äro lika
I hat mot vår tyrann, i nit för Sverges väl;
Men uti tapperhet och rådslag och befäl

För din förtjenst vi alla vika.
Ja, Himlen vare lof! den tid försvunnen är,
Då för det nesliga begär
Att, sjelf en kufvad slaf, på sina likar råda,
Man såg en son sin far, en far sin son förråda;
Då afund mot en inländsk dygd
Ett evigt tvedrägtsfrö i bröders sinnen kastat
Och man för enskild hämd, för enskild vinning hastat
Att störta i förtryck sin glömda fosterbygd. —
Nu, då vårt olycksmått sin höjd omsider hunnit
Och vi med upplyst syn de grymma villor funnit,
Som fordra all vår sorg, vår fasa och vår blygd, —
Om någon Svensk ännu en annan känsla andas
Än afsky för tyrannens lag;
Hans blod, vi svärje det, hans blod på denna dag
Med fiendernas blod skall blandas.
Om man ej än en Svensk beträdt
Att mot sin höfding trohet brutit;
Om mången okänd främlings rätt
Sitt skydd af våra vapen njutit;
O du, som all vår kärlek har,
Vår vän, vår skyddsgud och vår far!
Hvad prof bör icke du begära
Af Svears tapperhet och mod,
Då vi för frihet vapen bära,
Då Sverges väl och Gustafs ära
Skall blifva priset för vårt blod?

CHOR.

O du, som all vår kärlek har m. m.

GUSTAF.

Ädla skuggor, vördade fäder,
Sverges Hjeltar och Riddersmän!
Om ännu dess sällhet er gläder,
Gifven friheten lif igen.
Skola edra helgade grafvar
Trampas af tyranner och slafvar?
Nej, må träldomens blotta namn
Edra vreda vålnader väcka,
Och er arm sig hämnande sträcka
Ur den eviga nattens famn!

CHOR.

Ädla skuggor, vördade fäder,
Sverges Hjeltar och Riddersmän!
Om ännu dess sällhet er gläder,
Gifven friheten lif igen!

(Mot slutet af denna chor hör man ljudet af trumpeter som båda en hérolds ankomst. Tvänne riddare gå att taga honom emot.)

ANDRA SCENEN.

EN HÄROLD FRÅN DANSKA LÄGRET. DE FÖRRE.

(Man ser en krigshärold komma från danska lägret med Norrby och Christina Gyllenstjerna, åtföljde af några vapendragare. Norrby och Christina stadna utanför lägret, och härolden införes i Gustafs tält.)

HÄROLDEN.

Din kung, o Gustaf! till dig sänder
Den tappraste bland sina hjeltars här;

Den ädle Norrby sjelf, som till ditt läger länder,
Ett samtal snart af dig begär;
Han lemna vill en gisslan dig i händer
Till prof utaf den nåd, som Christiern för dig bär.

GUSTAF.

Hvad? tror tyrannen mig bedraga,
Då på min här han icke segra rår? —
(Ger sin handske åt Härolden.)
Låt Norrby denna pant utaf min trohet taga;
Säg, att han trygg mig nalkas får.
(Härolden går bort.)
(Till sina Riddare.)
Gån, tappre krigsmän, gån, att allt till storm bereda;
Jag Christierns budskap här tar medlertid emot.
Kanske han hoppas än mig genom svek förleda,
Men jag ej fruktar mer hans ränkor än hans hot.
(Riddarne gå bort.)

TREDJE SCENEN.

GUSTAF. NORRBY. CHRISTINA.

NORRBY.

Uppå min konungs ord jag går att dig bebåda
En stor, en oförmodad nåd:
Af aktning för ditt mod han ömmar för den våda,
Hvari dig störtat har ditt blinda öfverdåd;
Han heldre som en far vill dig till lydnad råda,
Än straffa ett försök som väcker hans förakt.
En ädling, huru djerft! det högmod vågar hysa,
Att strida mot en konungs makt,

Hvars stolta hjessa höljs af trenne kronors prakt,
Hvars kronor dubbelt högt af lagrens ära lysa.

GUSTAF,
med stolthet.

Jag trott, en värdig riddersman
För riddersmanna dygd bort mera aktning bära.
Hvad? Sevrin Norrby hoppas kan
Att genom hot en ädlings bröst förfära!
Mitt fosterland i slafveri,
I fattigdom, förakt och plågor,
Min hela slägt förödd af bödlars jern och lågor,
Och jordens klagorop och himlens hämdeskri:
Se här de grymma skäl som mig i vapen bringa —
Gå, möt mig uppå stridens fält,
Sök der att mig till lydnad tvinga,
Men nyttja ej ett språk som, hatadt och förställdt,
En hjeltes hjerta bör förringa.
Gå säg, att under fjettrar böjd,
Och då mitt blod för bilan flyter,
Jag ej mitt ädla öde byter
Med en tyrann på thronens höjd.
Och skulle Sverge ej förlossas
Ur sina bojor af min hand,
Skall dock min ära bli att krossas
I gruset af mitt fosterland.

NORRBY.

Jag min förundran ej kan neka
Åt detta stolta mod, som dig i fallet för,
Men, om en oväns råd dig misstänkt vara bör,

Må dock ditt hjerta sig beveka
Utaf en röst som, mera kär,
I hela folkets namn din hörsamhet begär —

(Till Christina, som stannat utanför tältet.)

Gån, träden hit, min fru, att eder pligt bevaka;
Förkunnen för hvars lif hans lydnad ansvar bär.

(Hon träder fram.)

GUSTAF,
som, då han igenkänner Christina, springer tillbaka af förskräckelse.

Hvad ser jag? — Sturens egen maka
Tyrannens samråd! —

CHRISTINA.

Håll! — jag blott hans fånge är —
Du mera billigt borde dömma
En dygd, hvars gifna rön ej någon tvekan tål,
Hvad! skulle jag så nesligt glömma
Allt hvad jag skyldig är mig sjelf och min gemål?
Hur dyrt det nöje man mig lemnar
Att här ett ögonblick ditt samtal äga få!
Hur svårt för dig att undangå
Det grufliga försåt man dina dygder ämnar!
Men Gustaf! vackla ej — betänk,
Att din ståndaktighet ett rikes frihet gäller;
Att flera seklers väl blir dina vapens skänk;
Att hela Norden re'n på dig sitt öga ställer —
Se här den dom tyrannen afsagt har.

(Hon ger honom ett bref.)

GUSTAF,
läser.

«Än Gustaf! än är dig en timma qvar
Att ditt förnuft till sansning återkalla.

Kom, att med ödmjukhet för mina fötter falla,
Så framt du frälsa vill en älskad moders dar:
Vet, hennes lif beror utaf ditt svar;
Lyd, eller se dess blod från dessa murar svalla.»

(Med fasa.)

Hvad har jag sett? — Och detta val, barbar!
Och detta val ett prof utaf din mildhet var! —

(Med förtviflan.)

Och du! hvars grymma röst till hämd mig hördes mana,
Som väpnade min hand, som eldade mitt mod,
Hvi föll jag ej med blygd vid början af min bana?

(Med raseri.)

Förbannad bli min hämd, förbannad segrens fana
Den stund hon färgas skall utaf en moders blod!
Hvad plågodjup omkring mig sväfva!
Hvad känslor strida i mitt bröst!
Skall jag naturens rop förqväfva?
Skall jag förakta ärans röst?
Om jag mitt fosterland försvarar,
En moders graf jag öppna skall;
Om jag en moders dar bevarar,
Jag sjelf skall hasta Sverges fall.
Men hvad? — mitt löfte öfvergifva
Och bli förrädare och slaf! . . .
Men hvad? — så långt min grymhet drifva,
Med egen hand att sönderrifva
Det sköte som mig lifvet gaf! . . . .
Om mina qval din ömkan väcka,
O Du, som verldars spira bär!
Låt af ditt ljus en stråle räcka

Det hjerta som du leda plär!
Säg hvilket brott bör mig befläcka?
Säg hvilket offer du begär?

CHRISTINA.

Jag all din sorg och din förtviflan delar:
Jag bäfvar för en sons, du för en moders död;
Men om du sjelf i tro mot fosterlandet felar,
Du sjelf, dess sista hopp, dess frihets enda stöd,
Mån dermed frälsas kan en älskad moders dagar?
Ack! säg mig, ädle riddersman,
Då du ej kränka räds ett helgadt löftes lagar,
Hvad trohet väntar du utaf en låg tyrann? —
Du fordrar himlens råd — kan mer dess vilja röjas?
Du ser den svagas gråt och mensklighetens blygd.
Kan du med större prof utaf dess nåd förnöjas,
Än då han hvarje dag ger dina vapen skygd? —
Se Sverge — se ej mer, och låt ditt hjerta höjas
Ur kretsen af en vanlig dygd.
Om ödets domar innebära
Att med ett dyrbart blod vår frihet lösas bör;
Betag då ej din mor en ära,
Som verldens undran får och hjeltars afund gör.
Vet, då dess ädla hjessa dignar
På bålet under bödlars hand,
Hon nöjd det grymma slag välsignar,
Som slutar hennes lif och Sverges träldoms band:
Men räds, då du din heder mister,
Om hennes dagar mer än Sverges frihet mån,
Räds, att af sorg dess hjerta brister

Vid åsyn af en brottslig son.
Hvad har jag sagt? Mån jag väl glömmer
Hvars död jag med mitt råd i dag beseglat har? —
O du min make, och hans far!
Förlåt, att jag din son fördömmer
Att offras för ett folk, hvars skydd du fordom var.
Jag såg ditt blod för Sverge gjutas,
Din son bör följa dina spår;
Mitt lif skall med hans dagar slutas,
Men jag min pligt fullkomna får.

DUO.

GUSTAF OCH CHRISTINA.

Ädla dygder, dem vi dyrka,
Gån, att våra hjertan styrka!
Sverges väl på er beror.

CHRISTINA.

Men ack min son!

GUSTAF.

Men ack min mor!

BÅDA.

Du, hvars röst vår ömhet sårar,
Du, som ropar i vårt blod,
Tag, natur, tag våra tårar,
Men försvaga ej vårt mod!

NORRBY.

Mitt bröst vid edra plågor blöder:
Som fiende, jag dock er dygd beundra vet —
Er dygd! . . . hvad säger jag? — en grym omensklighet,
Som blott sig på förtviflan stöder —

Hvad Gustaf! hoppas du, att för en moders mord
Dig himmelen till lön en seger skall förära?
Nej, frukta för hans hämd, och kom att nåd begära
Då Christierns mildhet än . . .

GUSTAF.

Hans mildhet — hvilket ord! —
Det är då här jag bör dess verkan lära,
Beskrifven med det blod, som nyligt strömmat ner
Från dessa murars höjd, dem jag förfärad ser
En faders stungna lemmar bära! —
O Gud! — och det är du, som rikens öden styr! . . .

NORRBY.

Re'n tiden skyndar, dagen flyr;
Hvad svar skall jag din konung gifva?

GUSTAF,
sedan han en stund, lutad mot ett bord, med armen under hufvudet, stått fördjupad i sin sorg, reser sig hastigt upp, och säger:

Väl an! du om mitt svar skall genast kunnig blifva.

(Han går ut ur tältet att ropa fram cheferne och de förnämsta soldater i armén.)

J, som med mandom, tro och nit
För fosterland och frihet vapen fören;
Gån, ädle stridsmän, skynden hit;
Er höfding ropar eder — hören!

FJERDE SCENEN.

DE FÖRRE.

KRIGSMÄN AF GUSTAFS ARMEE,
som komma hastigt in från alla sidor.

GUSTAF.

Gån, träden fram och lyssnen till mitt tal —

Om någon utaf er, vid mistning af en maka,
En syster eller mor, blef yrkad att försaka
Sitt fosterlands beskydd; hvad blef väl edert val?

EN SOLDAT.

Du sett oss barn och far och mor och maka lemna,
Att under ditt befäl oss på tyrannen hämna.

QUATUOR.

Om någon enda i din här
Så dyra pligter skulle kränka,
Må strax hans blod den jord bestänka
Som ett så nedrigt foster bär!

EN ANNAN.

Må han sin makas afsky väcka!

EN ANNAN.

Må han sin faders syn förskräcka!

EN ANNAN.

Må han förskjutna armar sträcka
Mot en förnedrad moders famn!

ALLA FYRA.

Ja, må en evig skam befläcka
Hans död, hans minne och hans namn!

CHOR.
(De draga ut sina svärd och slå på sköldarne.)

Nej, Gustaf, vet, vi en för alla
Vid våra sköldar svärja det:
Vi skola segra eller falla,
Men aldrig svika dina fjät.

GUSTAF.

Väl, Norrby! du har hört, hvad du din kung skall svara.

NORRBY.

Jag går, för Christiern att förklara
Hvad jag med undran hört och sett.

(Han ger handsken tillbaka.)

Se här den pant du af din trohet gett:
Din mor är i mitt våld — Du snart skall varse blifva,
Om Norrbys hjerta lärt att dygden aktning gifva.
Farväl!

(Till Christina.)

Och ni, min fru, gå att med ödmjuk röst,
Med tårar och med bön er vreda konung röra.

CHRISTINA.

Ack! på en tigers vilda bröst
Hvad verkan vill min bön och mina tårar göra?
Men Gustaf —

NORRBY.

Dröjom ej.

CHRISTINA.

Välan! vi skiljas böra —
I morgon denna hand i Stockholm väntar dig.

GUSTAF.

Ja, hämnad eller död, du der skall finna mig.

(Norrby och Christina föras tillbaka af tvenne svenske riddare ända till förposterne.)

FEMTE SCENEN.

GUSTAF. SVENSKA RIDDARE OCH SOLDATER.

GUSTAF.

J stridsmän! gån och omsorg dragen
Att lägret tidigt hvila må.
I morgon, mina barn, i morgon är den dagen,
Då Sverge af vår hand skall hämd och frihet få —
Hör, Sparre! näst till mig skall du befälet äga;

(Han ger honom ett papper.)

I denna plan du slagets ordning ser.
Var mån att allt med noghet öfverväga —
Dig Stenbock! jag den fana ger,
Som i Sten Stures tid jag sjelf på krigets bana
Så mången gång med heder bar;

(Han ger honom svenska baneret.)

Må i din hand hon blifva segrens fana —
Thord Bonde! dig jag utsett har
Att med din raska här dig först i elden våga —
Och du, Sten Ericsson! skall vid min sida tåga
Från rum till rum, från tropp till tropp,
Att ägga knektens mod och lifva stridens låga —
Må dagens första skymt på dessa granars topp
Signalen till vårt anfall blifva.

(De gå alla bort. Man hör reträtten bådas med pukor och trumpeter, och tältet tillslutes åt lägrets sida.)

SJETTE SCENEN.

GUSTAF,
ensam.

Omsider får jag då ett obehindradt lopp
Åt mina qväfda tårar gifva.

Grymma, sorgsna klagoskri,
Som på nytt i hjertat väckas,
Ack! hur grufligt ropen J:
«Bödel! må din själ förskräckas!
Skall din hand, hvad raseri!
Med en moders mord befläckas?»
Men förgäfves ropen J.
Ingen hjelp kan henne räckas;
Nej, dess blod skall offradt bli.
Hvad mig glädt att vapen draga
För mitt tryckta fosterland,
I det hopp att lagren taga
Af en älskad moders hand! —
Hvad jag nu med fasa skådar
Denna hjeltars Guda-lott,
Då dess skörd min ånger bådar,
Och min ära blir ett brott!
Men hvilket okändt lugn i mina sinnen gjutes! —
Af sjelfva plågans tyngd som på mitt hjerta rår
Jag, mattad och förtryckt, en lindring njuta får;
Min känsla flyr, mitt öga slutes.

(Han kastar sig vårdslöst på sin säng, med armen stödd mot bordet, på hvilket står en lampa som upplyser theatern.)

SJUNDE SCENEN.

GUSTAF, sofvande. SVERIGES SKYDDSENGEL,
som nedstiger på en sky, hållande i högra handen en diamants-spira, och stödjande den andra på hufvudet af ett lejon, som håller i sina klor en himmelsblå glob med Sveriges tre kronor.

SKYDDSENGELEN.

Slå, Gustaf! bort din sorg; vis farorna förakt;
Tag an den muntra dygd som stora själar egnar,

Och känn i mig den gudamakt,
Som detta rikes välfärd hägnar.
Strid, hjelte, strid; och vet, att för ditt svärd
Skall envåld fly och Sverges bojor falla:
Hör Segrens Gud dig till sitt tempel kalla.
Strid, hjelte, strid och blif en spira värd.
Ja, tidehvarf från tidehvarf
Din ätt skall Sverges krona bära:
Ditt namn skall bli dess kungars ära,
Och dina dygder deras arf.
Glada Drömmars lätta tropp!
Gån att hjeltens oro mildra:
Gån att för hans tankar skildra
Glansen af hans ödens lopp!
Men J, som fasans skepnad fören!
Församlens i tyrannens bröst;
Fort, skynden er, hans lugn förstören
Med plågans hot och hämdens röst.

(Skyddsengeln försvinner. Under en ljuflig musik visa sig de behaglige Drömmarne uti lätta skyar, dansa kring Gustaf och beströ honom med rosor och vallmo. Vid en olika ljuflig och mera liflig musik kommer en Dröm, som föreställer Äran, att kröna Gustaf med lagrar, medan en annan under Segrens skapnad lägger en trofé för hans fötter. De formera alla en grupp kring Gustafs säng. Under en faslig musik uppstiga ur jorden de grymma och olyckliga Drömmarne kring Christierns tält, som visar sig i fonden något öppet och der denna prins ses ligga på sin säng uti en orolig sömn. Förräderiet går att lemna honom en krona och en sköld med Sveriges vapen. Samvetsagget omgifver honom med sina ormar. Hatet skakar en fackla öfver hans hufvud, under det att Hämden krossar hans krona och rycker af honom svenska skölden den han skyndar att lemna åt en lycklig Dröm, som föreställer Pallas, hvilken tillika med Segren går att upphänga skölden öfver Gustafs hufvud, då emellertid de olycklige Drömmarne binda Christiern med kedjor, och

derpå försvinna under jorden. — Theatern förvandlas och visar Gustaf i drömmen en föresyn af sin strid, sin seger och sin ära. På ljusa skyar föreställas oräkneliga härar i silfverharnesk, hvilkas särskilde divisioner manas och anföras af Rykten på vingade hästar. Ända ned ifrån Gustafs läger stiga de högre och högre, öfverst upp öfver Stockholms murar, som tyckas gränsa till himmelen. Der, i spetsen för hela denna armé och åtföljd af sina generaler, ser man Gustaf tåga fram på Zodiaken, fästa sin fot på kräftans tecken och resa sitt standar ofvan uppå fästningen. Detta, som man ser, utmärker tiden då Stockholm intogs. — Åter förändras theatern och visar, tvärt igenom en sol, Odödlighetens tempel, med Gustafs ärestod i fonden. Den omgifves af Genier, som sjunga en chor. Äran tillika med Segren och Pallas, följde af de lycklige Drömmarne, gå att kröna den med blommor.)

ÅTTONDE SCENEN.

GUSTAF, sofvande. LYCKLIGA DRÖMMAR. GENIER.

CHOR AF GENIERNE.

Dig, Gustaf, som ditt folk ur nöd och träldom ledde,
Vi resa denna ärestod:
Den frihet, som din dygd åt Svea folk beredde,
Är ännu vårdad af ditt blod.

(Odödlighetens tempel försvinner och theatern föreställer åter Gustafs tält, tillslutet åt lägrets sida.)

NIONDE SCENEN.

GUSTAF ensam,
som uppvaknar.

Hvad ljuflig dröm! hvad bild af sälla tider!
Hur lyckligt är min själ af denna syn förbytt!
De grymma sorgers moln för hoppets strålar flytt,
En hög och himmelsk kraft sig i mitt väsen sprider —

Men dagen bryter in, och för den sista gång
Dess ljus till mina ögon hinner,
Om Sverge ej i dag utur ett nesligt tvång
Utaf min hand sin räddning vinner.
Du Gud, som Svea land ditt stöd
I flere seklers tid förlänat:
Kom, fräls ur slafveri och nöd
Ett folk som dig med trohet tjenat
För dig min tanka synlig är: —
Om högmod, om ett falskt begär
Till kunglig makt och glans och heder
Jag i ett brottsligt hjerta bär;
Låt mig i striden störtas neder
Och gif blott segren åt min här.
Men om en ren och ädel ifver
Allena herrskar i min själ;
Om för din tjenst och Sverges väl
Jag mig i dödens faror gifver;
O Gud! o härars Gud! befall,
Att denna hand förtrycket hämnas!
Blott af din nåd kan segren lemnas,
Blott till ditt lof han egnas skall.

(Han går ut ur tältet.)

TREDJE AKTEN.

Theatern föreställer det inre af Christierns tält. Man ser denna Prins ligga helt beväpnad på sin säng. En dunkel lampa upplyser Theatern.

FÖRSTA SCENEN.

CHRISTIERN ensam,
som vaknar upp med förskräckelse.

Hvar är jag? — Himmel hjelp! — hvad grymma plågohärar,
Som sväfva för min syn, som rasa i mitt bröst! —
    Är då en Gud? — en Gud, hvars röst
Med hotet af sin hämd den brottslige förfärar? —
Ack samvet! samvet håll! — förmildra dina slag! —
    Men hvilken blygd! hvad svaghet! — Är det jag —
    Är det väl Christiern, som förskräckes
    För dessa tomma skuggors tropp,
Som af en grumlad blod till hjernan ledas opp
    Då tankans ljus af sömnen släckes? —
Nej, må en blindad verld i villans töcken se
De mörka andars hop, dem våra prester diktat
    Att aktning åt en lära ge,
    Som altaret och thronen riktat;
Men må ett upplyst vett åt dessa sagor le!
Nej, Styrkan är den Gud, som kungars dyrkan kräfver
Och allmänt fruktad är, fast han ej tempel har!
Den Gud som mina fjät till Svenska thronen bar;
Som trotsar afunds hot och nödens klagan qväfver:

Ja, fåfängt mot min arm den svaga sig förhäfver,
Då jag af styrkan har försvar.
Förmätne Gustaf, frukta,
Min hand förutan nåd
På denna dag skall tukta
Ditt galna öfverdåd.
Ditt fosterland skall falla,
I trots af allt ditt mod,
Och sista droppan svalla
Af Sverges fria blod.
Ja! ryktets Gud skall bära
Till efterverldens famn,
Med glansen af min ära,
Föraktet af ditt namn.

ANDRA SCENEN.

CHRISTIERN. NORRBY.

NORRBY.

Jag uppfyllt har de bud dem du mig föreskrifvit:
Christinas hand på nytt de tunga fjättrar bär,
Och Wasas mor på flotfan vårdad är —
Mitt öga och min själ, som noga aktning gifvit
På Gustaf och hans tappra här,
I deras vilda blick med häpnad varse blifvit
Det djerfva frihetsnit, det hämnande begär,
Som mer än menskligt mod i deras själar när —
Att längre hot och tvång mot detta folk försöka,
Skall blott dess raseri till dubbelt utbrott öka.
Jag läst i Gustafs själ — stolt, men ej otacksam,

Om du i dag hans mor tillbaka sänder,
Skall af din mildhet rörd . . .

CHRISTIERN.

Hvad? — i förrädarns händer
Jag sjelf? . . . Gå, låt det skepp till stranden föras fram,
Der hon på däcket höjd, i band och jern må slutas;
Och må, då minsta skymt till anfall visar sig,
Dess blod i sonens åsyn gjutas! . . .

NORRBY.

Nej, Christiern, denna pligt är icke gjord för mig —
Jag är soldat; och kan ej bödel vara —
Jag lyda lärt; men lyda utan blygd.
Befall — jag skyndar glad i tusen dödars fara:
Mitt gods, mitt lif, mitt blod, du ingen ting må spara:
Allt hör min Konung till — mig tillhör blott min dygd!

DUO.

CHRISTIERN.

Hvad! du ej räds din hörsamhet neka?

NORRBY.

Ack! låt min bön ert hjerta beveka!

CHRISTIERN.

Nedrige, frukta! Jag re'n i din själ
All dess falskhet, dess trolöshet skådar!

NORRBY.

Mindre jag fruktar den hämd du mig bådar,
Än de faror som hota ditt väl.

BÅDA.

O himmel! skall midt uti nöden Mitt folk icke mer stå mig bi? Men jag svär det vid hämden och döden, Dina svek skola fruktlösa bli.	O himmel! hvad grufliga öden! Hvart för dig ett blindt raseri? Men jag svär, att i plågor och döden Mot dig sjelf din försvarare bli.

CHRISTIERN.

Ja, jag din afsigt röjt: du sökt mitt folk behaga,
Att trolöst höja dig uppå din konungs fall.

NORRBY.

Jag endast sökt dig undandraga
Det hat, som innan kort ditt välde störta skall.

CHRISTIERN.

Du hotar mig — men vet, jag skall din djerfhet styra —
Vakt! fjättren honom —

(Vakten, som kommit in, drar sig tillbaka med förskräckelse.)

Hvad! — J bäfven vid hans blick? —

NORRBY,
som sjelfvilligt går fram att låta fängsla sig.

(Till Vakten.) (Till Christiern.)
Gån, lyden eder kung — Månn' i så nesligt skick
Den hand försänkas bort . . . Men nej — din blinda yra
Ej reta bör min harm — hon blott min ömkan gör —
Om du mitt trogna nit och mina tjenster glömmer,
Min heder och min pligt jag dock ej glömma bör.

CHRISTIERN.

Soldater, fort! . . .

NORRBY.

Farväl! . . .

(Han föres bort.)

CHRISTIERN,
till Vakten.

Jag edra hufvun dömmer
Till ansvar för hans vård — Välan! af hämdens bud
Jag sjelf skall blifva tolk . . . .

(Ett tjockt mörker öfverhöljer Theatern. I det samma Christiern nalkas öppningen af tältet, uppstiga ur jorden de båda mördade Ribbingarnes skuggor och stänga honom vägen. De äro unga barn, klädde i hvita svepningar och blodige om halsen, med håret utslaget och hållande hvarann om lifvet.)

TREDJE SCENEN.

CHRISTIERN. FLERE SKUGGOR,
som efter hvarannan synas och försvinna.

CHRISTIERN.

Men hvilken syn, o Gud! —

DE TVÅ UNGA RIBBINGARNES SKUGGOR.

DUO.

Ur den mörka grafvens boning
Resa vi oss upp till hämd.
Grymme! hoppas ej förskoning;
Straffets timma är bestämd.
Ungdom, oskuld, tårar, böner,
Allt hvad menskors ömkan röner,
Mot ditt hat ej mäktigt var:
Men förskräcks! — En Gud och Far
Skall vårt blod tillbaka kräfva.

Barbar!

Fly och bäfva!

STEN STURES SKUGGA,
under svepningen klädd i harnesk och en mantel af purpur; hufvudet bart och sidan blodig.

O du! hvars tyranni ett ohördt medel fann
Att öfver dödens gräns din vilda grymhet sträcka,
Känn skuggan af en riddersman,
Hvars kalla stoft du sökt att skymfa och befläcka.

(De Svenske Herrars skuggor som blifvit mördade på Christierns befallning vid blodbadet i Stockholm resa sig upp ur jorden.)

CHOR AF SKUGGORNE.

Du skall ej strafflöst längre rasa,
I blygd och trots af himlens makt:
Du var ett mål för jordens fasa;
Blif nu ett mål för dess förakt!

STEN STURES SKUGGA.

Du mot det fall skall fåfängt sträfva
Som hämdens Gud tyranner spar:

CHOR.

Dig Gustafs hand i dag skall häfva
Ifrån den thron du sölat har.
Barbar!
Fly och bäfva!

JOACHIM BRAHES SKUGGA.

Du gått att sluta mina dar,
Men du mitt hat ej kunnat qväfva:
Min hämd i döden lefver qvar.

CHOR.

Barbar!
Fly och bäfva!

ERIC WASAS SKUGGA.

Min skugga skall i striden sväfva,
Att vaka för min sons försvar.

CHOR.

Barbar!
Fly och bäfva!

(Christiern har hela tiden visat den yttersta förskräckelse. Än vefvar han kappan för ansigtet, än tycks han med sina åtbörder anropa Skuggornes medlidande.)

CHRISTIERN.

Ack grymma här! håll opp! — håll opp att mig förfölja! —
I hvilken afgrund fly? — I hvilket djup mig dölja? —

(Han kastar sig baklänges på sin säng, utsträcker armarne, och tycks med de häftigaste rörelser vilja drifva dem tillbaka.)

CHOR AF SKUGGORNE.

Tyrann! som slutit har ditt bröst
Mot den förtrycktes rop i nöden;
Hör nu förbannelsen och döden
Uti ditt eget hjertas röst!
Du skall i striden se oss sväfva,
Att våra söner ge försvar.
Barbar!
Fly och bäfva!

(De sjunka ned i jorden. I det samma hör man en muskötteri-salva, och på långt håll trumpeter som blåsa alarm.)

CHOR,
bakom Theatern.

Skyndom, skyndom i gevär!
Skyndom, fienden är här.

FJERDE SCENEN.

CHRISTIERN. EN OFFICER,
som med hastighet kommer in på Theatern.

OFFICEREN.

Ack Herre! vet, att på vårt läger
Den djerfve Gustaf ren ett grufligt anfall gjort.
Man blott ännu mot stadens port
En väg till räddning öppen äger.

CHRISTIERN,
ännu förvillad af sin syn.

Ack! skuggor, spöken, troll! nåd, nåd! — förbarmen er!
Mitt bröst af ormar tärdt, mitt blod och mina tårar,
Är det ej nog? —

(Kommer sig något före.)

Men hvad? Månn' än en dröm mig dårar?

(Blir varse Officeren.)

Hvad vill du? — Tala, säg! . . .

OFFICEREN.

Ack dröjom icke mer! . . .

CHOR,
bakom Theatern.

Himmel hjelp! hvad gruflig fara;
Lägret öfverrumpladt är.
Fallom ut att oss försvara;
Skyndom, skyndom i gevär!

CHRISTIERN.

Hvad larm och rop . . .

OFFICEREN.

Mitt råd skall ej ditt mod behaga;
Men uti nödens tid det mig förlåtas bör: —
Att inom stadens mur oss strax tillbaka draga,
Se här den enda väg, som segren möjlig gör.

CHRISTIERN,

Hvad säger du — Hvem — jag för Gustaf flykten taga? —
Millioner upprorsmän och hela verldens makt
Kan ej uti min själ en lika fruktan jaga,
Som den en villosyn till mina sinnen bragt.

(Efter någon tystnad för att åter hämta sig, stiger han upp, sätter hjelmen på sig med en trotsig uppsyn och fortfar:)

Gå, att min lifvakt sammankalla;
I spetsen för mitt folk jag sjelf mig visa vill.

FEMTE SCENEN.

DE FÖRRE. EN ANNAN OFFICER, med lika hastighet.

DEN SENARE OFFICEREN.

Fly, konung, eller räds i Gustafs händer falla:
Fly! — om ett ögonblick är icke tid dertill.
Vårt läger är förstördt, vårt folk till rygga drifvit,
Och Norrby, genom våld af egna landsmäns hand
Ur vaktens armar ryckt och löst från sina band,
Med hast till flottan sig begifvit —
Hans kärlek hos sitt folk, hans välde och hans harm,

Allt hotar dig — men mest den tappre Gustafs arm,
För hvilken allt ses stupa och försvinna.

CHRISTIERN.

Jag går — om detta svärd ej honom störta kan,
Skall han åtminstone en dyrköpt seger vinna.
(Till förste Officeren.)
Till flottan genast far. Tyd Sevrin Norrby an,
Att jag ännu hans brott förlåter,
Blott att han strax för bilan strömma låter
Det blod jag dömt att offras opp.
(Till den andra.)
Gå, flyg, var snar — och du, till slottet hasta:
Befall Christinas vakt att högst från tornets topp
Den fångna hufvudstupa kasta —
Vid åsyn af dess blod och sönderslitna kropp
Förrädarn darra skall, och hämmas i sitt lopp.

SJETTE SCENEN.

Theatern förvandlas och föreställer Stockholms Fästning, flankerad af torn. Mot fonden ser man Slottet, Tornet Tre Kronor, och spirorne af St. Nikolai och Riddarholms Kyrkorne. Hafvet är i fonden, der man finner en del af Danska Flottan ligga för ankar.

GUSTAF OCH HANS FOLK.

GUSTAF.

Vänner, skynden er in i striden!
Himlens Gud våra vapen styr:
Vänner, skynden er, nu är tiden:
Segren kallar er, Christiern flyr.

CHOR AF SVENSKARNE.

Fort till storms, alla tillika!
Följom Gustaf och segren åt!

Hvilken Svensk vågar att svika
På dess modige fäders stråt?

(Man reser stormstegar; Danskarne kasta granater på de belägrande; dessa betäcka sig med sina sköldar, stegarne kullkastas, en del af soldaterne nedstörtas, och anfallet drifves tillbaka.)

CHOREN
fortfar.

Hvad? skulle Göthers ättlingar vika?
Vika för slafvars darrande stål?
Nej, fallom an alla tillika!
Hämd och frihet är segrens mål.

(De föra fram kanoner, som göra brêche på muren; och resa åter upp stormstegarne. Danskarne börja vika. Gustaf fattar sjelf Svenska baneret, för det med ena handen, håller skölden öfver hufvudet med den andra, och stiger så upp till brêchen, åtföljd af sina soldater. Då han hunnit högst upp på muren, reser han der baneret. Danskarne öfvergifva brêchen och murarne; och medan ett parti Svenskar tränger sig in genom öppningen, tåga de andra, följde af kavalleriet, in öfver vindbron, som för dem blifvit nedfäld.)

GUSTAF,
i det han fattar standaret.

Vänner, följen er höfdings öden!
Än ett anfall, och segren är vår.

CHOR AF SOLDATERNE,
som följa honom till storms.

Ja, vi följa vår höfdings öden:
Då du bjuder, är segren vår.

CHOR AF SVENSKAR OCH DANSKAR
under stormen.

SVENSKARNE.	DANSKARNE.
Flykten, fiender! hämden och döden	Gustaf kommer; och hämden och döden
Följa modige Svears spår.	Rusa tätt uti hjeltens spår.

GUSTAF,
i det han reser standaret på muren.

Segren är vår! segren är vår!

CHOR AF BÅDA HÄRARNE.

SVENSKARNE.	DANSKARNE.
Väljen snart mellan flykten och döden!	Flyktom, flyktom! O nesliga öden!
Segren, segren, segren är vår.	Annan räddning ej återstår.

SJUNDE SCENEN.

Theatern förändras, och föreställer det inre åt Fästningsporten, af Stockholms yttre murar. Christiern, med sine Höfdingar och några få Soldater, kommer in och stadnar midt på Theatern.

CHRISTIERN.

Gå, skynden hit! kom, stadnen här,
Att de förmätnas anfall bida!

TVENNE AF HÖFDINGARNE.

Förmätet är mot ödet strida;
Oss endast döden väntar här.

ÅTTONDE SCENEN.

EN DANSK OFFICER. DE FÖRRE.

OFFICEREN
till Christiern med yttersta häftighet och bestörtning.

Fly hastigt härifrån — din fiende, ditt folk,
Allt denna stund sig mot dig vänder.
Afgrunder omge dig. Förräderiets dolk
Har väpnat Sevrin Norrbys händer.

CHOR.

Fly hän! förgäfves är att strida
Mot Norrbys arm och Gustafs här.

CHRISTIERN.

Nej, jag vid jord och himmel svär,
Att på förrädarns ankomst bida.

EN AF SOLDATERNE.

Se der hans tropp!

EN ANNAN.

Hör der hans röst!

NIONDE SCENEN.

SEVERIN NORRBY. DE FÖRRE.

(Sevrin Norrby, med värjan i handen, följd af en talrik trupp, kommer inrusande på Theatern. Båda trupperne hålla sig stilla under gevären. Men Christiern springer fram att ränna värjan genom Norrby, som undböjer stöten och kastar sin värja för Christierns fötter.)

NORRBY,
med bestörtning.

Hvad raseri! — Välan, se här! se här mitt bröst —

(Han öppnar sitt bröst.)

(Med ömhet.)

Jag gick att för din räddning strida.

(Christiern med häpnad, ånger och glädje, omfamnar Norrby, och ger honom sin värja tillbaka; under det Soldaterne ännu visa sin fruktan och upprepa i

CHOR.

Förgäfves är mot ödet strida:
En säker död oss väntar här.

NORRBY.

Är ej er konung vid er sida?
Och edert hopp försvunnet är!

SOLDATERNE.

Hvad hopp af mod och vapen bida,
Då döden oundviklig är?

CHRISTIERN.

Välan! så stupen vid min sida!
Er pligt, er heder det begär.

CHOR.

Välan! vi stupa vid din sida.
Att dö med dig, vår heder är.

(Striden börjas å nyo. Svenskarne och Danskarne drifva ömsom hvarandra tillbaka. Ändtligen måste Christiern taga flykten; och hela Gustafs här med kanoner och och full musik tågar in genom fästningsporten. Dalkarlarne sluta marchen.)

TIONDE SCENEN.

Theatern förändras, och föreställer Hamnen vid Stockholm. På ena sidan ser man Slottet med Tornet Tre Kronor: på den andra St. Nikolai Kyrka. I fonden visar sig Hafvet, och en del af Christierns Flotta, färdig att lyfta ankar. Flere slupar tyckas vänta att föra Danskarne om bord.

CHRISTIERN,
åtföljd af sin lifvakt

Hvarthän? hvarthän, försagde hopar?
Stån eder konung bi! — Men nej; jag fåfängt ropar.

(Under föregående recitatif hör man på afstånd bullret af pukor, trummor och muskötter. Detta buller, så väl som Svenskarnes segerrop, nalkas småningom. Man ser Danskarne springa öfver Theatern och fly åt hamnen. Officerarne samla dem och föra dem tillbaka i striden. Andre kasta sig i slupar och skynda till flottan.)

CHOR AF SVENSKARNE,
som ännu ej synas.

Triumph! triumph! seger och ära!

(Man ser öfver Stadsmurarne en häftig rörelse af pikar och muskötter. Flere Danskar störtas ned från murarne, och bommen tillslutes. Qvinnor, så väl som karlar utan hjelm tränga hårdt på Danska garnisonen.)

CHRISTIERN.

Välan! jag än om slottet rår:
Dess fasta värn ännu en fristad skall förära.

(I detsamma han nalkas Slottsporten, höres innanför ett segerrop. Danska standaret på Tornet Tre Kronor fälles ned, och det Svenska uppreses. Christina Gyllenstierna träder fram på en balkon öfver porten.)

CHOR,
innanför Slottet.

Lefve Gustaf! segren är vår.

ELFTE SCENEN.

CHRISTINA GYLLENSTIERNA. DE FÖRRE.

CHRISTINA.

Tyrann, vik bort! — allt hopp är dig betagit —
Vet, denna borg, som du försvara tänkt,
Är mer ej din — Det folk, som dina fjättrar dragit,
Med våld i dag sig sjelfva frihet skänkt —
Jag hatar dig för högt att ej din död befara:
Fly derför hän! — var mån att undan svärdet spara
Ett lif som, i förakt, i brist och plågor sänkt,
För dig en grym och långsam död skall vara.

(Hon går tillbaka in i slottet. Christiern, som af hennes tal blifvit slagen som af en ljungeld, vaknar åter ur sin dvala vid Svenskarnes segerrop.)

CHOR AF SVENSKAR
bakom Theatern.

Lefve frihet och fosterbygd!

CHRISTIERN,
med yttersta förtviflan.

Hvad öde nödgas jag, o himmel, att förfara! —
Fly — och ej hämnas få! — O raseri och blygd!

(Han skyndar till hamnen med några få af sina Riddare och Soldater, att hufvudstupa begifva sig till flottan. De, som ej kunna följa honom, lägga ned sina vapen vid Segervinnarens ankomst.)

TOLFTE SCENEN.

GUSTAF. SVENSKA RIDDARE OCH SOLDATER. CHRISTINA MED DE ÖFRIGE FÅNGARNE FRÅN SLOTTET. DANSKA SOLDATER. STOCKHOLMS INVÅNARE.

(Gustaf stiger fram med värjan i handen, åtföljd af sitt folk. Danskarne kasta sig till jorden och hela Theatern uppfylles af Soldater, som ställa sig upp på båda sidor.)

GUSTAF.

Soldater! hören opp att låta blodet rinna! —
Hvad man med heder vann, med mildhet nyttjas bör.
Må mina fiender och mina landsmän finna,
Att det är jag, som här befälet för.

(Han sätter in värjan, ger skölden ifrån sig och tager af sig hjelmen.)

CHOR.

Triumph! triumph! seger och ära!

TVENNE AF FRUNTIMREN,
som på Slottet hållits fångna.

Vi segrat — himlen vare ära,
Som ur tyrannens hand en blodig spira ryckt!

Ja, Sverge skall ej mera bära
Det jern-ok, som dess skuldror tryckt.

GUSTAF.

Ack! — denna sälla dag, som fröjd och frihet räcker,
Åt mig allena fasa ger.
Min mor! —

GUSTAF. { Hvad styng ditt minne hos mig väcker!
MARGARETA. { Hvad ord, som all min smärta väcker!

TILLSAMMANS.

Min mor! kanske du är ej mer!
Om i ditt blod i dag skall hämnas
Vår seger och tyrannens blygd,
Hvad tröst kan mer mitt hjerta lemnas?

CHRISTINA.

Den tröst som stora själar ämnas,
Den tröst att lida för sin dygd.

(Vid slutet af denna aria ser man en vapendragare och ett fruntimmer anlända till stranden och nalkas Gustaf. I det samma går hela Danska flottan till segels.)

TRETTONDE SCENEN.

GUSTAF. CECILIA AF EKA. EN NORRBYS VAPENDRAGARE. RIDDARE. SOLDATER. SVENSKA FOLKET.

DUO.

GUSTAF.

Men himmel! ser jag rätt? hvad oförmodad lycka? (r)
Min mor! . . .

CECILIA.

Min son!

GUSTAF.

Du lefver! . . .

CECILIA.

Du är här! . . .

BÅDA.

Jag får då än en gång i mina armar trycka
GUSTAF. { Hvad näst mitt fosterland i verlden kärast är.
CECILIA. { En älskad son, som mig och Sverge värdig är.

GUSTAF.

Jag mina pligter lydnad gifvit,
Som redlig Svensk och Riddersman:
Men ack, min ömma mor! om du ej räddad blifvit,
Jag segren och mig sjelf med fasa skådat an.

BÅDA.

Men sedan farans hot försvunnit,
Må glädjen råda i vår själ!
Natur och frihet seger vunnit:
Vårt lif är frälst, med Sverges väl.

GUSTAF.

Men ack! . . . uti min famn . . . ur dina bödlars händer . . .
Säg . . . af hvad underverk är du väl återförd? . . .

NORRBYS VAPENDRAGARE,
som härtills hållit sig afsides.

Vid åsyn af er sorg och edra dygder rörd,
Den ädle Norrby sjelf er mor tillbaka sänder —

GUSTAF.

Hvem, han? — hvad hör jag? — kan det vara?
O himmel! på hvad sätt min tacksamhet förklara? —
(Till sitt folk.)
Gån, lösen alla fångars band,
Och lemnen dem till pris i Sevrin Norrbys hand.
(Vapendragaren går bort.)

FJORTONDE SCENEN.

GUSTAF WASA. CECILIA AF EKA. CHRISTINA GYLLENSTJERNA. SVENSKA HERRAR OCH FRUAR. RIDDARE. SOLDATER. FOLKET.

CHRISTINA,
som stiger ur Slottet, åtföljd af de förnämsta Svenska Herrar och Fruntimmer, som Christiern derstädes hållit fängslige.

Kom, Gustaf, kom! den lön är färdig,
Som du med egna dygder vann;
I lyckan jemn, i nöden härdig,
Du bäst ett folk regera kan;
Och hvem är mer en krona värdig,
Än den som störtat en tyrann?

CHOR.

Kom, Gustaf, kom! den lön är färdig,
Som du med egna dygder vann;
I lyckan jemn, i nöden härdig,
Du bäst ett folk regera kan.
Hvem är väl mer en krona värdig,
Än den som störtat en tyrann?

ALLMÄN CHOR.

Lefve den hjelte, som Sverge förlossat!
Lefve vår konung! lefve vår far!

Svearnes bojor han modigt förkrossat,
Svearnes kärlek skydde hans dar!
Måtte hans namn genom seklerne räcka,
Vårdadt och lofvadt i frihetens sång!
Måtte hans dygd hos nationerne väcka
Fasa och hämd mot tyranner och tvång!
Njute, till Folkets och Konungens heder,
Spiran sitt välde och lagen sin rätt!
Pryde hans ätt,
Till tusende leder,
Den thron han beklädt!

(Under denna chor gå de åtta riddare, som åtföljt Gustaf och som ofvanföre äro uppräknade, att höja honom på sina axlar. De upplyfta honom på en sköld som är lagd på standarer och tecknad med Svenska vapnet. Man igenkänner dessa Herrar af vapnen på deras sköldar, som de hålla med ena handen, under det de bära upp Gustaf med den andra. Sedan han således blifvit förd kring theatern, upphöjes han på en thron af trophéer, der han emottager kronan, och der de förnäma samt folket gifva honom betygelser af en undersåtlig vördnad.)

Historiska Upplysningar.

(a) Severin (= Sören) Norrby, Danemarks Rikes Råd och Amiral, en af de störste krigsmän i detta tidehvarf. Han tjente Christiern med en frimodig tillgifvenhet så länge dennes grymheter ej hade skilt honom från thronen; men då Norrby ej såg något hopp öfrigt för sin Herre att återvinna de throner, från hvilka hans tyranni en gång hade störtat honom, uppeldades Norrbys ärelystnad. Han bibehöll sig länge som herre öfver Gottland, och hade blifvit en farlig fiende för Gustaf I om Christina Gyllenstierna, som han hade fången, velat ingå med honom i förbund. Hans omsorg att frälsa de fleste af Svenska Adeln ur Christierns händer hade gjort honom många vänner; men ändtligen måste han öfvergifva Gottland, tvungen af Svenska och Danska konungarne. Han lefde sedan i landsflykt hos Christiern, i Kejsar Carl V:s Hof, och blef slagen i de Italienska krigen under Kejsarens fanor.

(b) Christina Gyllenstierna, Riks-Rådet Nils Ericsson Gyllenstiernas och Fru Sigrid Eskilsdotter Banérs dotter. Har varit en af de mest förtjente mot sitt fäderneslаnd. Hennes ståndaktighet i motgång, hennes mod, hennes tillgifvenhet för riket bör göra hennes namn äfven så vördadt som stort. Vid 19 års ålder enka efter riksföreståndaren Sten Sture den Yngre och moder för tvenne barn, Nils och Svante Sture, var hon den enda, som i den allmänna förvirringen ej glömde riket. Hon försvarade Stockholm mot Christiern II i 7 månader, och fast hon såg sig öfvergifven af de förnämsta hennes mans vänner, nekade hon ännu att böja hufvudet under oket, till dess Borgerskapet och sjelfva besättningen på Slottet tvungo henne att ingå förlikning; och då öfverlemnade hon dock ej Slottet förr, än hon låtit i fredspardon intaga alla de Herrar som ännu ej underkastat sig Christierns välde: och sedan dessa heliga löften af tyrannen blefvo brutne, emottog Christina sitt öde med en hjeltemodig ståndaktighet, som kostat henne lifvet, om ej Severin Norrbys förböner förmått frälsa henne. Förd af denne amiral i fångenskap till Gottland, emotstod hon ock med samma frimodighet alla de anbud, som hans ärelystnad gjorde henne och som kunnat återföra henne på den thron, som hon med Sturen förut besutit; men kärleken för fäderneslandet öfvervann både ärelystnaden och hennes ömhet för sina barn, hvilka genom

Gustaf I:s upphöjelse sågos för alltid skilde från den värdighet, så väl deras fader som farfader beklädt. Frigifven efter Christierns olycka och återkommen till sitt fädernesland, som blifvit befriadt af Gustaf Ericssons hjeltemod, blef hon en af hans trognaste undersåtare; och sedan hon vid 19 års ålder visat den största själ och mandom, visade hon nu, 10 år derefter, de mest stilla och fromma dygder (ett sällsamt exempel!) och lefde i ro, sedan hon ingått ett senare gifte med Riks-Rådet Johan Thuresson Roos, en son af den orolige och upproriske Riks-Marsken Thure Jöransson Roos. Med honom hade hon en son, Gustaf Johansson Roos, som vid Konung Eric XIV:s kröning tillika med Svante Sture, hennes enda son af första giftet, blef till grefvelig värdighet upphöjd. Christina slöt sin ärofulla lefnad 1559, tvenne månader efter sin förföljares Christiern II:s död och ett år före sin vän och fosterson Gustaf I, som hedrade henne med sin ömma saknad.

(c) Margareta Wasa, den enda af Gustaf I:s systrar, som öfverlefde sin broders upphöjelse. Genom sitt första gifte med Riks-Rådet och Riddaren Joachim Brahe är hon stammoder för Braheska ätten. Hon gifte sig andra gången med Grefve Johan af Hoija, Tysk Riks-Grefve och en af de utländningar som med stor otacksamhet bemötte Gustaf I:s välgerningar.

(d) Anna Thuresdotter Bjelke försvarade Kalmare Slott på samma tid, som Christina Gyllenstierna innehade Stockholm, och var den enda, med riksföreståndarens enka, som motstod Christiern. Hon emottog Gustaf Wasa i Kalmar, då han flyktig ur Christierns fängelse återkom till Sverige, att frälsa det ur tyrannens händer. Hon öfverlemnade ej Kalmar genom någon dagtingan, utan blef förd fången till Gottland, då slottet genom storm blef af Norrby intaget.

(e) Lars Siggesson Sparre, Svea Rikes Råd och RiksMarsk, alla nuvarande Sparrars stamfader, var en af de 6 Herrar som jemte Gustaf Wasa gåfvos Christiern till gisslan 1518, då denne skulle hafva sammanträde i Stockholm med riksföreståndaren Sten Sture den Yngre, och hvilka Christiern mot all folkrätt som fångar till Dannemark bortförde. Han var son af Riks-Rådet Sigge Larsson Sparre till Skofteby och Fru Christina Månsdotter Natt och Dag. Han var Gustaf I:s trognaste vän och blef af honom vid sin död 1559 ömt saknad.

(f) Sten Ericsson Lejonhufvud, Drottning Margareta Lejonhufvuds broder, stamfader till alla nu lefvande grefvar Lejonhufvud. Hans åtskilliga beskickningar till Frankrike, England, Hessen och Dannemark, Konung Gustafs förtroende och Konung Eric XIV:s misstroende, allt detta har gjort honom äfvenså namnkunnig i Svenska historien,

som den del han tog i alla de märkeliga händelser, som timade i detta tidehvarf. Han blef till döds sårad den 29 Sept. 1568 vid Konung Eric XIV:s afsättande, och dog tvenne dagar derefter. Upphöjd i grefligt stånd efter sin död, vid sin systerson Johan III:s kröning.

(*g*) Gustaf Olofsson Stenbock, Sveriges Rikes Råd och Marsk, stamfader för alla nu lefvande Stenbockar, en af de första Svenska friherrar vid Eric XIV:s kröning. Var Drottning Catharina Stenbocks fader och Drottning Margareta Lejonhufvuds svåger genom sitt gifte med Brita Lejonhufvud, följakteligen Konung Gustaf I:s både svåger och svärfader.

(*h*) Thord Bonde, alla nu lefvande Bondars stamfader.

(*i*) Knut Ericsson Kurck, så väl som Eric Fleming, Axel Posse till Hellekis och Thord Bonde, alla fyra Riksens Råd, undertecknade Strengnäs Valakt 1523, genom hvilken Gustaf I blef till Svea Konung upphöjd. Eric Fleming förde Svenska flottan med heder och lycka.

(*k*) Peder Olofsson Hård till Häringe, Svea Rikes Råd, och af konung Gustaf I satt till Ståthållare på Stockholms Slott, då han det eröfrade från Christierns folk den 21 Juni 1523.

(*l*) Svante Sture, Sveriges Rikes Råd och Riks-Marsk, grefve till Stegeholm och Westervik, var vid Stockholms befrielse ej mer än 5 år gammal. Hans förstånd och snille skall ej varit svarande mot hans goda hjerta och nit för sitt fäderneslan d. Hans trohet mot Gustaf I blef satt på många prof, men var aldrig tvifvelaktig, fastän kärleken och ärelystnaden tycktes båda förena sig att göra honom till Gustafs ovän; ty det var icke nog för honom att se Gustaf innehafva det areställe, som syntes, genom hans faders och farfaders förtjenster, honom sjelf vara ämnadt. Brinnande af kärlek för Margareta Lejonhufvud och redan med henne förlofvad, måste han dock lemna henne åt Gustaf till gemål och nöja sig med att blifva dens svåger, hvars älskare han varit. Han vägrade ofta med frimodighet Svenska kronan, så väl då Lybeck tvenne gånger erböd honom sitt bistånd, som i synnerhet, och ännu med mera förakt, då den upproriske Dacken ville utropa honom för konung. Sedan han vid 5 års ålder undsluppit Christierns blodgirighet och Severin Norrbys politik, måste han, i en hög ålder af 60 år och då han beklädde den högsta Rikets värdighet, se sig med de sina ett offer för Eric XIV:s raseri och blef, tillika med sin son, Nils Sture, mördad af konungens egen hand, på Upsala slott den 4 Maj 1567.

(*m*) Pehr Brahe, Konung Gustaf I:s systerson, var endast tre år gammal vid Stockholms eröfring. Hans Fader, Joachim Brahe, miste lifvet vid blodbadet d. 4 November 1520. Modren, Margareta Wasa, lemnade vid sitt senare gifte alldeles sin son uti Gustaf Ericssons vård. Af denne konung blef han upphöjd till Riks-Rådsvärdigheten och af konung Eric XIV till grefve af Visingsborg och Riks-Drots. Han var stamfader för grefvarne Brahe, en lärd man, mycket brukad i rikets värf och känd i den lärda verlden genom sin historia om konung Gustafs regering.

(*n*) Eric Johansson Wasa till Rydboholm, Sveriges Rikes Råd, konung Gustaf den I:s fader, var den förste af de verldslige Herrar, som måste böja sitt oskyldiga hufvud under bödelsyxan, då Christiern uppoffrade de förnämsta af Sveriges adel och medborgare, den 4 November 1520.

(*o*) Af alla de grymheter, som Christiern utöfvade under sin korta men blodiga regering, var de begge unga Ribbingars mord den mest omenskliga och minst tjenande till hans afsigter. Desse begge oskyldiga tyrannens offer voro Lindorm Ribbings söner, den ena åtta, den andra fem år. När den yngre brodern såg den äldres blod, sade han till bödeln: Kära, fläcka icke så mina kläder, jag får bannor af min mor. Bödeln rörd kastade svärdet ifrån sig, men Christiern lät strax kalla fram en annan, som först halshögg barnet och sedan den medlidande.

(*p*) Sten Sture den Yngre undfick ett dödligt skott i låret vid slaget som stod emot Christierns troppar vid Bogesund; fördes till Strengnäs, der han afled den 9 Februari 1520 och begrofs i Riddarholms kyrkan. Några dagar efter blodbadet i Stockholm och nio månader efter riksföreståndarens död lät Christiern uppgräfva hans döda kropp och densamma stycka, att ikring riket uppsättas på stegel.

(*q*) Anders Pehrsson, en rik bergsman på Rankhyttan i Dalarne, som varit känd af Konung Gustaf I i hans ungdom och då han vistades vid akademien i Upsala, var den förste hos hvilken konung Gustaf tog tjenst vid sin ankomst till Dalarne och af hvilken han då njöt bistånd och trohet. Han lät sedan förleda sig att deltaga uti det bekanta Dalupproret 1531, i anledning af klockornas utlevererande.

(*r*) Detta är blott en dramatisk dikt. Cecilia af Eka, Gustafs moder, bortförd i fångenskap till Danmark, ändade der med tvenne sina döttrar sina dagar i tyrannens bojor. Hennes dödsår är obekant.

GUSTAF ADOLF

OCH

EBBA BRAHE,

LYRISK DRAME

I

TRE AKTER.

FÖRSTA GÅNGEN UPPFÖRD DEN 24 JANUARI 1788.

TILL

HANS MAJESTÄT

KONUNGEN.

Allernådigste Konung!

Till Eders Majestät återställes i tacksam underdånighet detta lån. Allt mitt bemödande har varit, att kunna lemna det tillbaka, oskadadt af en ny, icke nödig, prydnad.

Med så ringa förtjenst, om jag ock vågar hoppas den, framträder i dag andra gången mitt namn, i glansen af ett ofvanfrån tilldelt ljus.

Många regenter hafva hägnat och belönat värdige snillen; få förelyst dem med egne mönster: efterverlden skall nämna en enda Konung, som än belönat den förtjenst han sjelf gifvit, än mottagit belöningen af dem han skänkt efterdömet.

Om, under en sådan Konungs spira, i ett land der Vitterheten nu delat, nu prydt Majestätets ära, dock ingen Demosthenes, ingen Sophocles uppstodo; då säge man utan tvekan: Detta land skall ej äga dem: Denna jord bär ej snillen.

Med djupaste vördnad framhärdar,

Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Majestäts

aldraunderdånigste och tropligtigste
tjenare och undersåte,

Johan Henric Kellgren.

PERSONERNE:

GUSTAF ADOLF.

EBBA BRAHE, Dotter af Riks-Drotsen Grefve Magnus Brahe; älskad af Gustaf Adolf.

CHRISTINA af Holstein, Carl IX:s Enke-Drottning, Gustaf Adolfs Mor.

Grefve JACOB PONTUSSON DELAGARDIE, Fältherre.

LARS ERICSSON SPARRE, Konungens Kapiten vid Gardet.

MÄRTA BANER, Lars Sparres Fru, Ebba Brahes Förtrogna.

JOHAN, Färjekarl på Öland.

CATHRINA, Johans Syster, Ebba Brahes fordna Amma.

ERIC, Cathrinas Son.

SIGRID, Johans Dotter, Erics Fästmö.

SVEN, Johans Son, Småländsk Ryttare.

MARIA, Cathrinas Dotter, Svens Fästmö.

Konungens Lifknekt.

En af Enke-Drottningens Hofmän.

En Härold.

FÖRSTA AKTEN.

Theatern föreställer en Vestibule af Kalmars Slott, som är öppen i fonden, der man ser Öland på afstånd.

FÖRSTA SCENEN.

CHRISTINA. HOF-FRUNTIMMER.

CHRISTINA.

Nej, jag det svär; så vekliga band
Skola ej fästa en hjeltes hand.
Är jag ej mor? — och min son skulle våga
Att trotsa min vilja, att få mitt förakt!
Är jag ej drottning? — och gilla en låga
Som sårar min ära, som hotar min makt!
Nej, kännen bättre er drottnings förmåga;
Nej, heligt jag svär; dessa vekliga band
Skola krossas i dag, än i dag af min hand.

CHOR.

Vi känne dig, drottning; än har du förmåga
Att rycka din son ur så vekliga band.

CHRISTINA.

Hvad skymf för er, för mig! Ni Ebba Brahe lyda?
Hon eder Drottning bli, som nyss er like var?
Dess minsta blick er nåd, er onåd tyda,
Dess minsta ord för er ett vördadt gudasvar?

Och jag, jag skulle se . . . o blygd för mina dar! . . .
En kronas skrud min undersåte pryda:
En spira i den hand, som nyss mig tjenat har?

CHRISTINA.

Nej, jag det svär, jag allt skall våga,
Att släcka en så veklig låga,
Att bryta ett så brottsligt band.

CHOREN.

Ja, drottning, gå att allting våga,
Att bryta ett så brottsligt band.

EN AF FRUNTIMREN.

Men kärlekens och hjeltens styrka!
Med skönhetens och bördens rätt! . . .

CHRISTINA.

Allt bör ett hastadt motstånd yrka,
Snart blir oss segren mindre lätt.
Hvem, ni en likes lagar dyrka?
Jag på min thron se Brahes ätt? . . .
Nej, stridom med förenad styrka
Mot en gemensam oförrätt.

CHOR.

Ja, stridom med förenad styrka
Mot en gemensam oförrätt.

CHRISTINA.

En dyrbar tid vår skyndsamhet begär,
Om än i dag min son med seger återländer,
Vår blygd ej hindras kan, vårt anslag fåfängt är,
Och spiran och min makt i Ebba Brahes händer.
Så hören mitt beslut — det band som ödets makt,
Som sjelfva dödens hot ej kan försvagadt göra,
Plär kärlek sjelf, uti förtviflan bragt,

Vid minsta skymt utaf förakt
Uti ett ögonblick förstöra.
Vårt kön så bildadt är; och kärlek i vårt bröst
Åt högmod första rummet gifver —
Snart väckas skall en svartsjuk ifver
I Ebba Brahes själ; en sårad äras röst
Skall ropa hämden an. Så, villad i min snara,
Förblindad i sitt raseri,
Hon endast söka skall sin heder att försvara,
Och hellre svika sjelf, än öfvergifven bli —
Ren Delagardie, krönt af ära,
Hvart ögonblick är väntad till vår strand;
Han icke dröja lär, att Ebba Brahes hand
Till sina segrars lön begära;
Och hämden gifva skall hvad icke kärlek ger.
Blott döljom väl hvad täflare han äger,
Tills ej hans val kan ryggas mer.

ANDRA SCENEN.

EN HOFMAN. DE FÖRRA.

HOFMANNEN.

Ett sändningbud ifrån vår konungs läger
Begär, o drottning! nalkas er.

(Ebba Brahe och Märta Baner
synas i fonden.)

CHRISTINA.

Hon kommer. Följen mig.
Gån, rädens ingen fara;
Blott lyden mina råd.

Vår vaksamhet bör svara
Mot hennes öfverdåd.

CHOR AF FRUNTIMREN,
vid utgåendet.

Vi frukta ingen fara;
Vi följa dina råd.
Vår vaksamhet skall svara
Mot hennes öfverdåd.

TREDJE SCENEN.

EBBA BRAHE. MÄRTA BANER.

EBBA BRAHE,
som med oro inkommer på theatern.

Nej, fåfängt du mig trösta söker,
Min älskare mig trolös är.
Hvart ögonblick det qval föröker,
Som om mitt öde aning bär.
Nej, fåfängt du mig trösta söker,
Jag glömd och öfvergifven är.
Den blick jag öfver hafvet sänder,
Bland falska bilder vilse far:
Min suck med vädret återvänder,
Och återvänder utan svar.

MÄRTA BANER.

Tro ej din sorg, förqväf din smärta.
Stå ej mitt råd, min bön emot.

EBBA BRAHE.

När döden nalkas till mitt hjerta,
Skall jag ej bäfva för dess hot?

TILLSAMMANS.

MÄRTA BANER.	EBBA BRAHE.
Det är din sorg som faran öker,	Hvart ögonblick det qval föröker,
Som dig en fåfäng aning bär.	Som om mitt öde aning bär.

EBBA BRAHE.

Nej, fåfängt du mig trösta söker,
Nej Gustaf Adolf trolös är.

TILLSAMMANS.

MÄRTA BANER.	EBBA BRAHE.
Räds, att så lågt en hjelte dömma	Hvad af hans långa tystnad dömma,
Som dig beständigt värdig var.	Än att den grymme mig bedrar?
Nej, Gustaf Adolf kan ej glömma	Att Gustaf Adolf hunnit glömma
Den han sin trohet svurit har.	De löften han mig svurit har.

EBBA BRAHE.

Hur kan för någon tröst mitt hjerta öppet vara?
Den bröllopsfest man redan tillredd ser,
Hvem ämnas den? säg grymma! hör mig, svara.
Hvem tror du är den brud man Delagardie ger?

MÄRTA BANER.

Man tvingar dig? — Välan! du bör då sjelf förklara,
Att ej din hand dig tillhör mer.

EBBA BRAHE.

Men Gustaf Adolf vet min fara —
Om han ej bryta vill sitt hjertas fordna band,
Hvi skyndar han ej hit sitt anspråk att försvara?
Hvi får jag ej ett ord till tröst utaf hans hand?

MÄRTA BANER.

Hör blott den tröst ditt hjerta gifver:
En hjelte älskar dig; och trohet är en dygd.

EBBA BRAHE.

Men mot Christinas hot, mot afunds hätska ifver
Hvad kan försvara mig?

MÄRTA BANER.

Ditt mod och Himlens skygd.

DUO.

EBBA BRAHE.

Dolda vittne till min plåga,
Svagas värn och uslas tröst!
Hör ett såradt hjerta fråga:
Är ej kärleken din röst?
Ack! så hägna sjelf den låga,
Som du tändt i detta bröst!

MÄRTA BANER.

Dolda vittne till dess plåga,
Gif ett såradt hjerta tröst!
Se hvad ömhet i dess låga,
Hör hvad oskuld i dess röst!

(Man ser en båt komma från Öland. En bondgosse och en bondflicka anlända till stranden.)

EBBA BRAHE.

Ett segel nalkas oss. Mig Himlen velat höra.
Mitt öde snart förkunnas skall.

MÄRTA BANER.

Jag går att spörja deras kall,
Och dem med skyndsamhet till dina fötter föra.

(Hon går ned till stranden.)

FJERDE SCENEN.

EBBA BRAHE,
ensam.

O du, som fordom älskat mig!
Du som min hela dyrkan vunnit,
Det enda jag i verlden funnit
Hvarvid mitt hjerta fästat sig,
Mitt hjerta evigt fästat sig!
Om du din Ebba kan försaka . . .
Hvad tvekan! . . Nej förlåt, förlåt!
Men dessa stormar som mig skaka,
Men dessa svek som kring mig vaka,
Barbarers löje vid min gråt! . . .
Ack Gustaf Adolf! kom tillbaka,
Kom, skynda, fräls din brud, din maka
Ur våld och snaror och försåt.
Din äras pris, din högsta lycka,
Du svor det sjelf, det var min hand:
Skall detta pris man från dig rycka,
Den stund du segrar för ditt land?
Ej kronans glans, ej thronens heder
Är hvad min låga åtrå leder:
Nej, Ebba Brahe känner sig.
Nej, hennes hjerta dristigt säger:
Af alla skatter verlden äger
Vill hon allenast äga dig.

FEMTE SCENEN.

MÄRTA BANER. EBBA BRAHE. SIGRID OCH ERIC,
som bära en korg med blommor.

MÄRTA BANER,
till Ebba Brahe.

De gått att söka dig.

EBBA BRAHE,
med häftighet.

Ack! skynden, mina vänner,
Hvad bud från kungen fören J!

(Sigrid och Eric se på hvarannan med förundran.)

SIGRID.

Från kungen! med förlof . . hvem, nådig fröken . . vi? —
Månn' fröken icke mer sin lilla Siri känner?

ERIC.

Mins fröken Ebba ej den stackars Eric mer?

EBBA BRAHE,
med ömhet.

Jo, mina barn, helt visst jag känner er.

ERIC OCH SIGRID.

DUO.

Vackra fröken, tag emot
Denna skänk af våra händer.
Hvad er tacksamheten sänder,
Lägger oskuld för er fot.

ERIC.

Dessa blommor ä en gåfva
Af den fattigas förråd;

Enda värde de sig lofva
Är en blick utaf er nåd.

BÅDA.

Utan skryt uti sin prydnad,
Enkla som vårt hjertelag,
Må de vittna om vår lydnad,
Som de teckna ert behag!

SIGRID.

Lika mycket, sade pappa,
Hvad man sina vänner ger.
Våra vilkor äro knappa,
Men vi älska desto mer.
Gods och guld och rara skänker
Hennes fästman icke spar;
Välment hjerta, som jag tänker,
Framför guldet värde har.

ERIC.

Denna krona, ropte mamma,
Ser ni, barn, hvad den är söt!
Säj, att frökens goda amma
Den med glädjetårar knöt.
Denna myrth, hvad den blir fager
Till en brudkrans, sade Sven,
När gref Jacob med sin lager
Går att sammanfläta den!

BÅDA.

Om vårt offer er behagar,
Har vår önskan nått sin höjd.

Himlen skydde edra dagar!
Kärlek fylle dem med fröjd!

EBBA BRAHE,
till Märta Baner.

Du hör det. Allt mitt hopp försvunnit.
Mitt bröllopp allmänt spordt... Hvad tror du sjelf? Bekänn...
Dess tidning re'n i går till Ölands stränder hunnit;
Och intet svar! och intet svar, min vän! . .

ERIC.

Hvi skall ej en hjelm för min panna sig skicka?
Hvi har jag ej år och styrka, som mod?
Hur nöjd för min kung, för mitt land och min flicka
Jag gick att i dag få våga mitt blod?
Min sann, skall fienden vackert få lära,
Om Eric har hjerta att slå och gå på;
Och se då, min Siri, se då! . . .
Då skulle din kärlek bli lön för min ära,
Och Eric som hjelte i brudstolen gå. —
Hvad Ryttar-Sven som bäst lär fienden förfära!
Hvi kan ej äfven jag min del i segren få?

EBBA BRAHE.

Ack! striden har begynt.

MÄRTA BANER.

Och segren är oss lofvad,
Och segrarn innan kort är här.

EBBA BRAHE,
tar af sig ett guldkors och ger det åt Sigrid.

Med denna lilla skänk utaf min hand begåfvad,
Du ej din fröken glömma lär.

Mitt barn! hvad ville hon ej gifva
Att äga få det lugn, som du inom dig bär!

SIGRID OCH ERIC.

Skulle ni ej lycklig blifva,
Som så god och vacker är!

(De gå bort.)

SIGRID,
som kommer tillbaka med häftighet.

Men ack! så när jag glömt . . . men tyck ej illa vara!
Ett bref . . .

EBBA OCH MÄRTA.

O Gud! ett bref! . . till hvem?

SIGRID.

Se här!

MÄRTA BANER.

Till mig,
Och från min man . . .

SIGRID.

Farväl!

EBBA BRAHE.

Det skall min dom förklara,
Bryt, skynda, läs . . .

MÄRTA BANER.

Min vän, ack stilla dig!

SJETTE SCENEN.

MÄRTA BANER. EBBA BRAHE.

MÄRTA BANER
läser brefvet. Ebba Brahe följer hennes ögon och läser öfver axeln.

«Om segren åt vårt mod af Himlens nåd förunnas,
«I morgon i din famn han mig tillbaka för.
«Man ren ett önskadt bud från Knäröd nalkas hör.
«Ett dubbelt giftermål . . .»

(Hon stadnar hastigt.)

EBBA BRAHE.

Ack! här min död förkunnas.

(Hon rycker brefvet af Märta Baner och läser.

«Ett dubbelt giftermål skall knyta fredens band
«Med konungarnes systrars hand.» —
En blixt dagat upp mina öden.
Föraktad, förkastad, förglömd,
O Gud! lät mig tröstas af döden!
Min blygd uti grafven bli gömd!

(Hon faller ned af vanmakt. Man ser drottningen komma.)

MÄRTA BANER.

Ack! Drottningen är här . . Kom, skynda att mig följa . . .
Ett fåfängt rykte lätt bedrar . . .
Jag skrifver . . än i dag skall ett förnyadt svar . .
Fly! — eller för dess blick sök att din oro dölja.

(Hon går ut.)

SJUNDE SCENEN.

CHRISTINA. EBBA BRAHE. HOFFRUNTIMMER.

CHRISTINA
i fonden, till sina fruntimmer.

Man Delagardies skepp till hamnen nalkas ser.
Hvart enda ögonblick är vådligt att förspilla.
Min myndighet, ert råd, dess ovisshet — — — än mer,
Den tidning som min son i mörka uttryck ger —
Allt skall dess häpna själ i våra nät förvilla.
(Till Ebba Brahe.)
Kom Ebba, kom, med glädje hör
Ett bud som frid och sällhet för.
Snart skall mitt hjerta mer ej bäfva,
Att se min son bland dödars hot
I stridens eld beständigt sväfva,
Då snart till hymens altarfot
Han går, att krigets åska qväfva.

CHOR AF HOF-FRUNTIMMER.

Snart skall vårt hjerta mer ej bäfva,
Att se vår kung i faror sväfva.
Han går till hymens altarfot,
Att krigets åska qväfva.

EBBA BRAHE.

Kan hat och kärlek samma dag
I samma hjertan lågor nära?

CHRISTINA.

En konung älskar blott sin ära;
Hans rikes väl är hjertats lag.

EBBA BRAHE.

Hvad grym, hvad falsk regeringslära!
Kan Gustaf Adolf gilla den?

CHRISTINA.

Hvad större ljus vill du begära?
Se här, känn här hans hand igen.
(Hon ger henne ett bref.)

EBBA BRAHE,
läser darrande.

«Jag endast bort de pligter fråga
«Som kräfva nyttan för mitt land;
«Jag Christiern ger min systers hand.
«En mera ljuflig eld skall ärfva krigets låga,
«Ett dubbelt giftermål befästa fridens band.»
(Med utrop.)
Olyckliga! fördölj din plåga!

CHRISTINA.

Du ser, din heder var mig öm:
Lyd hvad i dag dess röst dig föreskrifver.
Blif Delagardies brud. Gå, hämna dig; förglöm
En trolös, som dig öfvergifver.

EBBA BRAHE.

Nej, han ej bryta kan hvad han vid Himlen svor.
Hans löfte heligt är och skyddadt af hans ära.

CHRISTINA.

Hvad högmod! — Tillhör dig en kung dess pligter lära?
Förmätna! du dig värdig tror,
Att rätt för kungars barn till thron och spira bära.

EBBA BRAHE.

Med blygsam känsla af min rätt,
Jag ej om andras värde dömmer;
Men tro ej, drottning, att jag glömmer
En skyldig aktning för min ätt.
Då Wasars blod från äldsta tider
Med Brahes blod förenadt var,
Månn' deras ättlings ära lider
Utaf det val dem hedrat har?

CHRISTINA.

Din djerfhet bort min hämd förtjena;
Din blindhet mig till ömkan rör.

EBBA BRAHE.

Hur svårt att hoppets uttryck läna,
När hjertat i förtviflan dör.

CHRISTINA.

Om dig ett ädelt högmod drifver,
Om känslan af din värdighet;
Välan! min son dig öfvergifver,
Hvad råder då din skyldighet?

EBBA BRAHE.

Om han sitt löfte trolös blifver,
Jag dock mitt löfte hålla vet.

CHRISTINA.

Hvad höjd af dårskap dig förvillar,
Att i din blygd din ära se!

EBBA BRAHE.

Förnuftet edra rådslag gillar,
Men hjertat kan ej bifall ge.

CHRISTINA.

En hjelte, född att dig behaga,
Snart läka skall ditt hjertas sår.

CHRISTINA.

Ej mindre värd, att priset taga
Der kärleken än lyckan rår,
Han lagerkrönt ur striden går,
Att dig till altaret ledsaga.

EBBA BRAHE.

Hvem, jag en hjeltes hopp bedraga,
Som sig min ömhet förespår?
Hvem, han mitt tvungna löfte taga,
Då jag hans fria dyrkan får?
Nej, Ebba Brahe ej förstår,
Att Himlen med en ed bedraga.

CHRISTINA.

Lyd, följ den hand, som än förmår
Att dig ur olycksfallet draga.

EBBA BRAHE.

Er grymma hand mig döden ger.

CHRISTINA.

Ett dåradt hopp ditt högmod sårar.

EBBA BRAHE.

Se min förtviflan, mina tårar!

CHRISTINA.

Jag blott din pligt, din våda ser.

(Hon går bort.)

ÅTTONDE SCENEN.

EBBA BRAHE. HOF-FRUNTIMMER.

EBBA BRAHE.

Hon lemnar mig. Hvad skall jag dömma?
Hvad har mig ödet förelagt?

EN AF FRUNTIMREN.

Förglöm den dig har kunnat glömma.

CHOR.

Ja glöm den dig har vågat glömma,
Bemöt föraktet med förakt.

EBBA BRAHE.

Jag skulle trott, om man mig sagt,
Naturen förr sin ordning byta,
Än Gustaf Adolf äga makt
Att sina löften bryta.

EN AF FRUNTIMREN.

Förgät det hopp som dårat dig,
Se blott det säkra fall dig ämnas.

EBBA BRAHE.

Skall minsta hopp ej öfrigt lemnas!

DEN FÖRRA.

Det enda hopp dig öfrigt lemnas,
Det är att hämnas.

CHOR.

Det är att hämnas.

EBBA BRAHE.

Hvad gruflig pligt, o Gud! att hämnas,
När hämden endast drabbar mig!

EN AF CHOREN.

Kom, Ebba Brahe, mins din heder,
Din börd, ditt namn, ditt tänkesätt.

EN ANNAN.

Mins från hvad blod du härkomst leder.

EN ANNAN.

Mins dina höga fäders rätt!

ALLA TRE TILLSAMMANS.

Vet, att den blygd du dig bereder
Skall fläcka glansen af din ätt.

CHOR.

Ja, räds den blygd du dig bereder
Skall fläcka glansen af din ätt.

EBBA BRAHE,
med stolthet.

Välan! Jag hämna skall min ära.
Ja, trolöse, du sjelf det vill;
Du sjelf mig gått att vägen lära:
Mitt hjerta hör dig mer ej till.

CHOR.

Dröj ej ett ögonblick att hämnas.
Din drottning väntar på ditt svar.

EBBA BRAHE.

Säg, att mitt bifall henne lemnas,
Säg, att min ära segrat har.

CHOR.

(De fatta henne under armarne att föra henne med sig.)

Så kom.

EBBA BRAHE.

Ack, dröj — — —

CHOR.

Dröj ej att hämnas.

Kom följ.

EBBA BRAHE.

Jag kan ej.

CHOR.

Följ, var snar.

EBBA BRAHE.

Hvad dödlig svaghet mig betar!

EBBA BRAHE.

O hämd! o känsla af min heder!
Hvi skall jag bäfva vid din röst?
Är dygdens väg den väg du leder,
Hvi kännes ångren i mitt bröst?

CHOR.

Förglöm din svaghet, mins din heder.
Hör dina vreda fäders röst.
En dygdig hämd ditt hjerta leder,
Tag der ditt mod, känn der din tröst.

(De föra henne bort.)

NIONDE SCENEN.

Theatern förändras, och föreställer hamnen vid Kalmar. Man ser hafvet i fonden och Öland på långt afstånd. På sidan är slottet och stora torget. Delagardies flotta anländer med fulla segel. En myckenhet folk af alla stånd skyndar sig att emottaga honom. Skeppen gå tvärt igenom theatern, och lossa vid förbifarten sina kanoner, som besvaras ifrån slottet. En del af enke-drottningens vakt uppmarscherar på torget, att paradera vid Delagardies ankomst; den har fronten mot slottet. Folket betygar sin glädje med uppräckta händer och viftande hattar.

DELAGARDIE. OFFICERARE af hans medfölje.
FÅNGAR. FOLKET.

CHOR AF FOLKET,
som skyndar till hamnen.

Han kommer den höfding, hvars segrande styrka
Den stolta Sarmaten med häpnad har rönt.

Gå, skyndom att se, att äga och dyrka
En hjelte, den hundrade lagrar bekrönt.

(Delagardie landstiger, och emottages af folket. Han är klädd i harnesk och åtföljd af sina officerare, 24 fanor och standar, samt polska och tatariska fångar af begge könen.)

CHOR AF FOLKET.

Här är han, den höfding, som fört våra härar
På slagtningens fält med vishet och mod.

DELAGARDIE.

Ack Sverige! den lön du en hjelte förärar,
Hvem gick ej att köpa den glad med sitt blod!

OFFICERARE OCH SOLDATER,
af hans medfölje.

Din ära skall höjas
Af kärlekens hand,
Och segrarn förnöjas
I älskarens band.

CHOR.

Hans ära skall höjas m. m.

DELAGARDIE.

Hur lätt att sitt fosterlands heder försvara,
Der skönheten priset åt tapperhet ger!
När äran befaller, man trotsar all fara;
När kärleken talar, man faran ej ser.

CHOR.

När äran befaller m. m.

TIONDE SCENEN.

EN HOFMAN. DE FÖRRA.

HOFMANNEN.

Kom, hjelte, tag emot af eder drottnings händer
Det pris ert hjerta sig begär.

TILLSAMMANS
med Choren.

Hvad skönast fins i Svea länder
Belöna skall hvad tapprast är.

DELAGARDIE,
till fångarne.

Jag vill att allt på denna dagen
Sig af min glädje gläda må.
Gån, fångar, af min hand er frihet återtagen.
(Man löser deras bojor.)

CHOR AF FÅNGARNE.

Hvad kan i ädelmod hans hjerta öfvergå?
Vi af hans hand vår frihet få.

HOFMANNEN,
till folket.

Må, folk, er fröjd förklaras,
Med lekar, sång och dans!
Må inga nöjen sparas
Som ge den högtid glans,
Då myrth och lager paras
I hjeltens brölloppskrans!

CHOR AF FOLKET.

Vår glädje skall förklaras
Med lekar, sång och dans,
Och inga nöjen sparas
Som ge vår högtid glans.

(Delagardie, åtföljd af sina tropheer, inträder i slottet, och högtiden börjas. Ballet af soldater och fångar.)

ANDRA AKTEN.

Theatern föreställer Färjestaden på Öland. Man ser på ena sidan färjekarlens hus, på den andra några trän, under hvilka en gräsbänk och några trästolar finnas. Bakom synes ett berg, öfver hvilket landsvägen går, och i fonden stora hafvet, eller rättare Kalmare sund, öfver hvilket staden och slottet synas på långt afstånd. Längs åt stranden, hvarvid en ekstock ligger fästad, ser man nät uppsatte på käppar att torka; jemväl andra redskap, som folket är sysselsatt att laga i ordning till ett förestående notvarp, då theatern öppnas.

FÖRSTA SCENEN.

JOHAN. CATHRINA. MARIA. BONDFOLK af båda könen, som sysselsätta sig med noten.

(Cathrina spinner. Maria binder på en krans af blommor och lingonris. En annan flicka bär fram en slipsten med Johan, hvarefter hon ställer sig bakom dem och tjärnar.)

MARIA.

Hvad tiden sakta skrider,
Hvad sysslan långsamt lider
I saknad af en vän!
Tre timmar ha försvunnit,
Ändå har jag ej hunnit
Få kransen färdig än.
Det blygs mig och förtryter,
Jag skyndar mig och knyter,
Och knyter om igen;
Men strax jag fäller handen,
Ty ögat är på stranden,
Och tankarna på Sven.

JOHAN,
som med ömhet betraktar sin tillkommande sonhustru.

Hvad tyckes dig, min syster,
Blir Sven ej lycklig man?

CATHRINA.

Och såg man, om dig lyster,
Hvar någon flicka fann
En brudgum mera yster
Och käck och kär än han?

TILLSAMMANS.

JOHAN.	CATHRINA.
Så vacker brud, min sann, Man ej på Öland fann.	Nej aldrig bättre man Min dotter önska kan.

MARIA.

Det blygs mig och förtryter,
Jag skyndar mig och knyter
Och knyter om igen;
Men strax jag fäller handen,
Ty ögat är på stranden,
Och tankarna på Sven.

JOHAN OCH CATHRINA.

TILLSAMMANS.

Hon fromhet, dygd och seder,
Han mod och styrka har;
Hvad sällhet och hvad heder
Oss himmelen bereder
På våra gamla dar!

JOHAN,
med löje och förundran, då han ser Maria gråta.

Men hvad nu, din lilla fjolla!
Gråter du? Hvad finner jag?

MARIA.

Ack, min Morbror!

JOHAN.

Lustigt lag,
Gråta på sin bröllopsdag!

CATHRINA,
med ömhet.

Säg, mitt barn, hvad kan dig vålla?
Är din brudskrud ej i lag?

MARIA.

Ack, min Mor!

CATHRINA.

Ett vackert lag,
Gråta på sin bröllopsdag!

JOHAN,
med glädtighet.

Hå! jag vet väl stackars fjolla!
Hvad hon grubblar på för slag.
En liten menlös tärna,
Som går att ta sig man,
Har mycket i sin hjerna,
Som nog bekymra kan.
Det språnget ifrån flicka
Till hustru, är ej lätt:

Man vill sig gerna skicka
På allt försigtigt sätt,
Men vet ej minsta pricka
Af skyldighet och rätt. —
Bör blygsamheten qväfva
Den röst på hjertat rår?
Bör kärleken ej bäfva
För blygsamhetens sår?
Månn' älskarn bör beveka,
När mannen pocka tör?
Månn' kyskheten får neka
Hvad nöjet skänka bör? —
Hur svårt att vägen leta
Der man ej spåret har,
Och hjertat söker veta
Hvad ej i tanken var.
Men lät ej ett fåfängt bekymmer dig röra;
Din brudgum rätt gerna lär ge sig besvär,
Att snart för sin hustru påtageligt göra,
Hvad ej för hans fästmö begripeligt är.

MARIA,
med ömhet hela scenen igenom.

Ack! skall ej mitt hjerta sin fruktan förklara?
Min Sven är i fara,
Min Sven är ej här!

JOHAN,
med skämt och hurtighet hela scenen.

Nej, hör på den tokan, som talar om fara!
Är segren ej säker när kungen är der?

MARIA.

Att endast den grymme sitt lif velat spara
Den helgade dag, då vårt bröllopp var när!

CATHRINA.

Hur bad jag och sade: min gosse! låt vara,
Blif hemma, din lycka, vår ro det begär!
Han svarte: Men hedern befaller mig fara,
Det fins ingen lycka, der hedern ej är.

JOHAN.

Ja, rätt så, min gumma!
Ja mitt barn, rätt så!
Kan en knekt försumma
Att i drabbning gå,
När en älskad trumma
Ropar: Vän, gå på?
Bör en svensk förbida
Någon flickas hand,
Då han vägrat strida
För sitt fosterland?
En svensk ej förfäras . . .

MARIA.

Men hjelten kan dö.

JOHAN.

Hvad ädlare död kan af hjelten begäras?
Då skall man med lagrar hans aska beströ.
Hans minne skall äras . . .

MARIA.

Hans fästmö skall dö,

MARIA. Hans fästmö } af sorg och saknad förtäras,
CATHRINA. Då skall hon }

Förtäras och dö.

JOHAN.

Men hör dessa krukor, som drömma om fara!
Är segren ej säker när kungen är der?

MARIA.

Man kan för sitt mod, men för lifvet ej svara:
Den tappraste faller, när ödet begär.

JOHAN.

Men kan ej försynen hans dagar bevara?
Och är ej den tappre för himmelen kär?

MARIA OCH CATHRINA.

Ja, måtte försynen hans dagar bevara,
Om { älskandes lycka / moderlig ömhet } är himmelen kär!

ALLA TRE,
tillsammans.

Att fly till dess godhet, vår skyldighet är,
Vårt hopp, vår tröst, vår skyldighet är.

CHOR AF FISKARE.

Stormens vreda ilar
Hafva qväft sin harm,
Böljan stilla hvilar;
Sträckom våra kilar
Kring dess lugna barm.

Rika fält,. hvars gröda
Mättar strandens barn,
Låt din ynnest flöda;
Låt en lönad möda
Fylla våra garn!

JOHAN.

Re'n vågens svall sig mindre höja.
Min syster fägna dig; nu lär ej länge dröja
Förn Jerk och Siri äro här.

CATHRINA.

Å, Gud ske lof, då får jag höra
Hur fröken Ebba mår, och om hon lycklig är.

MARIA.

Hvad skulle väl dess lycka störa?
Gref Jacob henne re'n i sina armar bär.

CATHRINA,
suckande.

Nå, nå, det må så ske. Jag ej den herren känner.
Hur allt med tiden ändras kan!
Nog skulle jag helt tryggt ha svurit, mina vänner,
Att fröken skulle fått en mera förnäm man.
På Kalmare slott, fuller mins jag, hå, hå!
För femton år se'n;
Knappt prinsen lärt tala, och fröken lärt gå,
Men älskades re'n,
Och kystes och smektes,
Och när det dem nektes
Till tårar bevektes:

Log en, log en ann;
Gret hon, så gret han;
Just som hustru och man.

Nå tänk, mina barn, om det händt sig så väl:
Det vor' annat än nu!
Då finge ni se gamla Karin, min själ!
En förnämer fru.
Hur allt skulle lockas
I kyrkan, och skrockas,
Och nigas och bockas,
När gunstiga Madam
I sin bänk trädde fram . . .
Jo pytt! mitt hopp kom på skam.

JOHAN,
som ser ut åt sundet.

Men tyst, se der en båt. Dig nu, min gumma, gläd!

CATHRINA.

Ack! är det våra barn?

JOHAN.

Ja, väl; de redan hamna
Till bryggan . . .

CATHRINA,
till Maria.

Flicka fort, spring, skynda att omfamna
Din bror.

MARIA,
som vänder om, något blyg.

Men ser min mor, der är en herre med!

ANDRA SCENEN.

ERIC. SIGRID. EN AF KONUNGENS LIFKNEKTAR. DE FÖRRE.

LIFKNEKTEN.
som skyndar fram, under det Eric och Sigrid stanna qvar att fästa båten.

Gomiddag, kära far!

JOHAN.

Gussigner, kära herre!

LIFKNEKTEN.

En sadlad häst, var snar!
Jag mycket brådtom har.

JOHAN.

Ja, det var fuller värre.
Gunå mig fattig karl!
Jag ingen häst på hållet har qvar.

LIFKNEKTEN.

Fort hit med en häst, kära far!
I flygande till lägret jag far.

JOHAN.

Jag äger blott en fåle,
Men yr som all di skam.

LIFKNEKTEN.

Jag vånnar sjelf hin håle,
Så skall han nog gå fram.

JOHAN.

Ett ögonblick allenast,
Och Brunte sadlad är.

LIFKNEKTEN.

Ja, skynda dig, var genast
Uppå minuten här.

(Johan går att sadla hästen. Cathrina och Maria gå ned åt stranden.)

TREDJE SCENEN.

LIFKNEKTEN, ensam.

Hvad misstänkt sammanhang! — Hvad påfund kan man ämna?
Knappt anländ . . . af en vakt i hälarne förföljd,
På slottet innestängd, för frökens åsyn döljd,
Jag nödgas att mitt bref i andra händer lemna.
En hastad återfart . . . de ord man hördes nämna
Om bröllopp, tårar, tvång, förtviflan . . . allt har gjort,
Att något svek jag frukta bort.
Jag känner kungens låga,
Och frökens blödighet,
Och drottningens förmåga,
Och hofvets listighet;
Men himmel! kan man våga
En sådan våldsamhet? . . .
Jo, jo, på säkra grunder
Den saken fruktas må;
Man bör af slika funder
Ej något godt förstå:

Der hemlighet är under,
Är snaran ofvanpå.

(Under Lifknektens scen, ser man Cathrina, Maria, Eric och Sigrid omfamna hvarandra vid stranden, och sedan förena sig med Fiskarena, som draga noten till lands och samla fisken i korgar och byttor, att föra den till byn.)

CHOR AF FISKARENA.

Samloms hela roten!
Flinkt och fort! låt gå.
Alle man i noten;
Spänn emot med foten;
Friska tag! se så!
Dig vårt offer bära,
Moderliga haf!
Är vår pligt, vår ära:
Lycklig för de kära
Är den skatt du gaf.

FJERDE SCENEN.

LIFKNEKTEN. JOHAN,
som med skyndsamhet komma tillbaka.

JOHAN.

Hästen är färdig och allt uti sitt skick.
Ni torde törstig vara,
Kom tag en styrkedrick.

LIFKNEKTEN.

Jag har ej tid att spara
Ett enda ögonblick;
Men fins ej någon genväg att fara?

JOHAN.

Jo, när ni ridit har
Ett stycke nerom hagen,
Der rågen ligger slagen,
Ni straxt åt höger tar,
Sen öfver berget far,
Sen har ni skogen qvar;
Der löper stora vägen,
Då blir ni ej förlägen.
Farväl!

LIFKNEKTEN.

Så så, jag råkar väl.
Stor tack, farväl!

JOHAN.

Farväl! farväl!

(Mot slutet af denna scen ser man folket komma fram från fonden af theatern. Johan står i djupa tankar, och märker ej att Eric och Maria helsa på honom flera gånger.)

FEMTE SCENEN.

JOHAN. CATHRINA. ERIC. MARIA. SIGRID. FISKARE-FOLKET.

SIGRID,
yr och glad.

Se godag, min söta pappa!

JOHAN,
i tankarne.

Stackars Brunte! Gu ge nu,
Att du ej må modet tappa!

SIGRID,
otålig.

Se då hit, min söta pappa!

JOHAN.

Fattig Brunte!

SIGRID,
rycker honom i armen.

Men se nu,
Jag vill klappa
Söta pappa.

JOHAN,
uppväckt ur tankarna.

Ack min Siri! är det du? —
Nå så sätt dig, lilla näbba,
Och berätta hvad du vet.

CATHRINA,
ömt och nyfiket.

Säg hur mådde fröken Ebba?
Säg oss, log hon eller gret?

JOHAN.

Var er gåfva i dess tycke?

CATHRINA.

Var hon nöjd med blommorna?

SIGRID.

Å, min faster, mycke, mycke.

JOHAN.

Än med kronan?

SIGRID.

Mycke, mycke.

MARIA.

Än med kransen?

SIGRID.

Mycke bra.

(Till bondflickorna, som alla samlat sig omkring henne.)

Ser ni hvilket vackert smycke
Som hon gaf mig!

FLICKORNA,
med ett långt rop af förundran.

A ——— !

SIGRID.

Nå vet ni, flickor, det var så grant,
Så grant på slottet och dägligt!
Knappt vet jag ännu om allt var sannt,
Ty hvad jag såg var outsägligt.
Hvad der var buller och stoj och klang!
Burulurum! sade trumman, och skrällde;
Tututu, tututu! sa' trumpeten, och sang;
Puff, puff! sa' kanonen, och smällde.
Men fröken hon teg och såg upp till Gud,
Och gret och suckade bara.
Då tänkte jag så: hur kan en brud
Ej glad och lyckeliger vara?
När klockorna ringa i qväll: pång, pång!
Hvad hjertat i bröstet skall picka!
Då blir ej vägen till kyrkan lång . . .

ERIC.

Hvad tror du om mig då, min flicka?

CATHRINA.

Nå mins, mina barn, hvad Karin har spått,
Och sagt om fröken och kungen:
Om någon annan dess hand har fått,
Så är hon visserligen tvungen.

SIGRID.

Och som hon fick höra att slaget begynts,
Hon när var på vägen att svimma . . .

ERIC,
till Johan.

Men har då ingen från lägret synts?
Det är ju helt tyst sen en timma.

JOHAN.

Ja, rättnu jag sjelf bekymrader blir.
Det tycks, som likväl nu vid laget
Vi borde sett komma kurir på kurir . . .

ALLA FLICKORNA,
med förskräckelse.

Ack, tänk om vi tappat slaget!

JOHAN,
förtretad.

Fy, fy! mina barn, den fruktan kan jag,
Som gammal soldat, icke gilla.
Blott kungen ej händt något ondt i dag! . . .

MARIA.

Blott Sven ej händt något illa!

ERIC.

Mig lyster att ro kring udden blott,
Der ser man ju Danska flottan;
Är den sin kos, då är allting godt . . .

CHOR,
med utrop.

Öfvermåttan bra, öfvermåttan!

ERIC.

Nu gången J upp på berget der,
Tills ut på fjärden jag hunnit!
Och när jag viftar med hatten, så här!
Då är det tecken att vi vunnit.

CHOR,
(De vifta med hattarne, såsom Eric gjort.)

Bra, bra! du viftar med hatten, så der!
Ack, tänk hvilken fröjd om vi vunnit!

(Eric stiger i båten och ror bort. De öfrige gå alla upp på berget.)

SJETTE SCENEN.

GUSTAF ADOLF OCH LARS SPARRE,
som med hastighet komma in på theatern.

LARS SPARRE.

Men, eder helsas vård, min kung! . . . Knappt striden lyktat,
En nödig hvila bjuds, den glöms, den offras opp;
En blink, och ni är här — knappt med så hastadt lopp
Er fiende i dag för edra vapen flyktat.

GUSTAF ADOLF.

Han flydde döden blott — jag oviss sväfvar än
Emellan lyckans höjd och tusen dödars fara.

Hvad vet jag? . . Ebbas sorg, dess svaghet, hofvets snara,
Min grymma moders hat . . döm Sparre, döm, min vän,
Hur dyrt hvart ögonblick bör för mitt hjerta vara.
Emellan skilda pligter dragen
Af kärlekens och ärans band;
Af fruktan för mitt väl betagen,
Af nit att strida för mitt land;
Jag främst den Gud min dyrkan gifvit,
Som först bort segra i mitt bröst:
Jag dygdens lagar trogen blifvit,
Och går att lyda nöjets röst.

(Han visar på Kalmar.)

Se här, min vän, i detta slott,
Der bor mitt hjertas sanna lycka.
Hvad annars ägde hjeltens lott? —
En krans, att barnets hjessa smycka;
Och dygden? — sina törnen blott;
Och kronan? — blott sin tyngd att trycka. —
Nej, tom och fruktlös är den gåfva,
Hvars känsla ej till hjertat hann,
Den sällhet äran synes lofva,
Allena kärlek gifva kan.

LARS SPARRE.

Men säg mig, kan er hand mot fridens vilkor fela?
Det vexlade förbund med Christiern förestod . . .
Hans egen dotter . . .

GUSTAF ADOLF.

Går att dela
Min broders thron, den thron som Delagardies mod

Beredt Carl Philips dygd — men timmarne försvinna,
Och ingen nalkas oss. Gå Sparre, skynda dig,
Bestyr vår öfverfart; men räds att röja mig:
Jag okänd söka vill att Kalmar stränder hinna.

SJUNDE SCENEN.

GUSTAF ADOLF,
ensam.

O du, hvars kärlek detta bröst
Har andats in med lifvets anda,
Att ljufhet i dess mödor blanda,
Behag i skyldigheters röst!
För din skull älskar jag de dagar,
Som Himlens godhet skyddat har,
För din skull hedrar och behagar
Den lagerskrud min hjessa drar.
Du värdig är en krona bära;
Jag segrat: jag är värd din hand.
Du tändt mitt mod; så njut min ära,
Och dela dyrkan af mitt land.

ÅTTONDE SCENEN.

GUSTAF ADOLF. LARS SPARRE. JOHAN.

LARS SPARRE,
till Johan.

Du sagt att ingen finnes,
Som båten föra kan?

JOHAN.

Det går mig nog till sinnes.
Gunå mig arma man!

GUSTAF ADOLF.

Hvad nu? hvad säger han?

LARS SPARRE.

Att ingen enda finnes,
Som åran föra kan.

JOHAN.

Gunå mig arma man!
Det går mig nog till sinnes.
Nej, nej, det går ej an.
Ni för er ej till minnes
Hvad fara möta kan.
(Jemte Sparren.)
Nej, nej, det går ej an.
(Ensam.)
Fast heldre vill jag springa
Dit bort till nästa by,
Att båt och manskap tinga.

GUSTAF ADOLF.

Allt ökar då min fara.
Allt gör min fruktan ny.

GUSTAF ADOLF.

Hvad hör jag? — men välan!
Allenast båten finnes,
Så ro vi nog hvaran.
Jo, jo, det går väl an.
All fruktan öfvervinnes,
När döden trotsas kan.

LARS SPARRE.

Min gubbe, dig ej bry;
Du bör din ålder spara.
Jag, ung och rask och kry,
Skall fram och åter vara
I blixten, ett tu try.
(Han skyndar sig hastigt bort.)

NIONDE SCENEN.

GUSTAF ADOLF. JOHAN.

GUSTAF ADOLF.

Ack väntan, grymma plåga
Bland fruktan och begär!

JOHAN,
förtroligt.

Förlåt mig, törs jag fråga
Hvad tidningar ni bär?
Allt är så tyst och stilla;
Gud låt ej något illa
Ha händt vår goda kung!

GUSTAF ADOLF,
afsides.

Ack, vet jag derom svara?

JOHAN.

Han dristig, käck och ung,
Plär främst i elden vara.

GUSTAF ADOLF.

Min vän, din fruktan spara . . .

JOHAN,
med ömhet.

Jag skulle dö den dag . . . .

GUSTAF ADOLF.

Du kan din fruktan spara;
Din kung är utan fara,
Och frisk och sund, som jag.

JOHAN,
med glädje.

Gud lön er, så ni fägnar
En gammal kronans man,
Som vet hvad äran egnar,
Men ock hvad ödet kan.

Hur hela dan vi bäfvat,
Och tyckt hvart enda skott
Omkring hans hufvud sväfvat,
Intill hans hjerta gått!

(Sigrid kommer hastigt nedspringande från berget, jemte några andra af ungdomen.)

TIONDE SCENEN.

SIGRID. GOSSAR OCH FLICKOR. DE FÖRRA.

SIGRID.

Goda tidningar, min far!
Alla skeppen ha försvunnit,
Jerk med hatten viftat har,
Vi ha segren vunnit.

DE ÖFRIGE.

Vi ha vunnit, vi ha vunnit!
Jerk med hatten viftat har.

JOHAN.

Kungen lefver, vi ha vunnit!
Himmelen oss bönhört har.

GUSTAF ADOLF,
med förtjusning.

Gud! hvad vällust hjertat känner!
Större kan ej Himlen ge —
Om er konung, mina vänner,
Eder glädje kunde se,
Om er röst af honom hördes,
Tro mig att hans hjerta rördes
Till en öm förnöjelse.

(Sigrid och hennes kamrater springa af glädje fram och tillbaka på theatern i början af följande scen. Sedan gå de upp på berget igen.)

ELFTE SCENEN.

GUSTAF ADOLF. JOHAN.

JOHAN,
nyfiket och förtroligt.

Kära herre! medan tiden
Till er resa går förbi — — —
Om jag törs så frågvis bli? . . .
Säg mig, var ni med i striden?
Träffa Smålands rytteri?

GUSTAF ADOLF.

Ja min gubbe, deras heder
Är att segren blifvit vår;
Allt vek undan och föll neder,
Döden flög i deras spår.

JOHAN,
med utbrott.

Nå, nå, nå, då vill jag svärja,
Att min son med tapper värja
Gjort sin första lärospån.
(Hastigt ändrad och bestört.)
Men o Gud! hvad tanka väckes!
Ack! jag darrar och förskräckes;
Kanske har jag ingen son! —

GUSTAF ADOLF.

Hvilken syn! min vän, du gråter . . .

JOHAN,
med en djup ömhet.

Ack! han all min glädje var,
All den tröst, som stod mig åter

På min ålders sista dar.
Nådig herre, ni förlåter . . .
Jag är menska, jag är far —
Men om han som hurtig karl
Stupat vid sin konungs sida . . .
Det är sant, det skulle svida;
Men min tröst skall bli att lida
För den kung han tjenat har.

GUSTAF ADOLF.

Och din son, säg hvar han tjente:
Namnet, numern, säg min vän.

JOHAN.

Jo, vid Kalmar regemente,
Numro sexti, namnet Sven.

GUSTAF ADOLF,
bestört.

Sven! — hvad oförmodad lycka!

JOHAN.

Ack! ni känner då hans namn?

GUSTAF ADOLF.

Med hvad glädje skall du trycka
Denna sonen i din famn!
Det var han, som frälste kungen . . .

JOHAN,
utom sig.

Hvem? min son . . Hvad säger ni?
Och att kungen . . .

GUSTAF ADOLF.

När var tvungen
Att i striden fånge bli.

JOHAN,
med största häftighet.

Gud! o Gud, som dig förbarmar!
Nu, så unna mig den tröst
Att få dö uti hans armar,
Dö af glädje vid hans bröst!

ROP AF QVINFOLKEN
på berget.

Himmel, himmel! se båten stjelper!

JOHAN,
med förskräckelse.

Men hvad hör jag? hvad larm och dån?
(Qvinfolken komma, den ena efter den andra, hastigt springande utför berget.)

TOLFTE SCENEN.

SIGRID. CATHRINA. MARIA. DE FÖRRA.

SIGRID.

Eric drunknar: hvem är som hjelper?

CATHRINA.

Ack hvem hjelper? Det är min son.

MARIA.

Ännu ser man der, hvar han flyter,
Än mot böljorne brottas han.

QVINFOLKEN.

Skyndom fort, innan hjelpen tryter!

JOHAN.

Ve mig bräcklige, gamle man!

QVINFOLKEN.	JOHAN.
Ve oss maktlösa! hjelpen tryter.	Hvad är hoppet der medel tryter,
Med vår gråt han ej räddas kan.	Mod och vilja, der makt försvann?

GUSTAF ADOLF,
som kommer tillbaka ner från berget, dit han sprungit att se den drunknande.

Fort en båt! han på vattnet flyter:
Än är tid att han räddas kan.

JOHAN OCH QVINFOLKEN,
ömsom och tillsammans, under det de alla springa ned till stranden.

Hell dig! modige, unge man!
Himlen allt med en vink förbyter.
Hjeltens arm ännu rädda kan.

(Gustaf Adolf hoppar i båten. Ny förtviflan; den fås icke lös: konungen drar ut sin värja, hugger af tåget, fattar årorne, och försvinner bakom berget.)

Se hans arm alla hinder bryter!
Nåd och lycka dig unge man!
När den svage i tårar flyter,
Kommer hjelten, som hjelpa kan.

JOHAN.

När den ädle till färjan lände
Just då manskapet skingradt var,
Månn' ej Himmelen honom sände
Blott att frälsa vår Erics dar?

SIGRID.	CATHRINA.
Om min Eric jag skulle mista,	Om min son jag ej mera ser,
	Skall mitt hjerta af sorger brista.
Vill hans Siri ej lefva mer.	

DE ÖFRIGE.

Låt oss hoppas uti det sista
På den hjelp som oss Himlen ger.

JOHAN.

Hjeltars fader ej plär försaka
Nåd och bistånd åt hjeltars rön.

(Båten synes.)

ALLA TILLSAMMANS,
med utrop.

Ack! der kommer han re'n tillbaka,
Stolt af segrande dygders lön.

(Båten landar. Gustaf Adolf skyndar opp på stranden, med Eric halfdånad i sina armar.)

SIGRID.

Men hvad ser jag? O sorg, o smärta!
Eric död! Eric död, o Gud!

GUSTAF ADOLF.

Nej, han lefver; hans varma hjerta
Klappar än för en älskad brud.

SIGRID,
som springer honom i famnen.

Ack! jag flyger uti hans armar.
Eric lefver; jag lycklig är.

ERIC,
som kommit sig före.

Hvad? — Månn' Himmelen sig förbarmar . . .
Ack min Siri! i dina armar
Jag af kärleken uppväckt är.

JOHAN.

Höjd af lycka! Se der, se der!
Sven är hemma, min Sven är här.

DE ÖFRIGE.

Höjd af lycka! Se der, se der!
Sven är hemma, vår Sven är här.

GUSTAF ADOLF,
afsides.

Det är han! Jag upptäckt är.

TRETTONDE SCENEN.

SVEN. DE FÖRRA.

SVEN.

Ack min far!

JOHAN.

Min son! hvad ära
Skänker du mig, gamla man,
Att på gråhårsåldren bära!

SVEN,
med häpnad.

Men, se kungen! . . .

JOHAN,
helt förskräckt.

Kungen! han! . . .

ALLA OM HVARANNAN.

Kungen! kungen!

SVEN.

Det är han.

JOHAN,
darrande och betagen.

Mina knän af matthet digna.

SVEN.

För hans fötter fallom ner.

ALLA
på knä.

Nå, så Gud han er välsigna,
Sådan glädje ni oss ger!

GUSTAF ADOLF,
hänryckt, utom sig af förnöjelse, uppreser dem.

Mina barn! ack värdens skona
Detta känslofulla bröst!
Glömmen att jag bär en krona,
Kännen blott en faders röst.

(Till Sven, som han omfamnar.)

Och du, vän, som modigt gick
Att mitt lif ur faran rycka,
Se från denna dag din lycka
Vårdad af din konungs blick.

FJORTONDE SCENEN.

LARS SPARRE. RODDARE. DE FÖRRA.

LARS SPARRE.

Herre skynda, låt oss fara;
Båt och manskap är förhand:
Om en timma, vill jag svara,
Är er fot på Kalmar strand.

GUSTAF ADOLF,
till bondfolket.

Älskares och fränders skara!
Sen natur och kärlek fått
Edra glada röster para,
Samlens, att på Kalmar slott
Vittnen af min sällhet vara.

Ebba Brahe . . . detta namn
Är ju kärt för edra bygder?
Denna dag skall ge dess dygder
Åt min thron och åt min famn.

CHOR.

Sälla dag, då hennes dygder
Höjas till vår konungs famn.

LARS SPARRE.

Skyndom, min konung, skyndom oss att fara;
Aftonen nalkas och mörkret ligger på.

GUSTAF ADOLF.

Friskt mina gossar, ingen tid att spara!

STYRMANNEN.

Fort; tåget loss, hala ut och låt gå!
(De stiga i båten.)

JOHAN.

Kära go vänner, ta er väl till vara!
Mins, att J fören er herre och er kung.

RODDARFOLKET.

Hurtigt och lustigt! det har ej någon fara.
Aldrig ännu var oss rodden mindre tung.

STRANDFOLKET.

Ta er väl till vara!

RODDARFOLKET.

Det har ej minsta fara.

STRANDFOLKET.

Himmelen bevara
Vår dyra, milda kung!

JOHAN.

Hvad han är nådig!

CATHRINA.

Hvad han är god!

MARIA.

Hvad han har ömhet!

SVEN.

Hvad han har mod!

TILLSAMMANS.

Hvem vill i fara
För honom spara
Sitt lif och blod?

ERIC.

Hvad han är hurtig!

SIGRID.

Hvad han är ung!

BÅDA.

Hvad han är nådig, att vara kung!

ALLA.

Gud bevara
Från allan fara
Vår goda kung!

(Man ser brudskaran komma ner ifrån berget. Spelmännerna gå främst. Sedan brudriddare

och brudfrämmor, och dernäst en brudgumme och brud. Brudgummen är en ryttare af Smålands regemente, som äfven varit med i slaget. Brudfrämmorne frambära kronor och kransar åt de två brudarne.)

FEMTONDE SCENEN.

BRUDSKARAN. DE FÖRRA.

CHOR AF BRUDSKARAN.

Käcka gossar, stridens söner,
Kyrkans altar väntar er;
Kärlek der den ära kröner,
Som er vundna seger ger.

JOHAN.

Folket samlas, klockan ljuder,
Skyndom, vägen är ej lång.
Herren i sitt tempel bjuder
Kärlekens och segrens sång.

EN BRUDRIDDARE.

Må vår oväns hjerta vekna
Af en eld som feghet spår!

EN BRUDFRÄMMA.

Måge Danmarks döttrar blekna
Vid en älsklings fångna sår!

EN ANNAN BRUDRIDDARE.

Aldrig än i våra bygder
Knektens låga vekligt brann.

EN ANNAN BRUDFRÄMMA.

Blott till lön för mod och dygder
Smålands-flickan vinnas kan.

SVEN,
till Maria.

När jag sådan dig förskyller,
Blir mitt blodbestänkta kyller
Mig en värdig bröllopsskrud.

MARIA,
till Sven.

När jag sådan nämns din brud,
Blir ditt blodbestänkta kyller
Dig en värdig bröllopsskrud.

CHOR AF BRUDSKARAN.

Käcka gossar, stridens söner,
Kyrkans altar väntar er;
Kärlek der den ära kröner,
Som er vundna seger ger.

(Medan kupletterne sjungas, gå brudfrämmorna under dans att fästa krona och krans på Maria och Sigrid, och skänka blomsterqvastar åt brudgummarne. Sedan gå de alla upp åt kyrkan.)

TREDJE AKTEN.

Theatern föreställer inre delen af Kalmars fästning.

FÖRSTA SCENEN.

EBBA BRAHE
allena, med den yttersta sorg.

Jag segrat har — o Gud, hvad seger? — Himlars Gud!
Du vet om han var dyr för mig — om all min lycka
Var nog att lösa den. — J, blommor af min skrud,
Som ljugen hjertats fröjd, som lofvade att smycka
En glad, en öm och lycklig brud;
Ack! skulle ni en dag så tungt min hjessa trycka? —
Ve eder falska glans! ve, att jag ej ännu
De grymma band kan sönderrycka . . . .
Håll, brottsliga! hvad önskan vågar du?
Den ed du Himlen gaf, hvad böd han dig försaka?
Hvem svor du bort för evigt ur din famn.
För evigt ur din själ? — Förskräcks! hans blotta namn
Är brott för dig, vanära för din maka.

Stolta dygd! uti din dyrkan
Hoppades mitt hjerta mod:
Svaga dygd! och hvar är styrkan
Mot ett vildt, upproriskt blod?

Om du vredgas åt min smärta,
Om min gråt förtörnar dig,

Himmel! gif då detta hjerta
Makt att öfvervinna sig!

Hos mig sjelf jag fåfängt söker
Hvad hos dig allena står:
All min strid blott dubbelt öker
Djupet af ett evigt sår.

ANDRA SCENEN.

EBBA BRAHE. MÄRTA BANER.

DUO.

EBBA BRAHE.
till Märta.

Enda tröst för mina dagar,
Kom, mitt öde är dig spordt.

MÄRTA BANER.

Hvad mitt hjerta dig beklagar!
Svaga vän, hvad har du gjort?

EBBA BRAHE.

Hvad jag måste — och förkastar;
Hvad jag gillar — hvad jag lastar —
Hvad min hämd, min heder bort.

MÄRTA BANER.

Men om hämden dig förledde,
Om ett svek ditt fall beredde;
Om din älskling, trogen än . . .

EBBA BRAHE.

Grymma! reta ej min plåga,
Hjelp mig blott att bära den.

MÄRTA BANER.

Men att samla din förmåga,
Usla, all din fara känn.

EBBA BRAHE.

Ack! fördubbla ej min plåga,
Hjelp mig blott att bära den.

MÄRTA BANER.

Vänskap dela kan din plåga,
Dygden blott kan läka den.

MÄRTA BANER.

Mins, den ed går ej tillbaka,
Som du nyss vid Himlen svor —
Om du, svag, ej kan försaka
Att ett brott i hjertat bor,
Ack, så dölj det för din maka;
Gör, att han sig älskad tror.

EBBA BRAHE.

Himmel! på mitt hjerta vaka!
Låt ej verlden, ej min maka,
Ingen dödelig ransaka
Brottet, som der inne bor.

EBBA BRAHE.

Och när all min styrka tryter,
När mitt stängda qval med harm
Genom ögats floder bryter;
Låt den tår, som brottsligt flyter,
Gömmas i din tysta barm.

MÄRTA BANER.

Och när all din styrka tryter,
När ditt stängda qval med harm
Genom ögats floder bryter;
Låt den tår, som brottsligt flyter,
Gömmas i min tysta barm.

EBBA BRAHE.

Hvem nalkas? — grymma tvång! — skall då ett ögonblick
Jag ej den tröst, den enda tröst få njuta,
Att i din famn min klagan gjuta?

EN PAGE,
till Ebba Brahe.

Det bud, som nyss till lägret återgick,
Mig detta bref i tysthet öfverlemnat.

EBBA BRAHE
med häpnad.

Till mig? —

(Hon ger tecken, och pagen går bort.)

MÄRTA BANER.

Ack läs det ej — ditt ödes grymma skick
Ej mera ändras kan — räds, om du veta fick . . .

EBBA BRAHE.

Hvad nya qval mig Himmelen har ämnat,
Allt, allt mig yppas skall.

(Hon läser, darrande.)

«Min Ebba!» — Ack barbar!
Så var det ljufva namn jag förr med rätta bar;
Nu aldrig, aldrig mer! — «Om, dit mitt hjerta leder,
«Jag lyckligt följa fick, min vän, du känner mig,
«Du vet om i min famn jag redan tryckte dig.
«Men kärlek vika bör för Sverges och min heder,
«Och Ebba älskar ej en feg.
«Ännu en dag, ännu ett enda tappert steg,
«Och segren åt mitt land en önskad frid bereder.
«I morgon denna tid, för'n dagen skridit ner,
«Är Gustaf Adolf din — om ej, är han ej mer.»

(Med förtviflan.)

Hvad afgrund, som ej gränsor känner!
Sjelf jag den öppnat har — jag ser den — jag är der —
Och lefver! —

MÄRTA BANER.

Ack! min ömhet dig besvär,
Förtvifla ej, min vän . . .

EBBA BRAHE.

Jag äger inga vänner —
En enda blott — det döden är.

O du! hvars dyrkade namn
Jag ej är värdig att nämna!
Kom än, än en gång i min famn,
Kom med döden, kom att dig hämna!
Hvad mer än lyckliga lott!
Hvad tröst mitt stoft skulle njuta,
Om du sjelf, att straffa mitt brott,
Du sjelf, mitt blod ville gjuta!

DUO.

MÄRTA BANER.

Ack räds, med ett blindt raseri
Du Himlens vrede föröker!

EBBA BRAHE.

Att mål för dess hämnande bli,
Är den nåd, enda nåd som jag söker.

MÄRTA BANER.

Ditt hjerta rättfärdigar dig;
Du såg ej din fiendes snara.

EBBA BRAHE.

Håll opp, att min blindhet försvara!
Mitt högmod störtade mig.

EBBA BRAHE.

O Gud! mina hädande plågor
Åkalla din väpnade arm.
Låt ljungeldens störtande lågor
Förkrossa min brottsliga barm.

MÄRTA BANER.

O Gud! se med ömhet dess plågor,
Sträck ut din skyddande arm!
Förqväf de giftiga lågor,
Som sönderfräta dess barm.

MÄRTA BANER.

Olyckliga! så följ dit din förtviflan leder.
Förkasta mina råd, förakta Himlens makt —
Ej nog utaf den blygd du för dig sjelf bereder:
En ann skall dela den — Din makas namn, hans heder,
Hans lugn är i din vård. Glöm allt . . .

EBBA BRAHE.

Hvad har du sagt? —
Min maka . . . skulle jag hans namn en skugga gifva? . .
Han delta i det straff . . .

(Med styrka.)

Du upplyst har mitt val.
Jag blott olycklig var — jag skulle nedrig blifva —
Välan! jag lefva vill —

(Lägger handen på hjertat.)

Och dölja här mitt qval.

(I detsamma ser man konungens slup landa.
En myckenhet folk skyndar ned till stranden.)

CHOR AF FOLKET,
på afstånd.

Vunnen är striden.
Vår konung är här!
Segren och friden
I famnen han bär.

Lyckliga Sverge! din konung är här.
Din konung är här.

EBBA BRAHE.

Förskräckliga möte!
Ack fins ingen stig
Till grafvens sköte,
Att dölja mig?

TREDJE SCENEN.

GUSTAF ADOLF. LARS SPARRE. DELAGARDIE.
FOLKET. DE FÖRRA.

CHOR AF FOLKET.

Hjelten var ung,
Ej farorne ringa:
Men med hans klinga
Föll döden tung.
Lyckliga Sverge! gläd dig och sjung:
Lefve vår kung!
Lefve vår kung!

GUSTAF ADOLF.

Mitt folk, mitt trogna folk! jag eder sällhet röner,
Jag eder kärlek har — hvad jag mig lycklig ser!
Men glömmen ej den Gud, som stridens framgång kröner;
I templens helga rum hans dyrkan kallar er.

(De gå.)

DELAGARDIE
till Gustaf Adolf.

Han ock min svaga hand, till redskap af er ära,
Med segren gynnat har — Ej mer skall Sigismund

Till Gustaf Adolfs thron förmätna anspråk bära —
Men om den ringa tjenst jag bort min kung förära . .

GUSTAF ADOLF.

Omfamna mig, min vän! — Från denna sälla stund,
Begär, allt lofvas dig. Man genom dig skall lära,
Om jag belöna vet de tappra i mitt land!

DELAGARDIE.

Hvad lön kan jag ännu begära?
Och äger jag ej allt med Ebba Brahes hand?

EBBA BRAHE,
afsides.

Hvad olycksdjup omkring oss sväfvar!

GUSTAF ADOLF.

Dess hand! hvad har jag hört?

EBBA BRAHE.

Hvar är jag!

GUSTAF ADOLF,
till Ebba Brahe.

Du mig ser . .
Du återfinner mig, olyckliga, och bäfvar!

EBBA BRAHE.

För sent — o Gud! för sent! — ack! fråga mig ej mer.

DELAGARDIE,
bestört.

Min lyckas höjd . . de band som våra hjertan para . .
Vår bröllopsfest . . min kung, hvad kan er okändt vara?

GUSTAF ADOLF,
förtviflad.

Grufliga ljus! förrädliga ord!
Förlorad, föraktad, bedragen,
Hvi hann jag att lefva den dagen,
Då, grymma! din falskhet beredde mitt mord?

(Till Delagardie.)

Och du, som förmätit
Din lydnad förgätit,
Förskräcks för din lott!
Förskräcks! jag skall hämnas!
Det straff som dig ämnas,
Skall uppnå ditt brott.

DELAGARDIE,
med värdighet.

Min kung, jag visste ej förskräckas,
När mot er fiende jag i en slagtning drog.
Nu, jag er vrede ser — min fruktan skulle väckas,
Om Gustaf Adolf lärt att straffa utan fog.
Jag känner intet brott — okunnig om den låga,
Som hemligt i ert hjerta bott,
Min kärlek, oförställd, en önskan kunnat våga,
Som, gillad af er mor, ert bifall äga trott.
Sjelf gick hon att min brud till altaret ledsaga,
Sjelf knöt hon der vårt helga band.

(Till Ebba Brahe.)

Ack grymma! om din ed var tvungen att bedraga,
Om ej ditt hjerta följt med gåfvan af din hand,
Om trolös mot din kung . . . olyckliga du gråter!
Jag ser mitt straff — jag ser hvem af dig älskad var,

Hvem af dig älskad är — men löftet går ej åter,
Den ed står evigt fast, som du mig svurit har.

TRIO.

GUSTAF ADOLF.

O Gud! jag skulle älskad vara?

EBBA BRAHE.

Ack! grymme! om du älskad är!

DELAGARDIE.

Hvad blygd! han ännu älskad är!

GUSTAF ADOLF.

Jag går att än din hand försvara.

DELAGARDIE OCH EBBA BRAHE.

Hvad brottsligt hopp! hvad blindt begär!

GUSTAF ADOLF.

Du tillhör mig — vid tro och heder!
Vid himlars Gud: du tillhör mig.

EBBA BRAHE.

En grym förtviflan dig förleder.

DELAGARDIE.

En brottslig kärlek villar dig.

TILLSAMMANS.

DELAGARDIE, EBBA BRAHE.

Har du förglömt de helga eder,
Som { Delagardie / Ebba Brahe } svurit mig?

GUSTAF ADOLF.

Svor du ej mig de första eder?
Ur deras band hvem löste dig?

GUSTAF ADOLF.

Om våld och list din frihet tvinga,
Har Himlen sanningen befallt.

En ed är svag, ett löfte ringa,
Der hjertat, kärleken är allt.

DELAGARDIE.

Min kung, betänk dock att min maka . . .

EBBA BRAHE.

Min prins, förgät ej att min man . . .

TILLSAMMANS.

GUSTAF ADOLF.

Han är det ej. Allt går tillbaka.
Allt ändras bör, allt ändras kan.

DELAGARDIE, EBBA BRAHE.

En helgad ed går ej tillbaka.
Oss döden endast skilja kan.

GUSTAF ADOLF.

Se, lagen sjelf din boja bryter . . .

EBBA BRAHE.

Men hedern än en boja lagt;
Men hedern, som ej tänksätt byter,
Är öfver din och lagens makt.

GUSTAF ADOLF.

Hvad, grymma, grymma! har du sagt?

EBBA BRAHE.

Hvad dig ditt eget hjerta säger;
Du der den högsta domarn äger,
Och mins! han tål ej ditt förakt.
Om af den eld, som för dig brunnit,
Du ej ett ädelt upphof glömt,
Men ock din krona värdig funnit

Den du ditt hjerta värdig dömt:
Säg, bör hon nu sin pligt försaka,
Nu trampa ärans lag, nu trotsa Himlens bud?
Nej känn hos Delagardies maka
Den dygd du vördat har hos Gustaf Adolfs brud.

GUSTAF ADOLF.

Stolt är din själ, min Ebba — stor din styrka —
Ack, allt för stor, o blygd! — för mig.
Jag, svage, se din dygd! blott undra, se och dyrka! . .
Nej nu, min Ebba, nu . . .

EBBA BRAHE.

Hvad vill du?

GUSTAF ADOLF.

Glömma dig,
Och dö —
Farväl! jag går, att evigt rycka
Din bild, med hjertat, ur mitt bröst.
Må Himlen vaka för din lycka;
Må dina dygder bli din tröst!
Men när mig grafvens skuggor trycka,
Glöm ej min sista afskeds-röst.

FJERDE SCENEN.

BONDFOLKET FRÅN ÖLAND. DE FÖRRA.

GUSTAF ADOLF.

O Gud! ännu ej nog! — ännu mitt mod försökas!
Och smärtan af min död med nya plågor ökas!

SEXTUOR,
blandad med Choren.

FADREN OCH BEGGE BRUDPAREN.

Vår glada önskans vundna mål
Oss än en lycka velat spara:
Att se vår konung lycklig vara,
Att se och dyrka hans gemål.

CHOR.

Lefve vår kung, med sin gemål!

GUSTAF ADOLF.

Allt är förändradt, mina vänner;
Min Ebba jag förlorat har;
Jag ingen glädje mera känner,
Jag är olycklig —

FADREN OCH BRUDPAREN.

Ni! vår far,
Vår goda kung, olycklig blifva!
Då fins för oss ej sällhet qvar.

CHOR.

Åt hvem bör Himlen sällhet gifva,
Om hon åt er förnekad var?

GUSTAF ADOLF.

Mitt bröst, förtvifladt af sin plåga,
Har endast döden öfrig än.
För Sverges här, i stridens låga,
Jag går att trotsigt söka den.

FADREN OCH BRUDGUMMARNE.

Nej, lef att vårda våra öden!

BRUDARNE.

Vår goda kung, förskjut oss ej!

GUSTAF ADOLF.

Mitt hjerta söker endast döden.

ALLA FEM.

Ni skulle dö? — Ack nej, ack nej!
I Himlens namn, förskjut oss ej.

EN BRUDGUMME.

Hvem skall vår lefnad lycklig göra,
Om ni, vår far, oss öfverger?

FADREN.

Vill ni med sorg i grafven föra
Ett troget folk, som dyrkar er?

CHOR.

Nej lef, att Sverge lyckligt göra;
Och låt { dess sällhet / vår kärlek } trösta er.

GUSTAF ADOLF,
hänryckt.

O syn af vällust! syn af smärta!
Nu — känner jag mig kung, nu stiger detta hjerta!
Du kärlek för mitt rikes väl!
Du helga nit för thronens ära!
O himlakraft! o hjeltars lära!
Lif af mitt lif, själ af min själ!
Kom du, min svaghet att fördrifva,
Höj du min dygd, stärk du mitt mod,

Att Sverges kärlek värdig blifva,
Och värd de store Wasars blod;

Mitt öga öppnadt är; jag lyder ödets vilja.

(Till Delagardie.)

Jag Ebba Brahe älskat har:
Och Himlen vet — den stund, som skall oss evigt skilja,
Om nånsin mera kär hon för mitt hjerta var.
Men offret måste ske — än mer, att sjelf försaka
Den rätt jag till dess kärlek bar,
Min vän, tag af min hand, min egen hand, din maka! —
Om nyss, af Ebbas älskare
En afundsvärd rival, du fått min vrede röna,
Skall Gustaf Adolf nu med tacksamhet belöna
Sin vän och Polens segrare.
Den, som min thron befäst, som vidgat Sverges ära,
Bland stridens höfvidsmän är första rummet värd —
Var Svea rikes Marsk —

(Han ger honom sin värja.

Och mottag detta svärd,
Att till ett evigt prof utaf min aktning bära.

DELAGARDIE,
på knä.

Min kung! min kung! din nåd, ditt ädelmod
Ej gäldas kan med allt mitt blod.

(Stiger opp.)

Fiender, bäfven! förskräckens mot mig strida!
Nu, nu lyfts min arm till hjeltars banesår.
Det svärd, Gustaf Adolf har fästat vid min sida,
Fästar ock segren för evigt i mitt spår.

Fiender, bäfven! förskräckens mot mig strida!
Nu, nu lyfts min arm till död och banesår.

TRIO MED CHOREN.

GUSTAF ADOLF,
till Delagardie och Ebba Brahe.

Lefven sälle af er låga,
Nöjet följe dygdens stig!

DELAGARDIE OCH EBBA BRAHE.

Store kung! i vår förmåga
Är att blott beundra dig.

CHOR AF BONDFOLKET.

Milde kung! i vår förmåga
Är att blott välsigna dig.

ALLA
ömsom och tillsammans.

GUSTAF ADOLF,
till Delagardie.

Glöm min vrede.
(Till Ebba Brahe.)
Glöm den plåga,
Som min kärlek kostat dig.

DELAGARDIE.

Glöm min djerfhet; glöm den plåga,
Som min lycka kostat dig.

EBBA BRAHE.

Glöm min svaghet, glöm din låga,
Och de svek som snärde mig!

CHOR
af bondfolket.

Mins vår ömhet, glöm den plåga,
Som din seger kostat dig.

GUSTAF ADOLF
(till bondfolket.)

Du, hvars tårar frälst min ära,
Trogna folk, din sorg förgät.

Tolka nu de nöjens lära,
Som ledsaga hymens fjät.

CHOR AF BONDFOLKET.

Sjungom, glade, nöjets ära!
Nöjet följer hymens fjät.
(Ballet).

FEMTE SCENEN.

EN HÄROLD, MED VAKT, PAGER OCH ESTAFFIERS.
DE FÖRRA.

HÄROLDEN.

Att glansen ännu mer utaf den dag förhöja,
Som fiendernas flykt och Gustafs ära såg,
Och med en härmad strid förnöja
De unga hofmäns tappra håg,
Som än på krigets ban ej fått sin täflan röja:
Vår drottning har befallt, att här, på Göthiskt vis,
Ett riddarspel skall anstäldt blifva,
Der hon, med egen hand, vill ett förordnadt pris
Åt segervinnarns mandom gifva.
Gån, unge hjeltar! rusten er,
Att täfla i de bardalekar,
Der striden sina faror nekar,
Men segren lika ära ger!

(Man ser drottningen komma utur slottet, följd af sitt hof, för att från en på fästningsvallen uppbygd thron beskåda tornerspelet, som strax börjas. De göthiske och romerske riddarne täfla i flere slags krigsöfningar, hvarefter drottningen utdelar priser åt segervinnarne, och en allmän ballet slutar spektaklet.)

DROTTNING
CHRISTINA,

DRAME

I

FYRA AKTER,

MED

SÅNG OCH BALLETTER.

UPPFÖRD AF KONGL. DRAMATISKA THEATERN.

Denna Drame uppfördes för första gången af det Kongl. Hofvet på Gripsholms slott 1785. Den har blifvit författad efter förelagd plan och tryckt på Nådig befallning. Man anser för skyldighet att tillkännage detta; mer för att ej tillegna sig en oförtjent ära, än att icke bli ansvarig för de fel man ej ägt i sin makt att rätta, och kanske mindre i sin förmåga. Ett ibland dessa, lätt för hvar och en att med blotta ögat anmärka, är den alldeles oformliga skillnad i vidd emellan de tvenne förra och senare Akterne. Minst har det undfallit den odödlige Författaren till Siri Brahe och Helmfelt; pjeser, som ej mindre till plan än utförande äro en mästares alster. Hvad Christina angår, var den i början ej ämnad för en allmän Theater; utan blott till ett enskilt nöje inom ett hof, der ett visst inskränkt antal af spelande äfven tvungit till lika inskränkning af personernes i pjesen, och att uppoffra dess möjliga högsta förtjenst af Dramatisk handling åt förtjensten af några roler, jemte fêternes och ballettens.

PERSONERNE:

CHRISTINA, Svea Rikes Drottning.
Fröken EBBA SPARRE, hennes Vän och Förtrogna.
CARL GUSTAF, Drottningens kusin, Pfalts-Grefve till Rhen, Generalissimus för Svenska Arméen i Tyskland.
AXEL OXENSTJERNA, Grefve till Södermöre, Sveriges Riks-Canceller.
MAGNUS GABRIEL DELAGARDIE, Grefve till Leckö, Svea Rikes Råd, älskad af Drottningen, och förlofvad med Maria Euphrosina.
LEONHARD TORSTENSSON, Grefve till Orttala, Svea Rikes Råd och Fält-Marskalk.
MARIA EUPHROSINA, Prinsessa af Pfaltz, Carl Gustafs Syster.
SCHLIPPENBACH, Kapiten vid Gardet.
SEGREN.
EN HERDINNA.
EN HERDE.
Flere Generaler från Arméen i Tyskland.
Herrar och Fruar af Christinas Hof.
Drottningens Pager.
Delagardies Pager.
Vakt.

Scenen är i Stockholm.

FÖRSTA AKTEN.

Theatern föreställer Delagardies trädgård, nuvarande kungsträdgården, tillredd för en högtid, som han ämnat drottningen.

FÖRSTA SCENEN.

CARL GUSTAF. TORSTENSSON.

TORSTENSSON.

Prins! tillåt att en vän, att en af statens vänner
Förklarar er den fröjd, som fosterlandet känner,
Att sluta få på nytt i öm och tacksam famn
En hjelte, värd sitt blod, värd Sverge och sitt namn.
Ja, prins; det är af er, af edra tappra händer,
Som freden återförs till dessa glada stränder,
Det är åt eder dygd, er rådighet, ert mod,
Som Sverge skyldigt är sitt öfverblefna blod.
Nog detta ädla blod Germaniens slätter färgat,
Och Svea segrens frukt med tysta tårar bärgat:
Med lagren i sin skrud, men såret i sitt bröst,
Hon upp till Himlen höjt en daglig klagans röst;
Till Himmelen som, rörd utaf dess ömma böner,
Och hedrad af det mod som styrt dess tappra söner,
Den fred med eder hand till hennes sällhet knöt,
Som Gustaf Adolfs svärd för hennes ära bröt.

CARL GUSTAF.

Hur ärofullt för mig, om jag mig smickra torde,
Att jag af Torstensson ett bifall vinna borde;

Af dig, du tappraste bland Sverges höfvidsmän,
Dig, Gustafs första råd och Gustafs första vän!
Men du har nämnt hans namn . . och du berömma vågar
Det nit, det svaga mod, som hos en yngling lågar;
Men du har följt hans fjät . . . och vill, att utan blygd
Jag höra skall mitt lof, vid hugkomst af hans dygd . .
Att upp till hans förtjenst jag skulle ögat höja,
Och straxt i stoftet ej min låga hjessa böja —
Ack! dessa svaga prof utaf ett vanligt mod,
De ringa farors rön som föga kräft mitt blod,
De lätta segrars vinst som han min svaghet ämnat . .
Hur långt ifrån hans höjd de mig till afstånd lemnat!
Och hvad det matta lof, som krönt min äras vår,
Med tystnad häpna bör vid glansen af hans spår! —
Du, som bland store män det främsta rummet äger,
Stor uti fredens lugn, och stor i krigets läger,
Hvars namn till Elbens strand en helig fruktan bär,
Hvars minne hos ditt folk med tårar dyrkadt är;
Som högst på ärans thron i evighetens tempel
Är hjeltars, konungars, och menniskors exempel!
Hvi lefver du ej mer? — Hvi blef en brottslig verld
Mer verkan af din hämd än af din mildhet värd?
Det tillhör endast dig de storverks framgång stöda,
Som ingen ann' än du i tankan vågat föda:
Att jemna kungars makt, att skipa folkens rätt
Och ljus och frihet ge åt menskors tänkesätt.
Ack! om min unga själ, af Gustaf Adolf danad,
Af Gustaf Adolfs röst till stora bragder manad,
Så snart ej blifvit dömd att sakna vid hans död
Sin eftersyn, sin far, sin ledare, sitt stöd . . .

Kanhända då en dag mig kunnat värdig göra
Att uppå stridens fält hans tappra härar föra,
Då i den höga krets, dit lyckan bragt mig opp,
Ej styrkan vägrat sig åt mitt förmätna hopp;
Kanhända då en gång jag kunnat återbära
En mera önskad fred för Sverges och min ära;
Kanhända . . . o min kung! förlåt, att några dar
Jag hyst den djerfva håg att blifva hvad du var.

TORSTENSSON.

Af en så ädel håg man frukten har förfarit:
Var endast hvad ni är, att bli hvad Gustaf varit.
Uti den djupa sorg, hans saknad eder ger,
Ni endast hans förtjenst, men ej er egen ser.
Så mycken tacksamhet dess större fordran röjer;
Så mycken blygsamhet ert värde dubbelt höjer:
Men dygden, för att se allt hvad hon våga bör,
Är skyldig sig den rätt, som hon åt andra gör.
En dåre, vid sitt lof, med undran sig betraktar;
Den stolte kräfver det; den svage det föraktar;
Men hjelten pröfvar än, sen han det vunnit har,
Om det af sanningen förtjensten egnadt var.
Ja, prins, ni glömmer er; men tro, att edra vänner,
Att ryktet, att er här, att Sverge eder känner;
Att Sverge mot er dygd och mot sin tacksamhet
Ej någon mindre lön fullkomligt svara vet,
Ej någon mindre skänk er ära värdig finner
Och värd det ädla blod i edra ådror rinner,
Än sina kungars thron, med deras dotters hand.

CARL GUSTAF.

Christina, min gemål? . . . Hvad hopp! hvad sälla band!
Ack Torstensson! . . . så läs uti mitt öppna hjerta,
Och se min hela själ, dess ömhet och dess smärta:
Jag älskar — ja, min vän, ifrån den första dag
Då ögat skåda fick de rörande behag,
De dygder och de ljus, som Gustafs dotter pryda,
Svor kärlek i mitt bröst, att hennes lagar lyda . .
Svor äran i min själ att bli dess ömhet värd.
Om sen jag någon gång har lyft ett fruktadt svärd,
Om Sverges fiender för mina vapen vikit,
Och sällan segrens Gud min hand i striden svikit:
Är allt min kärleks verk: allt, frukten af hans makt,
Och af de dygders frön han i mitt hjerta lagt.
Än, jag bekänna bör, de ej det värde hunnit,
Att till en spiras arf jag något anspråk vunnit:
Men om, en lycklig dag, utaf min drottnings blick
Jag ett förvissadt hopp om min belöning fick . . .
Nej, intet mål är satt för hjeltarnes förmåga,
Dit ej min djerfva fot med framgång skulle våga;
Mitt hjerta vittnar det: jag skulle värdig bli
Christina och dess thron.

TORSTENSSON.

Och hvarför tviflar ni —
Vår unga drottning ren den sälla ålder hinner,
Då kärlek öppen väg till våra hjertan finner;
Dess egen säkerhet, dess huldhet för sitt land,
Dess pligter mot sin börd: allt fordrar att dess hand,
Dess hjerta och dess thron en värdig maka lemnas:

Och hvilken, om ej er, bör detta valet ämnas?
Er, som på dubbelt vis beskyldad med dess ätt,
Af Wasa blodets band och Wasa dygders rätt,
Har stadgat hennes makt och utbredt hennes ära.
Ja, prins, då er förtjenst, då politikens lära,
Då folkets röst . . .

CARL GUSTAF.

Min vän, hvad tjena de väl till,
Om icke hjertats Gud mitt anspråk stödja vill?
Det var en tid, — kanske mig hoppet smickrad gjorde, —
Då till min rena eld jag hennes bifall sporde;
Utaf en blick, ett ord som på dess läppar log,
Min ömhet ett bevis utaf sin framgång tog;
Men, långt från henne skild, hvad hopp bör jag väl våga
Att tiden icke släckt en svag och nysständ låga?
Att böjelsen ej sen en mera lycklig skänkt
Det hjerta, som mitt mod, mitt svärd förtjena tänkt? —
En syster, i hvars sköt min vänskap anförtrodde
De ömma lågors vård, hvaraf mitt lugn berodde,
Hvars öga, uppmärksamt på målet för mitt väl,
Har sänkt en upplyst blick uti Christinas själ . . .
Se här det grymma ljus, som hon mitt hjerta gifvit;
Se, hvad dess egen hand till min bestörtning skrifvit,
Och döm, om jag har hopp.

(Ger honom ett bref.)

TORSTENSSON
läser.

«Olyckelige bror!
«Om du min vänskap vet, om du min oro tror . . .

«Carl Gustaf, du är glömd; din syster är bedragen.
«Kom, skynda: innan kort lär Stockholm se den dagen,
«Då Delagardie . . .»

(Han ger brefvet tillbaka, och fortfar med harm och bestörtning.)

Nog. Jag redan upptäckt ser,
Hvad jag af harm och blygd har velat dölja er.
Ja, det är sant, min prins: glömsk af sin egen heder,
Och af de hjeltars blod hvarfrån hon härkomst leder,
Christina villad, svag, med säkra tecken röjt
Att kärleken dess bröst för denna yngling böjt:
Men om ni rådets nit och adelns högmod känner,
Och statens hufvudmän, och edra egna vänner,
En Oxenstjernas drift, en Brahes vaksamhet,
Och våra lagars kraft, och Ständers myndighet;
Så tro ej, prins, tro ej, ett uppsåt framgång vinner,
Som af så mångas rätt förenadt motstånd finner.
Jag sjelf — jag glömmer ej ett nära slägtskapsband,
Och att en öm, en kär, en dygdig makas hand
Är Delagardies skänk — men om han, nog förmäten,
Nog af sin börd, sitt stånd, sin trohetspligt förgäten,
Till sjelfva thronens höjd sin åtrå sträcka tör . . .
Jag svär vid denna thron, hvars väl mig ypperst rör;
Vid detta svärd, som drogs dess heder att försvara;
Vid Gustaf Adolfs stoft och fosterlandets fara:
Jag sjelf den första blef, som fordrade hans blod,
Att hämma det förderf som Sverge förestod. —
Men, Himlen vare lof, dess vrede skall ej kräfva,
Att på så våldsamt sätt ett nesligt anslag häfva;
Och kärleken, bestört, oss sjelf ett medel bär,
Som vida mindre grymt men lika säkert är.

Ni sjelf från längre tid, med hela hofvet, funnit
Att Delagardies bröst för eder syster brunnit;
Ni vet — dess egen hand er derom visshet gett —
Att hon hans ömma eld med hemligt nöje sett;
Och båda i sitt hopp en lycka säker trodde,
Som på ett bifall blott af hennes far berodde:
Men han, hvars klokhet valt en annan pröfningslag,
Som för sin dotters börd, dess dygder och behag
Trott högre ödens lott af himlen ämnad vara,
Från tid till annan dröjt att sitt beslut förklara.
Nu, då han häpen ser en allmän faras hot,
Han med sitt bifall sjelf går Delagardie mot;
Och Delagardie, glad, med vördnad, men med tystnad . .

CARL GUSTAF.

Jag ser det, Torstensson: hans djerfva ärelystnad,
Som inga hinder tål, som inga gränsor vet,
Den tvekan han försport, hans egen flygtighet:
Allt bådar mig hans svar; allt säger, att till råga
Af vår förnedring —

TORSTENSSON.

Hvad? . . Ni tror, han skulle våga
Ett afslag ge? — Ni tror, att på så nesligt sätt
Han glömma kan sig sjelf, sin vördnad för er ätt,
Och känslan af den blygd som brottet sig bereder,
Och faran af den hämd som gifs en sårad heder . . . ?

CARL GUSTAF.

Hvad nedrigt fins, som ej för purpurn vågas kan?
På steget till en thron, hvem bör väl frukta . . . ?

TORSTENSSON.

Han —
Än, på så slipprig ban, kan snart en afgrund brista,
Och detta djerfva steg bli af hans lif det sista.
Se der, hvad han med skäl ännu befara bör;
Men ock ännu — mig allt derom förvissad gör —
Skall kärleken hans fot förderfvet undandraga,
Och i ett villadt bröst sitt välde återtaga.
Hvad säger jag? Han sjelf, i samråd med er far
I dag på dessa rum en högtid anställt har,
Att bifall till sitt val af drottningen begära.

CARL GUSTAF.

Men om i dag dess hand, om högsta makt och ära
En storsint yngling bjuds, månn' han den vägra kan?
Månn' han den vägra vill? då han ett medel fann,
Att till sin lydnads pligt ett brottsligt högmod tyda?

TORSTENSSON.

Men hvarför endast råd af eder fruktan lyda?
En älskarinnas syn bedrages icke lätt;
En drottning äga vill ett hjertas hela rätt;
Och tro, vid minsta skymt utaf en delad låga,
Christina blygas skall att mer sin svaghet fråga;
Harm, högmod, heder, pligt . . . men tiden inne är;
Man kommer . . . det är hon.

ANDRA SCENEN.

CHRISTINA. DELAGARDIE. MARIA EUPHROSINA. FRÖKEN SPARRE. HOFFOLKET, klädda till Herdar och Herdinnor. DE FÖRRA.

CHRISTINA,
afsides med bestörtning.

O Gud! — Carl Gustaf här!
Hvad oförmodad syn! Hur grymt är jag bedragen!
Hans ankomst.. bör jag tro..? Just nu.. på denna dagen! —
Men röjom ej vår harm.

CARL GUSTAF.

Min drottning! om den flit
Som skyndat mina steg, om ett fördristadt nit
Bör kunna smickra sig att ej förtörna eder;
Så tillåt, på den fest man egnar till er heder,
En frände för er fot sin vördnad lägga ner.

CHRISTINA.

Den ärofulla fred er ankomst återger,
Er vishet, edert mod att Sverges härar föra,
Vår skyldskap . . . allt, min prins, bör er försäkrad göra,
Att jag med glädje ser en hjelte och en vän.
Oss nöjet samlat har: ett enda feltes än
I all den sälla ro, som denna dagen gifver:
Ni kom — från denna stund vår fröjd fullkomlig blifver.

Drottningen ger tecken åt Delagardie att börja fêten. En quadrille af fångar, från flere eröfrade länder, kommer först att omgifva henne. De anföras af

SEGREN,
som lemnar drottningen en lagerkrans.

Recitatif.

Af tio vundna länders lydnad,
Prinsessa, för din fot jag dessa vittnen bragt.
Der skönhet gifver lag, der mildhet öfvar makt,
Är lydnan utan tvång och bojan blott en prydnad.

Aria.

Lagren, den jag dig förärar,
Drottning, värdig är ditt mod:
Hundra nederlagde härar
Hafva stänkt den med sitt blod.

Afund hemsk i stoftet dignat,
Agget lägst i afgrund flytt;
Friden glad den hand välsignat,
Som gaf jorden lugn på nytt.

Vän och ovän nöjdt tillhopa
Sjunga till en drottnings lof,
Stor och fruktad kring Europa,
Öm och dyrkad vid sitt hof.

(Häruppå anländer en annan quadrille af herdar och herdinnor.)

EN HERDINNA,
som anför quadrillen, lemnandes drottningen en bukett.

Recitatif.

O drottning! då en häpen verld
Till offer åt din makt ett dyrbart rökverk tänder,
Är denna ringa skänk af menlöshetens händer
Ditt hjerta mera kär, din godhet mera värd.

Aria.

Vet, de blommor vi förära,
Växte nyss i dina spår;
Kärlek med en ömhetstår
Gick att deras ungdom nära,
Nöjet bröt dem, hoppet spår
Att en drottning dem vill bära.

Glade, se de utan harm
På din hjessa lagrens ära;
All den sällhet de begära,
Är att vissna på din barm.

Deras fägring och behag
Af din skönhet bortskymd blifver;
Deras fägring, späd och svag,
Föds och flyktar på en dag:
Men den glans dig äran gifver
Trotsar vansklighetens lag.

(Drottningen ger buketten åt fröken Sparre och behåller sjelf lagren.)

CHRISTINA
till Delagardie.

Hvad detta ädla skämt mig smickrar och förnöjer,
Och hvad dess upphofsman behag och snille röjer!
Men gå, förgätom ej, att under skuggan gömd,
Plär glädjen trifvas bäst, der vördnaden är glömd.

(Drottningen och fröken Sparre, båda lika klädda, maskera sig, taga hvarandra under armen, och göra en kort tur under det balletten fortsättes. Christina ger lagerkransen åt fröken Sparre, som lemnar buketten åt drottningen. Detta byte gör,

att man misskänner dem. De komma tillbaka maskerade. Fröken Sparre fäster lagren på Carl Gustaf och bjuder honom att dansa. Han tager henne för drottningen. Delagardie står på framscenen demaskerad. Balletten slutas med en slags långdans, som fröken Sparre med flit leder utom theatern, för att lemna drottningen tillfälle att tala med Delagardie.)

DELAGARDIE.

O drottning! tillåt mig, den häpnad uppenbara
Som vid en frändes syn . . .

CHRISTINA.

Nej, frukta ingen fara.
Carl Gustafs återkomst ej hindrar mitt förslag.
Christina älskar dig; Christina är ej svag.
I morgon hennes hand på Delagardies hjessa
En krona fästa skall. I morgon . . .

DELAGARDIE.

Ack prinsessa!
Ert stånd . . . min ringhet . . .

CHRISTINA.

Gå! jag ingen fördom hör;
Och kärlek jemnar allt hvad börden olikt gör.

(Balletten kommer tillbaka. Fröken Sparre demaskerar sig då hon slutar dansen, och lemnar Carl Gustaf helt förvånad öfver sitt misstag. Christina, som äfven demaskerat sig i detsamma, går emot Pfaltz-Grefven och säger med ett fint och tvetydigt skämt:

Hvad häpnad! — Bör jag tro, ert öga sig bedragit,
Min prins? — Men trösta er: den irring er betagit,

Har lemnat i mitt rum en skönhet och min vän:
Den hedrar eder smak, och jag förlåter den.
(Till sitt hof.)
Men ren i våra fjät sig daggens droppar gjuta,
Och skuggan bjuder oss att våra lekar sluta.
Jag går — men, till en pligt mot tacksamhetens lag,
Att aldrig glömmas må så glad och lycklig dag,
Att år från år dess namn må i odödlig ära
Till min förtjusta själ en ljuflig hugkomst bära, .
En orden stiftas skall i afton af min hand,
Dit vänskap kallar er, att prydas med dess band.

TREDJE SCENEN.

DELAGARDIE,
ensam.

Hvad stridande begär uti mitt hjerta råda!
Hvad ära! men hvad brott! — Hvad höghet! men hvad våda!
Bland hundra känslors bud, bland hundra pligters tal,
Hvad bör jag välja? — Jag? . . . Och äger jag ett val? —
Christina har befallt: nej, jag ej tviflar mera;
Min enda pligt är den, att lyda — och regera.
Ja, thronen väntar mig. För ett så ädelt hopp
All svaghet vika bör, allt vekligt offras opp.

ANDRA AKTEN.

Theatern föreställer en sal på slottet.

FÖRSTA SCENEN.

CHRISTINA. FRÖKEN SPARRE.

FRÖKEN SPARRE.

Nej, jag er ej förstår. — Ung, dyrkad, stor i ära,
Stor uti makt, i allt hvad dödlige begära,
I allt hvad himmelen åt dygderne förär,
Hvem kan väl lycklig bli, om ni ej lycklig är?
Men denna qväfda suck och dessa tysta tårar . . .
Nej, något hemligt qval, min drottning, eder sårar,
Och ni fördöljer det — och döljer det för mig!

CHRISTINA.

I denna klagan . . . ack! hvad oskuld röjer sig!
Van, ifrån barnaår, att om mitt hjerta råda,
Att känna dess begär, dess alla tankar skåda,
Kanhända i min blick du redan läsa bort
Det våld, som kärleken på mina sinnen gjort.
Men ögat kan ej se, hvad ej i hjertat varit:
Man gissar ej de qval, som man ej sjelf förfarit;
Och i det sälla lugn, som skyddar dina dar,
Dig kärlek blott ännu till namnet kunnig var.
Så lär då af mitt tal att känna dess förmåga,
Att flykta för dess ro och bäfva för dess plåga. —

Uti de späda år, då ledd af menlöshet
Man ej af bördens rätt och lyckans fördom vet,
Då man sig jemlikt tror allt hvad ens tycke vinner,
Och man ej älska blygs hvad man behagligt finner;
Då var det som min själ bland lekar tagit an
En böjelse, hvars namn, hvars följder jag ej fann.
Omsider, men försent! jag faran känna lärde,
Och djupet af ett sår som jag med vällust närde;
Försent, då ren det gift, jag i mitt hjerta bar,
En del utaf mitt lif, utaf mitt väsen var.
Ett varnande förnuft förgäfves föreställde
Min lågas veklighet och mina pligters välde,
Och skillnaden, af börd och lyckans oförrätt,
Emellan Wasars blod och Delagardies ätt.
Förgäfves ärans röst min kärlek brottslig dömde:
Jag Delagardie såg . . . och hela verlden glömde.
Hvad säger jag? — Månn' sjelf ej äran gilla bör
Det val, som kärleken utaf förtjensten gör?
Förnuftet! visar det en rätt, som mera väger
Än den behag och vett och dygd och snille äger,
Än Delagardies rätt till thronen och min hand?
Och har jag då en thron, regerar jag ett land,
Att vid en makas val den frihet sjelf beröfvas,
Som af den ringaste bland mina landsmän öfvas? —
Odrägeliga tyngd af en förhatlig makt,
Som känslor och natur till tvång och tystnad bragt!
Är pligten af mitt stånd, att andras väl bevaka?
Och lönen för mitt nit, att eget väl försaka?
Hvad är, om ej ett stolt, ett gäckadt slafveri,
Den makt, som nekar mig att kunna lycklig bli?

Nej, jag ej skyldig är min sällhet åt min ära,
Och mina dagars lugn åt politikens lära,
Åt detta falska band, som adeln nödigt fann
Till jemvigt mot sin kung, och jemvigt mot hvarann.
Nej, tiden inne är att detta tvång förstöra,
Och mot ett storsint Råd mitt välde stadgadt göra,
Och med ett enda steg befordra till sin höjd
En drottnings myndighet, en älskarinnas fröjd.
Det värf, som af en far med framgång börjadt blifvit,
Med oförsvagad hand jag till sin mognad drifvit;
Med nya länders vidd jag ökat Sveriges makt,
Och nya segrars mängd till vundna segrar lagt.
Cæsarers stolta mod, af våra vapen krossadt;
Germanien, af min hand utur det ok förlossadt
Som monarkiens rätt och kyrkans frihet kränkt;
Den ära och det lugn jag nyss mitt rike skänkt . . .
Så många mödors frukt bör mig en borgen vara,
Att Sverge för mitt val sin lydnad skall förklara,
Då med en svensk gemål jag ädelt dela vill
En thron, som genom arf och segrar hör mig till. —
Men hvilken hatfull makt tycks sig ett nöje göra,
Vid målet af mitt hopp att dess fullbordan störa!
En frändes återkomst! . . . Hvad omildt ödes skick
Har kallat honom hit på dessa ögonblick?
Gud! om han gissat har mitt uppsåt och min låga,
Hvad bör hans kärlek ej, hans harm och högmod våga
Till hinder för mitt väl? — Min vän, du dömma lär,
Om jag uti mitt bröst en fåfäng oro när.

FRÖKEN SPARRE.

Ack drottning! hvad ert tal hos mig förundran väcker!
Ert tillstånd grämer mig, ert uppsåt mig förskräcker.
Jag ej med brottsligt nit en kärlek klandra bör,
Som eder värdig är, om han er lycklig gör.
Men gör han det? — Förlåt det tvifvelsmål jag vågar —
Om i passionens lugn ni sjelf ert hjerta frågar,
Det hjerta som, så vant att tänka godt och stort,
Från ära, dygd och pligt ej minsta afsteg gjort,
Och detta höga ljus, som edert snille leder;
O drottning! o min vän! månn' de ej svara eder:
Den ensamt är förtjent utaf Christinas hand,
Som vågat lif och blod för hennes fosterland.
Låt ungdom och behag en gynnad ädling pryda;
Men är han derför värd, att Sverge lagar tyda?
Nej Gustaf Adolfs thron ej tillhör någon ann
Än den, som uti dygd med honom liknas kan.
Ni vet, om mer än en kan utan djerfhet bära
Sin blick till denna höjd af hjeltebragd och ära;
Ni vet, om mer än en fördubblat har sin rätt
Med bandet af ett blod, som slägtas från er ätt?
Ni vet . . .

CHRISTINA.

Förtig ett namn, som såra bör mitt öra!

FRÖKEN SPARRE.

Ni var ej alltid van att det med afsky höra:
Ni redan fruktar det — det förebrår er dygd.
Ack! frukta för den dag, då eder fosterbygd,

Och fiendernas fröjd, och edra vänners smärta
Skall nämna det till blygd, till ånger för ert hjerta!

CHRISTINA.

Nej, detta hjerta ej en svaghet kan begå;
Nej, ingen skall min dygd ett afsteg förebrå.
Du tror, din drottning väl skall gifva sig en maka,
Att samma ögonblick sin ärfda thron försaka;
Att af den höga makt hon sjelf besutit har
Behålla blott ett namn, en fåfäng skugga qvar.
Det skulle ske den stund jag delade mitt rike
Med den, som uti börd och dygder är min like.
Carl Gustaf icke blott Christinas hand begär —
Den dag han konung blir . . . jag undersåte är:
Hans högmod är för stort, för stor hans rätt och styrka,
Att nånsin en gemål som regentinna dyrka.
Jag ej befarar det i Delagardies famn;
Han nog belöning får i hedern af ett namn:
Han vinna skall min hand . . . men skall ej vinna mera.
Det Gustafs dotter är, som ensam skall regera;
Det endast döden är, som mig beröfva kan
Den spira, jag i arf med sjelfva lifvet vann —
Så gillar dygden sjelf det val som fördom lastar;
Och Carl mitt uppsåt blott till sin fullbordan hastar.
Ja, på den Ordensfest, som helgar denna dag,
Jag straxt förklara vill min kärlek . . . och min lag.

ANDRA SCENEN.

CHRISTINA. CARL GUSTAF. FRÖKEN SPARRE.

CARL GUSTAF.

Prinsessa! tillåt mig, för edra fötter bära
Germaniens hörsamhet och edra vapens ära:
För Sverges riksarmée den främsta höfvidsman,
Jag säkrast om dess tro och mandom vittna kan.
Om man af härens mod en höfdings värde dömmer;
Om man vid segrens vinst en höfdings svaghet glömmer;
Om Himlen i min hand välsignat det baner
Som säkerhet och lugn åt Sverge återger . . .
Ack drottning! värdes då förutan vrede höra
Det hopp jag mig förtrott, den bön jag vågar göra,
Att af er ädla hand en lön må lemnas mig,
På den mitt hela väl allena grundar sig.

CHRISTINA.

Hvad lön är i min makt, som uti värde väger
Mot den ert eget bröst i sina dygder äger? . . .
Mot den att, segrande mot trenne kronors makt,
På Roms förmätna örn en evig boja lagt? . . .
Mot den att, svigtande för hundra lagrars börda,
Europas tacksamhet och lof och undran skörda?

CARL GUSTAF.

Kanske på stridens fält jag någon ära nått . . .
Men lagren är ej nog för den ett hjerta fått.
Det detta hjerta är, som nu med vördnad frågar
Om tiden för den lön, hvartill det sträfva vågar.

CHRISTINA.

Den böjelse, min prins, jag eder yttra hör,
Som drottning och er vän mig lika nöje gör.
Förmycket mån om mitt och om mitt rikes bästa,
Att ej i Sverges sköt för evigt söka fästa
En slägt som, redan svensk till blod och religion,
Försvarat har mitt land och stadgat har min thron;
Jag sjelf med glädje går att en förening yrka,
Som eder sällhet gör, den stund han gör min styrka.
Ja, prins, om eder blick, åt prakt och höghet kär,
En maka söka vill som kungars purpur bär;
Så vet att, med det namn er segren redan lemnat,
Och med den höga plats jag er i staten ämnat,
Ni föga finna skall en kung, ehuru stor,
Som ej af edert val sin dotter ärad tror.
Men, om för lyckans prål . . . som ej vår sällhet öker!
Ni hjertats sanna väl i lugnets trygghet söker;
Så välj uti mitt hof: och ni skall finna der
Mer än en skönhets hand, som eder värdig är.

CARL GUSTAF.

Förlåt, om detta blod, som ej sitt ursprung glömmer,
Ett enda föremål min låga värdigt dömmer,
Och om jag hoppas . . .

CHRISTINA.

Allt en hjelte hoppas kan,
Hvars tapperhet och dygd Europas loford vann:
Och skulle än ert val omkring de throner sväfva,
Som nyss med väpnad arm ni tvungit har att bäfva;
Skall sjelfva Roms monark, den stolte Ferdinand,

Med glädje skänka er sin egen systers hand.
Men om ett långligt hat all böjelse betagit
Att slägtas med ett hus, mot det ni vapen dragit;
Har Englands kungablod, den vackra Henriette
Allt, hvad belöna kan en hjeltes tänkesätt!
Allt, hvad olycka, mod och dygder med sig föra,
Att till fördubblad höjd en skönhet älskvärd göra.

CARL GUSTAF.

Mitt hjerta vägrar mig, att se i dessa band
Hvad smickra bör en prins förutan thron och land.
Maria nödigt har, sitt anspråk högre bära
Än till en Svensk soldat, hvars mod är all hans ära;
Och' den allena rätt till Stuarts dotter har,
Som fyllest mäktig är att hämnas hennes far —
Men vet, hvad äras höjd mig hoppet helst bebådar,
Jag från Christina skild, den blott med afsky skådar;
Min möda och mitt blod, jag offrat allt för er,
Och endast ni . . .

CHRISTINA.

Min prins! jag eder tanka ser.
Det var då i mitt hof Carl Gustaf skulle finna
En skönhet, ypperst värd att på hans hjerta vinna.
Välan, förklara er: mitt bifall hör er till.
Är det med Sparrars blod ni er förena vill?
Är det med Brahes slägt?

CARL GUSTAF.

Prinsessa! denna fråga
Mig fyllest säga bör, att för min dolda låga

Den lyckeliga stund ännu ej anländt har,
Då fritt jag yppa kan, åt hvem hon helgad var. —
Förlåt, om endast nu jag till er omsorg leder
Ett föremål, som rör en älskad systers heder:
Ert bifall, som man sagt, är allt hvad denna stund
Man ännu saknar sig, att fästa det förbund
Som Delagardies hand . . . han kommer. Må hans böner,
Förenta med min röst . . .

CHRISTINA.

Jag eder afsigt röner.
Allt, hvad er systers väl och edert eget rör,
Välan, min prins! i dag det allt fullkomnas bör.
Er tillhör, med en djup och vördsam tystnad lyda
Er drottnings bud.

(Hon går hastigt bort.)

TREDJE SCENEN.

CARL GUSTAF. DELAGARDIE.

CARL GUSTAF.

Jag ser, hvad dessa ord betyda;
Jag ser då dagen ren förordnad till vårt fall,
Och dagen, då hon sjelf sin ära störta skall.
Ovärdige rival, åt dig man då bereder
Den thron jag med mitt blod . . .

(Hastigt till Delagardie, som gör tecken att vilja gå.)

Dröj, grefve! — Ni er heder
Är skyldig ett försvar — Det hot Christina fört;
Er tystnad vid en dom, som eder välfärd rört;
Den köld ni visa tycks, att en förening vinna,

Hvaraf ni nog, kanske! bort eder smickrad finna;
Den häpnadsfulla blick, hvarmed ni återsett
En vän, som råd och stöd åt eder kärlek gett . . .
Allt min förundran gör — ni ensam kan förklara
Hvad mig en gåta är.

DELAGARDIE.

Min prins! hvad kan jag svara,
Som högre tala bör än eder billighet?
Ni vet, om af en öm och lång beständighet
Jag sökt mig någon rätt till eder systers hjerta;
Om, svag i mitt begär, jag skådat utan smärta
De hinder, som er far mot vår förening lagt —
Ack! hvarför var ej blott min lycka i hans makt? —
Men prins, ni känner sjelf om, skyldig att förbida
En drottnings bud . . .

CARL GUSTAF.

Men ni! som, närmst vid hennes sida,
Med lätthet finna bort en väg till hennes själ;
Säg . . af en blick, ett ord, har ni ej röjt de skäl,
De undransvärda skäl, som hemligt henne drifva
Att ej en gunstlings val sitt gena bifall gifva?

DELAGARDIE.

Om åt den sälla flock, som omger hennes thron,
En större frihet gafs att nalkas dess person,
Bör af så utmärkt nåd min vördnad dubbelt ökas;
Och ej, med brottslig blick, i hennes hjerta sökas
Hvad sjelf hon dölja vill.

CARL GUSTAF,
med spotskhet.

Hur sällan fick man se
Så stor försigtighet åt kärlek rådslag ge! —
(med häftighet.)
Förmätne! hoppas ej, att du min syn bedrager;
Jag vet hvad yrslas höjd din blinda själ betager:
Men räds! — Man har ej allt utaf en drottnings nåd;
Och lyckan fordrar mer, än endast öfverdåd.

FJERDE SCENEN.

DELAGARDIE,
ensam.

Han hotar mig — välan! De sista band förstöras,
Hvaraf mitt svaga bröst i tvekan kunnat föras.
Pligt! kärlek! tacksamhet! jag känner er ej mer:
Jag känner hämden blott och nöjet som hon ger.
Hvad fröjd, att sin rival från thronen få befalla;
Att se ett trotsigt Råd för sina fötter falla;
Och dämpa med en blick af vrede och förakt
Den fega hopens knorr, den stolta adelns makt!
(Oxenstjerna och Torstensson börja synas från fonden.)
(Med häpnad.)
Hvad? — Desse store män, som för min åsyn röjas,
Jag skall då för min thron se deras hjessor böjas!
En Oxenstjerna sjelf! . . .
(Riks-Cancelleren nalkas honom med
en sträng och föraktlig uppsyn.)
Hvad häpnad på mig rår!
O Himmel! vid hans blick all styrka mig förgår.
(Han går hastigt bort, bestört och förvirrad.)

FEMTE SCENEN.

OXENSTJERNA. TORSTENSSON.

OXENSTJERNA.

Han flyr — Det är en rätt, som tillhör dygdens vänner,
Att brottet ren sitt straff i deras åsyn känner.
Hvem? Han, vår konung bli? — Nej, tankan blott deraf
Bör väcka harm och blygd hos än den lägsta slaf.
Nej; om ett hjerta, vant att vörda dygd och ära,
Ej lärs att på en gång så mycken svaghet bära;
Jag rättvist hoppas bör, att från ett nesligt fall
Christina än i dag med lätthet räddas skall.

TORSTENSSON.

Allt lyder hjeltens mod och patriotens ifver;
Men ej en qvinnas själ — och i det nit er drifver,
Räds, om med minsta ord ni mot dess höghet bröt,
Hon hasta skall af hämd, hvad kärleken beslöt.

OXENSTJERNA.

Jag vet det: sanningen, att prinsars syn behaga,
Har nödigt att sin färg af sjelfva smickret taga;
Men ödmjuk, bäfvande, och oviss om sin makt,
Tro mig, hon älskas blott den stund hon får förakt.
Det är i egen glans, i egen medfödd styrka,
Som hon sin helga rätt inför en thron bör yrka,
Det är i sådan drägt i dag hon dristigt går,
Att sprida ljus och skräck i veklighetens spår.
Hvad? skulle ej dess röst Christinas hjerta röra,
Att af en neslig eld sin ära offer göra,
Då från dess första år jag ren med glädje röjt,

Att fostran och natur dess håg till dygder böjt?
Yr, häftig, flyktig, svag, hon icke frikänd blifver
De fel, som hennes kön åt hennes ålder gifver,
Men hennes själ är stor, och hennes hjerta godt,
Och, upplyst om sin pligt, hon hata skall sitt brott.
Men skulle heder, pligt och dygd, och allt förglömmas:
Så vet, att i mitt sköt ännu de vapen gömmas,
Mot hvilkas säkra makt hon icke strida kan.
Hon kommer — Torstensson! gå, skyndom, att hvarann
I denna ädla strid ett modigt bistånd göra.

SJETTE SCENEN.

CHRISTINA. OXENSTJERNA. TORSTENSSON.

OXENSTJERNA.

Min drottning! — vid ett ljud, som ryktet till mitt öra
Med häpnad burit har, och som er ära rör,
Mig vördnaden i dag till edra fötter för.
De säkra trohetsband, som oupplösligt fästa
Min hand vid eder thron, mitt väl vid Sverges bästa,
Pålägga mig den pligt och lemna mig den rätt,
Att tolka i min röst nationens tänkesätt.
Det är ej först i dag ni derom kunnig blifver:
Den ömhetsfulla vård ni sjelf ert rike gifver,
Den kärlek det till er i genskatt återbär;
Allt röjer, att dess hopp, dess högsta önskan är
Att snart er ädla hand en make öfverlemnas . . .
En make, som af börd och dygder eder ämnas;
Och att en thron, förvärfd af eder stamfars mod,
Må evigt gå i arf till hjeltar af hans blod.

CHRISTINA.

Jag känner eder dygd: den all min aktning väcker;
Men edert nit, kanske, sig allt för vida sträcker;
Kanske är det ett steg utom en statsmans pligt,
Att råda uti mål af mindre allmän vigt.
Tro mig: då frågan är, att rikets välgång främja,
Att vårda inhemskt lugn och mina grannars sämja,
Att bygga thronens makt på visa lagars grund,
Och landets säkerhet på nyttiga förbund;
Då — tvifla ej derom — då är det, som mitt öra
Med nöje länar sig, att edra rådslag höra;
Då är det, som min band af omant skyldighet
Skall söka sig ett stöd hos er försigtighet:
Men vet, det tillhör mig, mig ensam ibland alla,
Att om min böjelse, att om mitt val befalla,
Att skänka utan tvång mitt hjerta, min person . . .

OXENSTJERNA.

Och edert folk? er makt? er ära och er thron? . . .
Mins, ni är drottning! — mins, att edert val bör lyda
Hvad statens väl . . .

CHRISTINA.

Jag mins . . man ofta vågat pryda
Med detta stora namn, som hopens vördnad har,
Hvad blott ett hemligt agg hos vissa slägter var —
Men thronen ej sin makt af adelns nycker länar;
Och hvilken helst en dag mitt hjertas val förtjenar,
Om mäktigaste prins, om minsta medborgsman;
Det Gustafs barnabarn dock aldrig vägras kan

En rättighet, som börd och lagar dem förvärfva,
Att sina fäders thron med Sverges lydnad ärfva.

OXENSTJERNA.

Och ni det tänka kan? — O neslighet och blygd!
Ni, skänka oss en kung, som för sin fosterbygd,
För oss, för eder sjelf, ej minsta offer vågat? —
Se dessa hjeltars flock, som oförskräckte tågat,
Med segren i sitt spår, och döden i sin hand,
Att sträcka edert lof till Donaus häpna strand;
Spörj dessa silfverhår, som deras hjessor hölja,
Der, under lagrens skrud, sig stridens märken dölja;
Och döm, om deras dygd bort vänta sig, en dag,
Att rodna för en svag, förmäten ynglings lag,
Hvars yppersta förtjenst sig i den fägring röjer,
Som hos ett flyktigt kön en veklig smak förnöjer!
Hvad säger jag? — Ni sjelf . . är ni väl ämnad, ni!
Att i så svaga band föraktligt fängslad bli?
Ni, drottning för ett folk, hvars manliga bedrifter
Uppfylla jordens rymd och häfdatecknarns skrifter!
Ni, dotter af en kung, hvars segerrika arm
Har sänkt Cæsarers thron och qväst Sarmatens harm!
Ni, Gustaf Adolfs blod! . . .

CHRISTINA.

Om jag det är . . besinna,
Att edert stolta tal mig kunde sårad finna;
Att lydig, vördnadsfull, i stilla tystnad sänkt,
Man nöjd förbida bör hvad jag befalla tänkt.

OXENSTJERNA.

Den vördar er, som vet att er till dygden råda;
Och tystnan är ett brott i fosterlandets våda.

CHRISTINA.

Hvad? . . . Oxenstjerna! . .

OXENSTJERNA.

Nej; förgäfves tecknar sig
I denna vreda blick det straff, som hotar mig.
Nej, skulle än er hämd uppå en dag föröda
Den skörd jag mig beredt af fyrti-åra möda;
Jag dock med dristig hand på branten af ert fall
Den afgrund visa bör, hvari ni störta skall. —
Du, som en kronas tyngd förutan svaghet burit!
Du, som ditt fordna folk en evig kärlek svurit!
Odödeliga hamn af hjelte, kung . . . och vän!
Se faran för din thron: se, och förskingra den.
Ditt bistånd kallar jag: styr du min helga ifver,
Då vänskap åt ditt stoft i dag sitt offer gifver!
Kom du, med himmelsk kraft, att väpna sjelf min röst
Emot en svag, förledd, olycklig dotters bröst . . .
Olycklig hon? — O Gud! då all min önskan varit
Att henne lycklig se — då allt, hvad jag förfarit
Utaf den långa vård jag om dess fostran tog,
Med detta sälla hopp min tjusta själ bedrog! —
Tro mig; jag var er far: jag är det än, prinsessa . . .
En far bedrager ej — och denna böjda hjessa,
Som grånat under år och omsorg för ert land;
Och denna matta röst, och denna svaga hand,

Som er så mången gång har tryckt intill mitt hjerta,
Och dessa tårar . . .

CHRISTINA.

Gud! — hvad åsyn full af smärta!

OXENSTJERNA.

Säg, vittna de ej nog, att allt hvad jag begär
Er egen ära blott, er egen sällhet är —
Men skulle er ännu min afsigt misstänkt vara,
Skall våra häfders dom besanna eder fara:
Ni der af egen ätt regenter finna skall,
Som genom lika fel beredt sig död och fall:
Än ser ni Erics blod det svaghets brott försona,
Hvarmed hans låga val befläckat Sverges krona;
Än Sigismund, i trots af börd och lagars band,
Igenom folkets hat förlora thron och land.
Jag känner detta folk — vant, att af sig värderas,
Det tål ej att dess land af svagheten regeras:
Förskräckligt i sin hämd mot kungar utan dygd . . .
Men troget, lydnadsfullt, i goda kungars skygd —
Ja, kan väl något folk med mera ömhet tjena
Den lyckliga regent, som vet att det förtjena?
Mins, hvad odödligt lof det eder stamfar gaf;
Se tacksamhetens vård på eder faders graf;
Hör deras stora namn med helig dyrkan nämnas;
Och känn den Gudalott, som edra dygder ämnas —
Kan ni försaka den? — Har Gustaf Adolf mer
Ej någon dotter? — Ack! ett ord — besinna er!
Hör edra vänners bön! låt deras tårar röra
En älskad drottnings bröst! . . .

(De falla båda på knä för hennes fötter.)

CHRISTINA.

Välan! hvad skall jag göra? . .
Säg? . .

OXENSTJERNA.

Segra på er sjelf, bli hvad ni varit har:
Stor, lycklig; värdig er, ert folk och eder far —
Och fruktar ni ännu en illa dämpad låga,
Förqväf dess verkan då, betag er all förmåga
Att kunna brottslig bli: och låt ett evigt band
Förena Euphrosin's med Delagardies hand —
(Med förakt.)
Kan detta pris ej nog emot hans högmod svara,
Skall dock hans kärlek . . .

CHRISTINA.

Hvad? Han skulle trolös vara? . .
Han! Delagardie! . . .

OXENSTJERNA.

Döm af denna fruktan blott,
Hur långt ni från er pligt och eder ära gått:
Döm . . .

CHRISTINA.

Det tillfyllest gör . . . Jag edert råd bör gilla.
Gå, samla då mitt hof — o Gud! — att ej förspilla
De dyra ögonblick, som ångren lemnat mig,
Jag vill att mitt beslut skall straxt fullkomna sig;
Att denna afton ren åt Delagardie lemnas
En lön . . . kanhända nog, att min förnedring hämnas;

Att sjelf till altaret han ledes af er hand;
Och der . . .

OXENSTJERNA.

Jag lefver! — Gläds mitt sälla fosterland!
Gläds, drottning! huru stor, hur värdig en hjeltinna
Är segren, att sig sjelf, sin svaghet öfvervinna —
Nej, aldrig var er dygd mitt hjerta mera kär;
Nej . . .

CHRISTINA.

Mins, hvart ögonblick oss alla dyrbart är.
Gå, skynda!

SJUNDE SCENEN.

CHRISTINA,
ensam.

Euphrosine! . . Hon älskad? — Blygd och smärta!
Hvad ny förhatlig dag har uppgått i mitt hjerta!
Ack! om ej kärleken min syn förblindad gjort,
Jag ren från längre tid bedragarn känna bort . . .
Bedragarn? — Det var du, du sjelf, som dig bedragit,
Olyckliga! du sjelf, som af ditt högmod tagit
Den tro som smickrat dig, att det din ömhet var,
Ej hoppet om din thron, som honom fängslat har —
O Himmel! var jag född till en så neslig låga?
Jag, för en otacksam min hela välfärd våga,
Min makt, min säkerhet, och — hvad mig kärast är —
Ett namn, som än i dag jag obefläckadt bär!
Jag, dygd och skyldighet och heder öfvergifva,
Att sjelf för en rival omsider offer blifva! . . .

Men villas ej min själ, att ta för sanning an
Hvad af dess fruktan blott en gissning vara kan?
Hvem? jag! mot Euphrosine hans hjerta ej försvara?
Och säg, hvad har hon gjort, att af mig fruktad vara?
Hvem är väl af oss två, som honom kronan ger? . . .
Ack! om hon älskad är, hvad gör en krona mer?
När såg man hjertat råd utaf förtjensten taga?
Är man ej värdig nog, den stund man vet behaga?
Och jag, har jag väl sjelf på annat värde sett,
Då jag en otacksam mitt företräde gett? —
O grymma tvifvelsmål! o kärlek! stolhet! ära!
Hvad fordren J? Af hvem bör jag er dom begära! —

(Efter en kort tystnad.)

Af Delagardie sjelf. — Ja, om han älskar mig,
Det säkrast af hans mod i dag skall röja sig.
Om ej — om högmod blott den feges hjerta leder;
Skall glömska och förakt ge segren åt min heder.

ÅTTONDE SCENEN.

CHRISTINA. DELAGARDIE. CARL GUSTAF.
FRÖKEN SPARRE. HOFFOLKET.

FRÖKEN SPARRE.

Allt föranstaltadt är, prinsessa — och ert hof
Sig redan samlat har, att sjunga dagens lof.

(Drottningen hviskar vid henne.)

Jag lyda skall.

CHRISTINA.

Min prins! jag ändtligt vika gifver
För styrkan af den pligt mig vänskap föreskrifver.

Er önskan uppfyld blir; och detta ögonblick
Skall teckna mitt beslut och våra ödens skick.

CARL GUSTAF.

Mig Oxenstjerna ren med skyndsamhet förvissat
Om hvad mitt hjerta nog utaf hans glädje gissat.
Hvad skall jag säga er? — Allt hvad mig lofvadt var
Utaf min drottnings dygd, dess godhet uppfyllt har.

(Drottningen intager sin thron.)

(Amaranth-ordens instiktelse. Man frambär till drottningen, på sammetshyenden, ordensprydnaderna, som för karlarne äro bandrosor af Amaranthfärg, vid hvilka ordenstecknen äro fästade, och för fruntimren skärp af samma färg. Drottningen fäster först tecknet på sig sjelf, och sedan på fröken Sparre. Dernäst framföres till dubbning Carl Gustaf, Delagardie, Torstensson och Spanske Envoyén Pimentel. Till slut Maria Euphrosina och tvenne Hofdamer.)

ETT FRUNTIMMER
sjunger, då kavaliererne föras fram.

J, som på stridens bana
Den högsta ära nått!
Gån, svärjen Nöjets fana,
Uti Minervas slott.

ETT ANNAT FRUNTIMMER.

Gån, svärjen Nöjets fana
Uti Minervas slott.
Då segren är en vana,
Är hvilan ej ett brott.

EN CAVALJER
sjunger, då fruntimren presenteras.

J sköna! denna dagen
Är ärofull för er;

Då Venus åt behagen
Sin lätta gördel ger.

EN ANNAN CAVALJER.

Då Venus åt behagen
Sin lätta gördel ger;
Tror kärleken, bedragen,
Att han Citheren ser.

(Ballet.)

CHOR.

Du folk! som, styrdt af milda lagar,
Din sällhet, dina glada dagar,
Allt af din drottnings ömhet har!
Glöm ej, i tacksamt minne bära
Från år till år den dagens ära,
Som hennes hjerta kärast var.

(Drottningen uppstiger från sin thron, och festen slutas.)

TREDJE AKTEN.

Theatern föreställer förstugan till Slottskapellet, hvars portar man ser på ena sidan, och dit en trappa leder från fonden.

FORSTA SCENEN.

CARL GUSTAF. OXENSTJERNA.

CARL GUSTAF.

O vördnadsvärde tolk af sanning, pligt och ära,
Som djerfs att deras röst inför monarker bära;
Hvars nit för kung och folk dig namn förtjenat har
Af thronens väktare och fosterlandets far!
Om, vid det nya rön som edra dygder gifvit,
Ej äran vida mer än vänskapen er drifvit;
Om, då ert ädelmod min framtids väl beredt,
Ni ej på Sverige blott och eder drottning sett;
Kanhända skulle då mitt hjerta ej befara,
Att skyldigt mot en vän sin tacksamhet förklara;
Men, då ni folket tjent, är folkets rättighet
Att tolka ert beröm.

OXENSTJERNA.

Jag följt min skyldighet,
Och väntar ej deraf att något loford vinna.
Christina villad var — att upplyst återfinna
Den väg, hon städse följt af heder, pligt och lag,
Var nog att visa dem i deras sanna dag.

Om hvad jag gjort, min prins, är nog för hennes ära,
Är det ej nog för er — er återstår, att lära
De medel kärleken, af varsamheten lärd,
För eder utsett har att bli dess hjerta värd.

CARL GUSTAF.

Ack! tillåt, att mitt hopp en ny förtröstan röjer,
Sen edert kloka nit för evigt undanröjer
Den enda täflare min lycka stridig gjort. —
Christina väntar mig. Jag redan hasta bort,
Att Delagardies brud till hennes fötter leda.
(Han går.)

ANDRA SCENEN.

OXENSTJERNA. TORSTENSSON,
som med hastighet och bestörtning kommer in på theatern.

TORSTENSSON.

O Himmel! — grymma moln, som oss på nytt bereda
De stormar, som din hand förgäfves skingra trott!
Christina . . . låga svek, som i dess hjerta bott! —
Hvad? då vår enfald nyss i hennes tårar funnit
Beviset af en dygd, som på sin svaghet vunnit;
Hvem skulle tänkt, min vän, att dessa samvetsqval
Som röjdes i dess blick, dess åtbörd och dess tal,
Allt en förställning var, ett medel blott, att hölja
De snaror . . .

OXENSTJERNA.

Men . .

TORSTENSSON.

O Gud! hvi kan jag ej fördölja
En tidning, som ditt bröst skall ge ett dödligt sår? —

Vet, det är hon, hon sjelf, som upp i templet går
Att kronan och sin hand åt Delagardie skänka.

OXENSTJERNA.

Hon?.. dikter! — Hvem så lågt kan om sin drottning tänka?
Det är försmädelsen . . — du vet om hennes röst
Af illskan väpnas plär emot regenters bröst —
Det är försmädelsen, som ensam vågat bära
En så förklenlig dom.

TORSTENSSON.

Ack! för Christinas ära
Hur lyckligt, om ännu jag mig bedragen fann!
Men döm om något rum för tvekan lemnas kan.
Den djerfve allt bekänt — nyss, säker om sin lycka,
Men tvungen att den bild utur sitt hjerta rycka,
Hvars segrande behag hans trolöshet fördömt,
Han i en systers sköt sin fröjd och saknad tömt.
Hon vida mindre rörd utaf sin broders heder,
Än häpen för det fall hans högmod sig bereder,
Och lydig mot den tro, hon lika skyldig var
Sin make och sitt land — allt för mig yppat har.
Du ser det, ingen makt har kunnat öfvervinna
Det öde, som beredt vårt fall.

OXENSTJERNA.

O qvinna! qvinna!
Hämd och förtviflan! — Gå! förderfvet är dig när.
Din svaga thron . . . Men ack! hon Gustafs dotter är!

TORSTENSSON.

Är hon ej din också? — Du mins de sista orden
Utaf din konungs hand: «Hvad kärast uppå jorden

«Mitt hjerta lemna skall, jag ger i ditt förvar;
«En maka och ett barn: blif deras vän och far.» —
Du vet om dessa ord sig i ditt hjerta tryckte,
Och om du åtlydt dem. — Och då ett blodigt rykte
Med tårar återbar vår fallna hjeltes namn,
Då var det du, min vän, din faderliga famn,
Som detta späda barn i folkets åsyn burit,
Och deras trohetsed vid hennes vagga svurit.

OXENSTJERNA.

Hur illa lönar hon sitt hulda fosterland!

TORSTENSSON.

Men löser hennes fel en undersåtes band?
Förvillad, hon dess mer af dygden stöd behöfver;
Och brottslig . . . lemnom Gud allena dom deröfver! —
Oss tillhör, vakande för statens säkerhet,
Att främst i tålamod och tro och hörsamhet
Ett blindt, förtörnadt folk med vårt exempel lära
Att vörda thronens rätt uti regentens ära.

OXENSTJERNA,
sedan han en stund stått fördjupad i sin sorg, vaknar hastigt upp, som af en dröm, vid ljudet af marschen som bådar drottningens ankomst.

Välan, jag tala bör. — Hvad gäller enskild pligt
Mot religionens bud och hela statens vigt?
Förmätne älskare! bedragna älskarinna!
Ni snart uti min hand det vapen skolen finna,
Som er förkrossa skall.

(Till Torstensson.)

Dröj; men, i Himlens namn!
Om för' min återkomst, i helgedomens famn

Den djerfve tränga vill, låt all din omsorg vara,
Att för min skyndsamhet de ögonblick bespara,
På hvilkas nyttjande vårt hela väl beror.

(Han går.)

TREDJE SCENEN.

TORSTENSSON,
ensam.

Gud! hvad hans dygd är ren! och hvad hans själ är stor!
Men hvad jag frukta bör, att i en villad ifver
Han mer åt hjeltens mod än statsmans klokhet gifver!
Hvart syftade hans hot? Hvad är hans ändamål? . . .
Men nej, hans kända tro ej minsta tvekan tål —

FJERDE SCENEN.

DELAGARDIE. TORSTENSSON.

TORSTENSSON.

Ni nalkas då den stund . . . hvad jag er lycklig finner! —
Då ni en önskad lön för pröfvad trohet vinner;
Då äktenskapets gud, i kärleksgudens spår . . .
Men säg, hvi denna suck från edert hjerta går?
Hvad bådar detta moln, som edert öga skymmer?
Hvad oförmodadt skäl till häpnad och bekymmer,
Då äran färdig står att kröna ert begär?

DELAGARDIE.

Ack! äran ofta dyrt på hjertat hämnas plär.
Men nog! Hon talat har — ju större offret blifver,
Dess ädlare vår rätt till lönen som hon gifver.

(Christina anländer med sitt hof. Hon förer Maria Euphrosina vid handen. Båda äro lika klädda.)

FEMTE SCENEN.

CHRISTINA. MARIA EUPHROSINA. FRÖKEN SPARRE. HOFFOLK. DE FÖRRA.

CHRISTINA,
till Delagardie.

Hvad denna sälla dag mitt hjerta nöje ger,
Då jag med kungars blod en vän förenad ser;
Då kärlek skyndar glad den knut att sammantrycka,
Som evigt fästa skall min omsorg vid er lycka!

(Ser sig omkring.)

Men, Oxenstjerna . . . Hvad! han ren ej anländt har!
Det var dock af hans hand, om jag mig ej bedrar,
Som till de helga rum ni bort ledsagad blifva.

TORSTENSSON.

Kanske bör årens tyngd hans dröjsmål ursäkt gifva.
Han snart lär visa sig, min drottning.

(Hon går in i kyrkan, åtföljd af sitt hof. Delagardie gör ett steg för att följa henne; men hålles tillbaka af Oxenstjerna, som i detsamma kommer åter.)

SJETTE SCENEN.

OXENSTJERNA. TORSTENSSON. DELAGARDIE.

OXENSTJERNA.

Stadna här,
Förmätne! — ert beslut mig ej förborgadt är.
Ni går till altaret . . .

DELAGARDIE.

Och der . . . ?

OXENSTJERNA.

Att handen skänka
Åt eder drottning.

DELAGARDIE.

Jag? . . .

OXENSTJERNA.

Ni sjelf!

DELAGARDIE.

Ni bör då tänka,
Att denna stolta ton ej längre står mig an.
Tror ni jag fruktar er, då jag er straffa kan?

OXENSTJERNA.

Jag tror . . att hotelsen är styrkan hos den svaga;
Att straffet närmast går till den som lärt bedraga. —
Men tiden dyrbar är. Christina väntar er.
Ni känner denna skrift?

(Han visar honom ett bref.)

DELAGARDIE,
med kallsinnighet.

Men . . . jag den likna ser
Vår fordna konungs hand.

OXENSTJERNA.

Läs, djerfve! läs och bäfva!

DELAGARDIE,
förskräckt.

Gud! — Gud, hvad afgrundsdjup du för min fot sett sväfva!

(Efter en kort pantomime, som visar de åtskilliga sinnesrörelser, blygd, fasa och glädje, som strida i hans själ, tecknar han med en häftig och talande åtbörd det våldsamma beslut han inom sig fattat; tager Oxenstjerna vid handen, och går hastigt in i kyrkan.)

FJERDE AKTEN.

Theatern föreställer Rikssalen på Slottet.

FÖRSTA SCENEN.

CHRISTINA. FRÖKEN SPARRE.

CHRISTINA.

Hvad djup af nedrighet, dit aldrig tankan nått!
Hvad lågt förräderi! hvad samling utaf brott!
O Himmel! var ej nog till min förnedrings råga,
Om med ett fräckt förakt han svarat till min låga?
Var offret icke nog, att smickra min rival,
Om straxt hans djerfva hand sig vägrat till mitt val? —
Men med en låtsad eld min lättrohet bedraga!
Med hundra eder nyss mitt tvifvelsmål förjaga!
Och, med en nedrighet som ej exempel har,
Sen höghet, thron, sen allt åt honom offradt var,
Sen jag med egen hand det altar gått att smycka,
Der han besvärja bort sin kärlek och min lycka . . .
Då, svärja der min död! — då inför Himlens thron,
I trots af menskIighet och blygd och religion,
I åsyn af mitt hof offentligen bebåda
Den svaghet som min harm ej undgick att förråda:
Se der de plågors höjd, som mig förtviflad gjort;
Som jag, olyckliga! ej öfverlefva bort!

FRÖKEN SPARRE.

Min drottning, hvilka ord — ack! stilla eder smärta;

Förglöm en otacksam, som ej förtjent ert hjerta;
Förglöm ert svaghetsfel . . .

CHRISTINA,
med yttersta häftighet.

Nej! jag ej mer är svag;
Nej, denna bröllopsfest skall blifva mordets dag.

FRÖKEN SPARRE.

O Himmel!

CHRISTINA,
ropande.

Schlippenbach!
(Han kommer med hastighet in på theatern.)

ANDRA SCENEN.

SCHLIPPENBACH. DE FÖRRA.

SCHLIPPENBACH.

Min drottning!

CHRISTINA.

Vid din heder,
Min krona, och den lön jag åt ditt mod bereder,
Svär! att du hämnas mig.

SCHLIPPENBACH.

Jag det vid Himlen svär,
Och förr'n den brottslige mig ännu yppad är:
Men frände eller bror, men närmst af mina vänner,
Då han ert hat förtjent jag honom mer ej känner,
Och han skall dö. — Förlåt, men jag bort säga er,
Att Oxenstjerna . . .

CHRISTINA,
med bestörtning.

Hvad?

SCHLIPPENBACH.

Om företräde ber.

CHRISTINA.

O Gud! — Han nalkas må.

(Schlippenbach och fröken Sparre gå
bort vid Rikskancellerens ankomst.)

TREDJE SCENEN.

CHRISTINA. OXENSTJERNA.

CHRISTINA.

Förhatlige minister!
Ej mer ett enda drag uti din djerfhet brister.
Sen ur din svarta själ du alla ränkor tömt,
Sen vördnad, pligt och tro du mot din drottning glömt,
Sen du en älskare ur mina armar rifvit . . .
(Ty utom dig, barbar! han ej förrädisk blifvit)
Sen med en varsamhet, som af dig väntas bort,
Du för ett samladt hof min svaghet synlig gjort;
Allt detta var ej nog att mot din önskan svara,
Om du ej hädelsen med brottet skulle para,
Om du ej än i dag uti min åsyn gick
Att gäcka få min sorg och trotsa få min blick. —
Välan! du segrat har. Gläds, lyckan ej bedragit
Den falska vård din hand om mina dagar tagit.
Din afsigt vunnen är: min ofärd nått sin höjd:
Betrakta mig, barbar! och säg om du är nöjd?

OXENSTJERNA.

Förskräckeliga våld utaf begärens yra!
Passioner! hvilken Gud kan edra utbrott styra?

CHRISTINA.

Men skörda snart en frukt som lätt förloras kan.
Räds, segrens tid är kort, är dyr för dig, tyrann!
De tårar, som du gått att ur mitt öga pressa,
Räds, skola falla snart som glöd uppå din hjessa.
Än har min svaga själ ej alla dygder mist:
Jag äger en — den dygd, som straffar brott och list.
Räds . . .

OXENSTJERNA.

Nej, min drottning; nej, förbittra ej er smärta
Med flera grymma skäl till ånger för ert hjerta.
Jag vörda vet er sorg och pröfvar icke här
Hvem mest utaf oss två till falskhet brottslig är.
Jag blott beklagar er; och med förundran finner,
Att för ett villosteg så mången dygd försvinner.
Viss, då förnuft och tid fått skingra edra qval,
Att sjelf ej utan blygd ni minnas skall ert val,
Jag lemna bort åt dem att mina steg försvara:
Men, fruktande med skäl för hotet af den fara,
Dit en förvillad hämd på nytt er störta tör,
Jag för er egen tjenst min tystnad bryta bör. —
Hör då en hemlighet, som skall er fasa väcka,
Som med en evig blygd er kärlek skall betäcka;
En hemlighet som, djupt förvarad i mitt bröst,
För Delagardie blott bort yppas af min röst:
Den skall ock yppas er, — olyckliga prinsessa!

Hvad oerhörda brott som sväfvat kring din hjessa! —
Vet, det föreningsband, hvartill du skyndat har,
Naturens styggelse och Himlens afsky var:
Vet, då ett blindt begär ditt svaga hjerta tände,
Du för ditt eget blod en brottslig låga kände;
Kort: i din älskare, bedragna! . . . känn din bror.

CHRISTINA,
med tvekan och förundran.

Min bror? . . .

OXENSTJERNA.

Kanske ni mer en faders vittne tror.

(Ger henne ett bref.)

Läs!

CHRISTINA
läser.

«Oxenstjerna: dölj uti en evig tystnad
«Hvad dig skall anförtros. — Förr'n agg och ärelystnad
«Mig Ebba Brahes hand så grymt beröfvat har,
«Hon genom kärleken min maka blifven var;
«Och denna späda son, som redan ljuset skådat,
«Min vän, jag är hans far.»

(Slagen som af en ljungeld.)

Har man min dödsdom bådat? —
Hvad mörker för min syn! — Hvad köld uti mitt bröst!
Jag grafven öppnad ser — Välan!

(Störtar sig med förtviflan, men efter ett ögonblick hastigt uppväckt, förvirrad.)

Gud! hvilken röst? —
Min älskling ropar mig . . . Hvad kärt, hvad lyckligt möte!

(Springer opp, och med en vild glädje kastar sig i Oxenstjernas armar.)

Din vän, din brud är här. Hon hastar i ditt sköte —

(Med en hjertfrätande ömhet.)

De velat skilja oss, de grymma! —

(Häftigt.)

Men jag svär:

Jag svär det vid den Gud, som här tillstädes är,
Nej, ingen dödlig makt den rena eld skall qväfva . . .

(Springer tillbaka med förskräckelse.)

Hvad har du sagt! . . En bror! . . .

(Med yttersta raseri.)

Olyckelige, bäfva!

Missfoster, nalkas ej! — din syn befläckar mig.
Brott och förbannelse och döden följa dig.
Det är naturens band . . . O fly mig, fly med fasa!
Det är en systers sköt . . .

(Ursinnig.)

Se plågoandar rasa! . .

Må Himlen störta oss! må afgrunds mörka famn
Fördölja våra brott, och glömskan våra namn!

(Hon faller ned af vanmakt.)

OXENSTJERNA.

Gud, som ett hjerta ser, hvars ånger dig behagar,
Förmildra hennes qval och skydda hennes dagar!

CHRISTINA,
som kommer sig åter före, och öppnar med förskräckelse sina ögon för ljuset.

Bedrägeliga hopp, som fåfängt smickrat mig!
Förhateliga dag! jag återfinner dig. —
Af jordens afsky följd, af Himmelen förskjuten,
Är sjelfva dödens famn för mina suckar sluten.

OXENSTJERNA.

Min drottning! stilla er: förqväf ert raseri;
Glöm ett försonadt brott; och lef, att lycklig bli.

CHRISTINA,
med en djup och stilla sorg.

Ack! är väl lyckan mer för detta hjerta ämnad?

OXENSTJERNA,
med värdighet och styrka.

Hvad? är ej spiran mer i edra händer lemnad?
Har ni ej mer ett namn att ge odödlighet?
Har ni ej mer ett folk att ge lycksalighet? —
Ni, hela verldens lof och Sverges kärlek vinna,
Och ej i andras väl er egen sällhet finna? . . .
Hvad brottsligt tvifvelsmål!

CHRISTINA,
såsom uppvaknad ur en dröm.

Din röst mig upplyst har —
O min välgörare! min ledare! min far!
Hvad pligter och hvad tröst du för mitt hjerta visar!
Ur villan återförd, jag Himlens godhet prisar,
Som, då han ytterst mig på afgrundsbranten ledt,
I sjelfva farans höjd min räddning föresett. —
O du, mitt fosterland, hvars röst ej mera hördes,
Då af ett blindt begär jag svag och brottslig fördes,
Men icke brottslig nog, att ännu varse bli
Den nöd, jag färdig var att störta dig uti!
Dig kärleken i dag till skatt de suckar gifver
Som, evigt flyktande, han ur mitt hjerta rifver;
Dig hör min hela själ från denna dagen till;
O Sverge! blott för dig Christina lefva vill.

(Till Oxenstjerna.)

Och du, som i förakt, i trots af egen fara,
Din drottning mot sig sjelf ej fruktade försvara;
Kom, njut den högsta lön ditt hjerta önskar sig:
Kom, se mig värdig bli mitt folk, min far — och dig.

(Hela hofvet församlas, och drottningen stiger upp på sin thron.)

FJERDE SCENEN.

CHRISTINA. OXENSTJERNA. TORSTENSSON. CARL GUSTAF. DELAGARDIE. MARIA EUPHROSINA. FRÖKEN SPARRE. DET ÖFRIGA HOFFOLKET.

CHRISTINA.

J, som er drottnings bud med tro och lydnad fören:
Råd, krigsmän, riddersmän! församlen er och hören! —
Om denna gamla thron, som mina fäder bar,
I deras dotters vård sin glans bevarat har:
Om spiran, som jag ärft att skydda dessa länder,
Ännu ej vacklat har uti en qvinnas händer:
Om, på ett lyckligt krig, som oss med ära höljt,
En mera lycklig fred och grundad välmakt följt;
Jag näst försynens nåd, som Wasars rike hägnar,
Er, Statens hufvudmän! er hedern deraf egnar. —
Men fåfängt har man allt af mod och tapperhet,
Om man med vishet ej sin seger vårda vet.
Afunden sofver ej: förtviflad åt vår ära,
Hon skyndar att sitt gift i grannars hjertan bära,
Och hämden, hvilande i fiendernas hand,
Af lugnet föda tar till häftigare brand. —
Att rikets säkerhet mot utländskt våld försvara,

Vår första omsorg blir att imhemsk ro bevara,
Och hindra framför allt den split man yppas ser,
Der thronens ledighet en oviss arfsrätt ger. —
Jag hört mitt folk, af nit för Wasastammens ära,
Af äktenskapets hand dess stadgande begära:
Jag nekat mig dertill: och — vare sig hvad skäl
Af svaghet eller dygd, som verkat på min själ —
Jag fattat mitt beslut: — och det oryggligt blifver.
Men hvad ej kärlek ger, en upplyst vänskap gifver;
Och du! som, slägtande från Wasars rena blod
I deras dygder känd, och känd i deras mod,
Af segrens ädla hand förnyadt anspråk länat
Till priset af en thron, som börden dig förtjenat:
Carl Gustaf! — i mitt namn och i det folkets namn,
Som villigt öppnar dig en glad och tacksam famn,
Jag nämner dig i dag till arfving af mitt rike.

FOLKET.

Han värdig är deraf.

CARL GUSTAF.

Er nåd är utan like,
Min drottning — men förlåt, det än en större fins;
En nåd som, mera kär för detta hjerta . . .

CHRISTINA.

Prins,
Ni känner mig — ni vet om, snar att tänksätt byta,
Jag nånsin lofvat har hvad jag mig ämnat bryta.
Nog af: då denna hand försakar sig åt er,
Försakar hon all rätt att kunna skänkas mer.

(Hon nedstiger från thronen, fattar Delagardie och Maria Euphrosina vid handen, och förenar dem.)

Och J, som, lycklige att lyda hjertats lagar,
Med nöjets helga band förenat edra dagar;
Er sällhet nått sin höjd — men, då J njuten den,
Ack! glömmen icke bort

(Med half röst till Delagardie.)

En syster,

(Till Maria.)

Och en vän!

(Ballet.)

ÆNEAS

I

CARTHAGO,

LYRISK TRAGEDIE

I

FEM AKTER,

MED

PROLOG.

I anseende till tiden är detta theaterstycke det första, och var redan ernadt till invigningspjes af Stora Theatern. En af de spelande personer, som deruti hade en hufvudroll och mot förmodan saknades, hindrade detta. Andra, och deribland sådana händelser som hade inflytande på hela samhället, bidrogo sedan, att detta lysande och kostsamma skådespel, till hvilket, äfven som till alla de föregående, Gustaf III sjelf hade gifvit planen, icke under hans regering blef uppfördt. Härtill kom en viss, ehuru blott till en tid rådande, fördom emot den skickliga hand, som till närvarande pjes satt musiken. Denna är onekligt ett mästerstycke af framl. hofkapellmästaren Kraus, som dermed, enligt kännares intyg, ådagalagt en på verkliga insigter grundad talang för theaterkompositionen, förenta med en kännedom af svenska språket och häfderna, alldeles oförväntad hos en utländning. Kraus, till börden tysk, hade, innan sin ankomst till Sverige år 1778, studerat vid tvenne Akademier i Tyskland och derstädes gjort sig bevandrad i flera, särdeles de vackra vetenskaperna och lärda språken. Hans theori uti musiken var således ej ett blott minnesverk, utan bygd på solida mathematiska och fysiska kunskaper. Dock röja icke hans kompositioner det mödosamma arbete som sträfvar att visa lärdom: tvärtom utmärka de sig genom den behagligaste, den mest otvungna melodi, men ock genom de aldrastarkaste och mörkaste drag, då ämnet nödvändigt så

fordrar. Härom vittna, utom Æneas, flere theaterstycken, och ibland dem Intermederne till Amphitrion samt Bisättnings- och Begrafnings-musiken öfver Gustaf III, som är det sista af hans arbeten och torde af en opartisk efterverld sättas ibland de få verk af klassiskt värde som tonkonsten kan uppvisa. Han ägde dessutom mycken verldskännedom, ett städadt väsende, fritt från vanliga musikaliska nycker, en stadgad och jemn karakter. — Man har trott sig skyldig detta offer af sanning och rättvisa åt minnet af en man, hvars förtjenster och umgängesbehag länge skola saknas af dem, som förstodo värdera de förra och ägde förmånen af de sednare. — Han dog i December 1792.

PERSONERNE I PROLOGEN:

EOL.
JUNO.
NEPTUN.
VENUS.
ÆNEAS.
ACHATES.
CHOR AF VÄDREN.
CHOR AF TROJANER.

PERSONERNE I TRAGEDIEN:

ÆNEAS
DIDO.
JARBAS.
ACHATES.
CLELIE, } Didos förtrogna.
BARCÉ, }
SICHÉS SKUGGA.
ÖFVERSTE PRESTEN i Carthago.
JUPITER med hela Olympen.
IRIS.
ÄRAN.
CHOR AF TROJANER.
CHOR AF CARTHAGINENSER.
CHOR AF PRESTER OCH PRESTINNOR i Junos tempel.
CHOR AF JÄGARE.
CHOR AF NUMIDER.

PROLOG.

Theatern föreställer en stor klippa midt i hafvet. Högst sitter Eol och håller fängslade vid sina fötter Bore och dess här

FÖRSTA SCENEN.

EOL. VÄDREN.

CHOR.
af de fängslade Vädren.

Få vi ej än vår frihet förbida?
Grufliga tvång! förskräckliga lag!

EOL.

Tigen och lyden! vågen ej strida
Mot er konungs behag.

CHOR.

Ack! låt oss snart vår frihet förbida,
Krossa i dag våra fängsel och band,
Låt oss i dag förödelse sprida
Öfver vatten och land!

EOL.

Nej, förgäfves att strida
Mot er konungs behag.

CHOR.

Grymma tvång, som vi lida!
Ack förskräckliga lag!

EOL.

Tigen och lyden er konungs behag.

(Man hör i detsamma en hög och majestätlig musik, och Eol fortfar:)

Hvad ljufva toners sammanljud,
Som nordanvädrens våld och vrede öfvervinna!
Hvad prakt i dessa skyars skrud! —
Bedrar jag mig? — Nej, dessa förebud
Förkunna himlarnes Gudinna.

ANDRA SCENEN.

JUNO, som nedstiger i en sky, DE FÖRRA.

JUNO.

Du Eol, i hvars makt af Jofur gifvet är
Att väcka vädrens ras och deras yra tämja:
Jag vid din spira dig besvär
Att mot ett brottsligt folk i dag min vrede främja.
Se der!
Hvar de Trojaners här den lugna vågen plöja,
Och för en stilla vind förmätna segel höja!
Fast deras stolta stad blef störtad af min hand,
Æneas dock min hämd bedragit
Och ur det fordna Ilions brand
Med Gudar, skatter, slägt på böljan flykten tagit
Att söka väg till Latiens strand. —
De djerfva! — Hvad? och de ej heller bäfva
För Eols obevekta makt? —
Gå då, till hämd af bådas vårt förakt,
Att deras djerfva anslag qväfva.

Låt dina stormars vreda skara
Ur sina kulors stängsel fara,
Att dem förstöra utan nåd:
Och endast vrakens spillror spara,
Att minnet af den hämd bevara,
Som krossat deras öfverdåd.

EOL.

Gudinna! dina bud jag vörda bör och vill:
Befalla är din rätt, och lyda hör mig till.
Om öfver storm och lugn mig Jofur väldet gifver,
Om jag vid Gudars bord ett rum mig tilldelt ser,
Allt sådant blott utaf din godhet sker:
Min heder är af dig: din sak min egen blifver.

Gån, vilda Orkaner,
Gån ut, att förfölja
De stolta Trojaner
Kring vågornas rymd!
Låt bölja mot bölja
Med gruflighet rasa!
Låt dagen af fasa
Och mörker bli skymd.

(Juno stiger tillbaka upp i Olympen.)

TREDJE SCENEN.

EOL. VÄDREN.

CHOR.

Gå, skyndom, Orkaner,
Att häftigt förfölja m. m.

(Under denna chor ser man Eol lösa Vädren ur deras bojor. De rusa ner från berget. Eol ger klippan

en stöt med sin spira, då hon krossas och visar i sitt djup de fängslade Stormarne. Bore löser dem. De fara ut med raseri. Klippan sjunker och hafvet synes i all sin vidd. Man ser i fonden Trojanska flottan. Stormen tilltager och man hör på långt håll matrosernes och vädrens blandade chorer.)

CHOR AF TROJANERNE.

Se stormen oss bebåda
En grym och säker död!
O Gudar! värdens skåda
Till Ilions söners nöd!
Månn' väl ur Trojas lågor
Er nåd oss räddning gaf,
Att uti hafvets vågor
Bereda oss vår graf?

CHOR AF VÄDREN.

Må höjd och afgrund skalla
Vid våra rösters gny!
Må hafvets vågor svalla
Och dagens strålar fly!
Må djupets svalg förtära
En djerf och gudlös slägt,
Som trotsat Junos ära
Och Eols vrede väckt!

FJERDE SCENEN.

NEPTUN, som reser sig upp ur hafvet. VÄDREN.

NEPTUN.

Hvad dån! hvad klagorop
Igenom böljans djup till mitt palats sig sänka!

Och hvilken är den djerfva hop,
Som utan fruktan går, mitt rikes lugn att kränka?

J, som trotsigt er förhäfven
Mot mitt välde, mina bud!
Eols härar! flyn och bäfven —
Bäfven för en högre Gud!
Jag, blott jag af Jofurs händer
I min vård den treudd fått,
Som beherrskar hafvets länder —
Gån! förkunnen det er Drott.

(Stormarne fly.)

Men J, som lätta vingar rören
Med sakta flygt kring böljans famn,
Zephirer, hören!
Gån snart och Ilions flotta fören
Uti en trygg och stilla hamn.

(Neptun sänker sig tillbaka ned i hafvet. Zephirerne komma under en glad och ljuflig musik att blidka hafvet. De dansa på theatern, under det att Tritoner och Nereider stiga till hälften öfver vattubrynen och sakta drifva trojanska skeppen mot stranden. De formera en allmän ballet, under det att Æneas, i spetsen för Trojanerne, stiger ned från klippan, hvarpå de stött med sina skepp. Då han nalkas, försvinna de.)

FEMTE SCENEN.

ÆNEAS. ACHATES. TROJANERNE.

ÆNEAS.

Oss himlen räddat har, bevekt af våra böner.
Vi skåda dagens ljus på nytt —
J män och bröder, Ilions söner,

Som jemte mig ur Trojas aska flytt,
Att oss ett fosterland på nya stränder söka;
Må ej vid lyckans hot ert hopp förloradt bli!
Nej, gån till trots mot hennes raseri,
Att edert mod af edra faror öka. —
Nu, bröder! vänden ej ett ögonblick igen
Att söka våra följesmän;
Då mellertid i denna skogens sköte
Jag ensam med Achates går,
Att genom någon främlings möte
Få veta hvilket folk på dessa stränder rår.
(Trojanerne gå bort.)

SJETTE SCENEN.

ÆNEAS. ACHATES.

ÆNEAS.

Citherens mäktiga Gudinna!
Om jag utaf en moders bröst
Förtjent att någon ömhet vinna,
Så hör, o Venus! hör min röst,
Låt mina plågor här försvinna,
Låt mig i dag din åsyn finna.
Citherens mäktiga Gudinna!
Kom, gif en son din hjelp, din tröst.

SJUNDE SCENEN.

VENUS i en sky. DE FÖRRA.

VENUS.

Din bön är hörd, min son! hör opp
Ifrån den grymma sorg, som du dig öfverlemnar;

Och vet att dig ditt ödes lopp
En oförtöfvad lycka ämnar.
Du skall i dag Carthagos murar se,
Den ort som Dido tillflykt gifvit
Mot en omensklig bror, sen dess gemål Siché
Utaf hans händer mördad blifvit. —
Hur kär för hennes syn skall ej din ankomst vara!
Gå, men ej glöm att Junos hat befara.

FÖRSTA AKTEN.

Främst på theatern visar sig den åt Juno helgade skogen vid Carthago. Den stora portiken af Gudinnans tempel intager medlersta delen af theatern, till åtta trapper upphöjd. Portiken hvilar på åtta corinthiske pelare af hvit marmor, mellan hvilka man blir varse det inre af templet. I fonden af helgedomen står en tom piedestal, ämnad att emottaga Gudinnans bild. Denna piedestal, så väl som sjelfva rummet der altaret skall ställas, är upphöjd till några trappsteg höger om ingången till templet. Under en präktig himmel ser man Didos thron upprest.

FÖRSTA SCENEN.

DIDO. CLELIE. BARCÉ.

CLELIE.

Bland alla nöjens krets på sjelfva segrens dag,
Hvad kan så grymt ert hjertas lugn förstöra;
Då ungdom, majestät och fägring och behag —
Då allt förenar sig att eder lycklig göra?

BARCÉ.

Från landsflykt och förtryck till kungligt välde bragt,
Ni hundra prinsar ser åt eder offer gifva:
De vänta på ert val, och thronen att dess makt
Af kärleksgudens hand skall evigt stadgad blifva.

BÅDA.

Hvad sällhet edert öde bär!
Och hvem kan lycklig bli, om ni ej lycklig är?

DIDO.

Hvad kärlek ömt förtjusa plär
Förr'n man dess välde känna lär! —

Hur glad jag närt hans första låga! —
Men ack med hvilken gruflig plåga
Han mitt bedragna bröst förtär!

CLELIE.

Om han sin fordna ro i edra tårar fann,
Han er från denna stund tycks endast nöjen ämna:
Monarker hvarje dag ses täfla med hvarann,
Att vid er fot få sina kronor lemna.

DIDO.

Kanske bland deras tal jag någon värdig såg
Att af min thron delaktig göra,
Om ej i detta bröst en bild förvarad låg,
Den tiden ej förmått och ej förmår förstöra —
Ännu du minnas lär den dag . . .
Ack grymma dag, då först jag hjertats oro kände! —
När prydd af dygder och behag
En ung Trojanisk prins till Tyri kuster lände,
Och i min faders hof . . . Ack! denna prins . . . min vän! —
Æneas . . .

CLELIE.

Hvad? ni älskar honom än?

DIDO.

Nej! jag ej älskar; jag förtäres,
I tusen plågors afgrund sänkt,
Och af det sår som hos mig näres
Den gudamakt jag känna läres,
Som åt min älskling lifvet skänkt.

Ack! Troja är ej mer. — Förgäfves hoppets strålar
Uti min själ en flyktig glädje väckt —
O Himmel! i hvad gruflig drägt
Min framtid sig för ögat målar.

J som trogen omsorg dragit
Om min ungdoms första dagar!
J som del med ömhet tagit
I min sorg och i mitt väl!
Jag för er min smärta klagar.
All den tröst jag än kan njuta
Är att i er famn få gjuta
Mina tårar och min själ.

Men det är tid, att dessa suckar qväfva;
Jag mig som drottning visa bör, —
Ack hvad besvär kring thronen sväfva!
Hvad båtar denna makt som verldens afund gör,
Då under purpurns skrud man hjertats klagan hör?
I dag skall Juno sig ett tempel
Uti Carthago invigdt se:
Mig tillhör främst att åt mitt folk exempel
Af nit för gudars dyrkan ge.

ANDRA SCENEN.

CARTHAGINENSISKA FOLKET. DE FÖRRA.

(Folket kommer under dans att pryda templet med blomster. Midt under denna fest ser man Æneas med några Trojaner anlända.)

CHOR AF FOLKET.

Lef milda drottning glad och nöjd,
Till verldens väl och thronens heder!

Den sällhet du ditt folk bereder
Förtjene dig all sällhets höjd!

CLELIE.

Ej mer kring denna stilla bygd
Sig örlogsgudens fasa breder.
Gån, ro och lekar, samlen eder
Att dväljas i olivens skygd.

CHOR.

Hvad krigets grymma raseri
Vårt hjerta och vår syn förskräcker!
Hvad friden vår förtjusning väcker!
Må hennes välde evigt bli!
Lef, milda drottning m. m.

BARCÉ
till Dido.

Ett folk, af stormens våld på våra stränder kastadt,
Med sorg och bäfvan från vår hamn,
O drottning, till din åsyn hastat,
Att bedja sig ett skygd uti Carthagos famn.

DIDO.

Gå, låt dem nalkas. — Ack! hur skulle jag väl glömma,
Att fordom likaså jag här en flykting var?
Man dubbelt skyldig är att ömma
Den nöd man sjelf förfarit har.

TREDJE SCENEN.

DIDO. ÆNEAS. ACHATES. TROJANER. DE FÖRRA.

DIDO,
som då hon igenkänner Æneas reser sig hastigt upp med bestörtning.

Ser jag Æneas? Hvad — o Gudar! månn' en lycka
Så stor mig unnas kan?

ÆNEAS.

Prinsessa, edert bröst
Ej slutet är för mensklighetens röst;
Låt ett olyckligt folk, som ödet vill förtrycka,
I skuggan af er thron få njuta hägn och tröst.
Om ädelmod och dygd af Gudarne belönas,
Skall er regering städs med fröjd och sällhet krönas.

Ehvar som Himlen helst behagar
Att jag min lefnad fästa må,
Skall i mitt hjerta alla dagar
Ni tacksamhetens offer få.
Så länge dagen strålar sprider,
Så länge natten skuggor strör,
Ert värda lof ej minskning lider,
Ert ädla minne aldrig dör.

CHOR AF TROJANERNE.

Ehvar som Himlen helst behagar m. m.

DIDO.

Gläds, Trojas värda son! ur faran frälst ni funnit
En fristad i mitt land och uti mig en vän . . .
Min prins, törhända ni ej än
Pygmalions syster glömma hunnit.

Då lycklig än af edra dygder
Jag er i Tyrus varse blef,
Då sjelf i mina fäders bygder
Jag än i lugn min tid fördref;
Hvem hade trott att för oss båda
Det öde skulle ämnadt bli,
Att här en gång hvarannan skåda,
Jag landförvist, och flyktig ni!

Men skingra nu det qval, som edert hjerta sårar;
Carthago er på nytt ett Troja ger i dag:
Och om min hand . . . en gång . . . kan stilla edra tårar . . .
Ack! sjelf vid plågor van, är ömhet mig en lag. —
Kom nu! och del uti den högtid tag,
Då jag på dessa rum det första templet egnar
Åt Juno, som min lycka hägnar —
Er dyrkan den försoning är
Som hennes vreda makt af edert bröst begär.

(Festen fortsättes. Marsch till templet. Näst drottningens vakt går Carthagos ungdom under dans, åtföljd af Junos prester och prestinnor, som bära offerkärlen, altaret, och sist gudinnans bild, som skola invigas och ställas i det nya templet. Näst statuen följer drottningen och hennes hof. Æneas med sina Trojaner stannar qvar främst på theatern. Carthaginensiska ungdomen går främst i marschen två gånger omkring theatern under dans. Drottningen och presterne gå in i templet. De andra stadna utanför. Man placerar stoden på sin piedestal och altaret der frammanföre.)

CHOR,
under marschen.

Carthaginenser, låt vår sång
Lyckliga hjertans uttryck vara!

Carthaginenser, låt vår sång
Drottningars drottnings lof förklara!
Må himmel och jord och haf på en gång
Till våra glädjerop svara!

CHOR AF PRESTER OCH PRESTINNOR
som dansa kring altaret.

Allsmäktiga Gudinna!
Var med vår rena dyrkan nöjd!
Låt våra rökverk hinna
Till dig uti Olympens höjd!

ÖFVERSTE PRESTEN.

O Juno, Gudars mor! låt tvedrägt från oss fly
Och friden oss till sällhet föra!
Må trummans sträfva dån, må krigsbasunens gny
Ej våra glada samljud störa!
Må du vår drottnings lif förlängdt och lyckligt göra!
Dess dygd förtjent din högsta lön.

CHOR AF FOLKET.

O Juno, Gudars mor! o Juno! hör vår bön.

DIDO.

O Juno, Gudars mor! o Juno! hör min bön,
Då jag med ödmjukt hjerta yrkar
Din huldhet för ett folk, som dig med trohet dyrkar!

CHOR.

O Juno, Gudars mor! o Juno! hör vår bön!

(Carthaginensiska ungdomen går in i templet och pryder altaret med blommor. Drottningen, hennes hof och folket gå alla med ceremoni ur templet. Clelie skiljer sig något från drottningens svit.)

CLELIE
till Æneas.

Vår drottning till Dianas lof
I dag en jagt förrätta ämnar:
Hon äfven er, min prins, sitt tillstånd lemnar,
Att följa henne med dess hof.

(Hon går bort.)

FJERDE SCENEN.

ÆNEAS. ACHATES. TROJANERNE.

ÆNEAS
på knä vid första trappsteget till templet.

O Juno! du hvars blick från Himlens thron sig sträcker
Till tankans dolda djup, i hjertats mörka natt!
Om lasten i min själ beständig afsky väcker;
Om jag i dygdens följd min hela ära satt;
Om jag din ynnest sökt med oupphörlig ifver:
Så anse med behag det rökverk jag dig gifver.

(I det samma som Æneas emottager af Trojanernes händer ett kärl med rökelse för att bära det in i templet, nedstiger ett moln, som alldeles bortskymmer dess ingång. Peristilen uppfylles med glesa skyar, emellan hvilka man blir varse templets byggnad. Æneas reser sig upp med bestörtning och fortfar:)

Förgäfves var min bön! — Gudinnan med förakt
Sitt tempel för vår åsyn sluter. —
Trojaner, skyndom då att för Dianas makt
Det offer lägga ned, som Junos hand förskjuter.

(De gå bort.)

ANDRA AKTEN.

FÖRSTA SCENEN.

Theatern föreställer en skog, helgad åt Diana. Midt i fonden synes ett berg, från hvilket flere strömmar störta sig. Dianas staty står vid ena sidan af theatern.

DIDO,
i jagtkläder.

Än för Æneas ej min kärlek yppat sig.
Törhända hans förakt en dag — — —! må jag ej bäfva?
Ack denna tanka dödar mig!
Hvi kan den ej också min eld för evigt qväfva —?
Men då den pligt hör ädla själar till
Att för en hjeltes öden ömma,
Jag under detta sken i dag försöka vill
Att kunna hjertats svaghet gömma.

Inom mitt bröst jag fåfängt sluter
En eld den jag ej dämpa rår:
Dess låga dubbel styrka njuter
Utaf det tvång hon röna får.

(Man hör på afstånd en jagtmusik.)

Ren bergens återskall till jägarhornens dån
Mitt folks annalkande bebåda:
Ack! — redan ser jag Fröjas son —
Hvad höghet, hvad behag uti hans väsen råda!

ANDRA SCENEN.

DIDO. ÆNEAS. DIDOS HOFFOLK
i jagtkläder.

ÆNEAS.

Hvad täflan lär i dag vår muntra jägartropp
Till krig mot skogens vilddjur drifva,
Då deras mod sig smickrar af det hopp
Att med en nådig blick af er belönad blifva!

DIDO.

Bland dessa tidsfördrif, i fridens lugna dar,
Ni än er tapperhet till segrar kunnen höja:
Och jagt en öfning är den äran stiktat har
Att hjeltars hvilotid förnöja.

ÆNEAS.

Må denna dag
För skogarnes drottning vår dyrkan förklara!

CHOR.

Må denna dag m. m.

DIDO OCH ÆNEAS.

Lekande nöjen, muntra behag,
Spriden ut, spriden ut eder flyktiga skara!

CHOR.

Lekande nöjen, muntra behag m. m.

Jägares Gud!
Låt valthornens ljud

Till våra glädjerop svara,
Att prisa Dianas vördade bud!

(Man börjar anställa flere slags jagtöfningar. Det första är kappränning. Priset är ett skärp, hvarmed Dido belönar den af sina nympher, som deraf gjort sig värdigast. 2 Fäktning. Priset är ett gyllende spjut, hvilket Dido öfverlemnar åt Æneas att skänka segervinnaren. 3 Bågskjutning. Priset är ett guldkoger, som Dido fäster på den mest förtjenta. Detta blir Æneas, för hvilken alla göra en vördnadsbetygelse.)

DIDO.

Börjom vårt lopp
Kring dalar, berg och branter!
Spridom vår tropp
Kring alla skogens kanter!
Att söka nejdens vilddjur opp!

CHOR.

Börjom vårt lopp!
Spridom vår tropp!
Spännom bågarne opp!

(Dido börjar jagten och åtföljes af hela jägareskaran. Jagtmusiken fjermar sig allt mer och mer.)

TREDJE SCENEN.

Theatern förändras efter något uppehåll, och föreställer en enslig grotta, igenom hvilken man blir varse den tjocka och mörka skogen; man hör på långt afstånd dånet af jagten. Ändteligen uppväxer en storm, åtföljd af regnskur.

ÆNEAS. DIDO.

ÆNEAS.

Ni här, min drottning, för er ser
En grotta som sitt hvalf till eder fristad ämnat. —

Ack! om vid Tyri hof mig ödet fordom lemnat
Så lyckligt ögonblick att fritt förklara er
Den eld . . . ni skulle då för edra fötter funnit
En prins, törhända värd er hand —
Men med min krona och mitt land
Har ock mitt hjertas hopp försvunnit.

DIDO.

Hvad hör jag? — Hvilket språk! — Står det min höghet an
Att till hans tal mitt öra läna?

ÆNEAS.

Ack! hvad jag frukta bör att edert hat förtjena!
Men eder ädla själ sig ej försvara kan
Att ömma för de qval . . .

DIDO.

Min prins, ni lär ej tveka
Om värdet af den nåd ni redan röna fått.
Af lika motgång lärd, hur skulle utan brott
Jag eder nöd mitt bistånd neka?

ÆNEAS.

Ack! hvilken olik höjd i våra plågors mått! —
Då från ert fosterland er Himlens vrede drifvit,
Ni ej af allt i mistning gått;
Er hjertats lugn ej öfvergifvit.

DIDO.

Hvad? — Har en kär gemål ej mer i grafven makt
Att älskad och begråten vara?

ÆNEAS.

Skall jag då än en gång uti förtviflan bragt
Min död utaf hans hand befara?

DIDO.

O Gudar! hvad jag hör!

ÆNEAS.

Jag ren för mycket sagt,
Att ej min hela själ för eder uppenbara.

Vet då, att från den första dag,
Jag vid Pygmalions hof er funnit,
Och förr'n Siché af hymens lag
Med eder hand er kärlek vunnit;
Mitt hjerta tjust af ert behag
Af en beständig låga brunnit.
Ej all min sorg vid Trojas graf,
Den vård jag åt dess söner delat,
Och tre års flykt kring verldens haf
Det sår uti mitt hjerta helat,
Som mig er första åsyn gaf.
Om ni min rena eld förskjuter,
Skall ert förakt mig döden ge:
Dock lycklig vid min död, om jag den trösten njuter
Att i min sista blick er se.

DIDO
afsides.

Jag kan ej dölja mer den låga mig förtär.
(Högt.)
Ack prins! om detta tal ert hjertas offer är,
Er motgång ända fått — min thron står redan färdig

Att taga er emot; och ni den heder når,
Som är er dygd och eder härkomst värdig.
Mitt folk med er förent en dubbel styrka får
Att motstå de Numiders härar,
Hvars konung mig sin hand med hot och trots förärar.

Med er förenad in i döden,
Jag glömma vill allt hvad mig kärast var;
Och kärlek lätta skall de öden,
Hvars bördor han förknippat har.
Siché! i sjelfva dödens läger
Du ej min ömhet klandra vill;
Då Fröjas son ett hjerta äger
Som dig i lifvet hörde till.

(Sichés skugga i ett blodigt dok stiger upp ur jorden.)

SKUGGAN
till Dido.

Olyckliga! skall så din dygd dig öfvergifva?
Jag dig min dyrkan gaf: kan du mig trolös blifva?

(Till Æneas.)

Och du, hvars öde dig besvär,
Att Ilions spridda barn ur nöd och landsflykt föra;
Æneas! egnar dig en brottslig kärlek höra?
Räds Junos hat; och vet, det endast dygden är,
Som Himlen till försoning bringar.

(Till Dido.)

Jag flyr — mig dagens åsyn tvingar:
Du innan kort skall följa mig.
Det är i grafvens natt jag går att vänta dig.

(Skuggan försvinner.)

DIDO OCH ÆNEAS.

Hvad gruflig syn! jag bäfvar, jag förskräckes.
Ack af vår ömma eld månn' Himlens vrede väckes?

(I detsamma uppfylles grottan af kärlekar och nöjen som dansande omgifva Dido och Æneas, att skingra deras förskräckelse.)

FJERDE SCENEN.

KÄRLEKS-GUDAR och NÖJEN. DE FÖRRA.

CHOR AF KÄRLEKAR OCH NÖJEN.

Dödlige, frukten ej! Lustar och Nöjen
Leda er säkre till sällhetens mål.
Kärleken skyddar er. Ett af hans löjen
Släcker ut blixtens brand,
Rycker ur Furiens hand
Ett fåfängt stål.
Älskare, frukten ej! Lustar och Nöjen
Leda er säkre till sällhetens mål.

DIDO.

Var det en syn som oss förvillat?

ÆNEAS.

Är det en dröm, som oss ännu bedrar?

DIDO.

Nej, Himlen våra lågor gillat
Då han vår oro skingrat har.

CHOR.

Dödlige, frukten ej m. m.

ÆNEAS.

I dessa känslors strid, som hjertat ovisst gör,
Till högre Gudars råd vår tvekan vädja bör.

CHOR.

Kärleksgudar, blida Nöjen,
All er makt och tjusning röjen!
Spriden lugn i deras själ
Gån, bereden deras väl!

DIDO.

Af outsläckligt hat ej Gudars hjertan brinna.
Oss kärlek i sin vårdnad tar:
Vi gå att under hans försvar,
Till höjden af vår sällhet hinna.

ÆNEAS.

Ja skyndom med förenad röst,
Att fordra Gudars råd, att röra deras bröst.

CHOR.

Kärleksgudar, blida Nöjen m. m.

TREDJE AKTEN.

FÖRSTA SCENEN.

Theatern föreställer det stora torget i Carthago, omgifvet af präktiga palats. Två gator stöta dit, skilda genom ett stort slott. Vid ändan af den gatan, som är till höger om åskådarn, ser man ingången till yttre borggården af Didos palats.

ÆNEAS,
ensam.

Förgäfves kärlek mig beredde
Ett mål för mina plågors lopp;
Ack! svaga dagning af ett hopp
Som till en svekfull fröjd förledde,
Hvi tändes du? — Hvi hör du opp?
Skall Junos vrede evigt brinna?
Försonas ej en Gudamakt?
Skall Ilion ingen fristad finna
Kring hela jordens vida trakt?

ANDRA SCENEN.

ÆNEAS. CLELIE.

CLELIE.

I qval och fruktan sänkt, mig Dido till er sänder
Att höra ert beslut, att fordra edert råd.
På denna stund ett sändebåd
Till hennes hof ifrån Numidien länder.
Dess svar af er beror — månn' mig mitt hopp bedrar?

Skall Trojas son sin rätt försaka
Emot en trotsande barbar,
Som genom våld begära djerfs en maka?

ÆNEAS.

Clelie, jag er förstår — hvi kan jag ej i dag
Förena ärans pligt med hjertats ömma lag?

CLELIE.

Min prins, jag vågar ej om edra pligter dömma:
Min röst är alltför svag mot ärans Gudaröst.
Men skulle ej, ack! skulle ej ert bröst
En älskarinnas plågor ömma,
Som lemnas vid er flykt förutan stöd och tröst!

Du som i nödens ögonblick
Dess ädla bistånd fått förfara;
Som hit ur storm och dödars fara
Till ära och till sällhet gick,
Och du så brottslig skulle vara!
Och du så grufligt kunna svara
Mot all den nåd du röna fick! —
Var det den tacksamhet du svurit,
Då hon med bifall ansett har
Det offer du för henne burit
Utaf ditt hjerta, dina dar? —
För all den lycka, all den heder,
Som hon en dyrkad älskling böd,
Du flyr, och hennes lön bereder
I tårar, slafveri och död!

ÆNEAS.

Bereda hennes död! — Hvem — jag så nedrig blifva!
Nej, ett så grymt beslut ej Himlen kräfva kan.
Jag, som en fosterbygd i hennes rike fann,
Jag Didos faror se och henne öfvergifva
Till brud åt en rival, till slaf åt en tyrann! —
Bör då en konungs pligt mot alla dygder strida?
Skall genom mina brott mitt folk sin fördel nå? —
Nej, jag var menniska förr'n jag var konung — gå,
Låt Dido allt af mig och detta svärd förbida.

TREDJE SCENEN.

Theatern förändras och föreställer audienssalen i Didos palats. På ena sidan ser man drottningens thron, den hon går att intaga, omgifven af sina hofdamer. Afrikanska sändningbådet med en stor svit, anförd af Carthagos hofmän, träder in från fonden. Æneas kommer in från ena sidan af theatern och stadnar midt emot thronen, så att Ambassadören befinner sig midt emellan honom och drottningen.

DIDO. ÆNEAS. JARBAS som Ambassadör.

JARBAS.

Prinsessa, för er thron jag Jarbas offer bär.
Han än i dag er hand igenom mig begär:
Och om man ej till brott en undersåte tyder,
Att han med vördnad skatta tör
Den skönhet, som en drottning pryder;
Jag i en konungs stad, hvars höga bud jag lyder,
Vid eder åsyn ren hans hjerta lofva bör. —
Er vishet, alltför stor att folkets blod förspilla
Uti ett fruktlöst krig, er grymma broders hot,
Er svaghet, Jarbas makt; allt bör hans anbud gilla,
Allt kallar er att gå hans val emot.
Gå, drottning, tag af Jarbas händer

Den krona, som er pryda bör:
Hans val till eder ära länder,
Ert bifall all hans sällhet gör.
Må ryktet snart för Afrikanern båda
Den lyckliga föreningsdag,
Då mod och visdom skola råda
På samma thron med skönhet och behag.

CHOR AF JARBAS SVIT.

Gå, drottning, tag af Jarbas händer
Den krona, som er pryda bör:
Hans val till eder ära länder,
Ert bifall all hans sällhet gör.

DIDO.

Då jag mitt fosterland som flykting fordom lemnat,
Att undandraga mig en broders tyranni,
Jag aldrig tänka bort mig ödet skulle ämnat
Att här af Jofurs son till maka utvald bli.
Kanske jag skyldig var att mera tacksamt svara
Emot den äras höjd han mig bevisa vill:
Men så är mitt beslut, jag nödgas det förklara,
Att aldrig denna hand kan höra Jarbas till.

På dessa rum, som bergat mina dar,
Naturens vilda lynne tämja,
Carthagos makt och sällhet främja
Och odla mina grannars sämja
Är hvad mitt hopp sig härtills lofvat har.

Må den en dag på högre bragder tänka
Som efter mig skall ärfva detta land:

Carthago är mig nog; men aldrig skall min hand
Till rof åt utländsk makt mitt rikes frihet skänka.

JARBAS.

Ert rike! — Detta namn kanske ej lämpligt är.
Säg, Drottning, med hvad rätt ni dessa länder njuter? —
Vet, att den kung, hvars offer ni förskjuter,
På denna fråga nu af Dido svar begär.

DIDO.

Ett så förmätet tal bör mig till undran röra.
Af ert förtrodda kall ni vågar missbruk göra:
Men denne Jarbas sjelf, så trotsig af sin makt,
Som andra kungars rätt till verldens throner väger,
Säg, med hvad större skäl han sin besittning äger? —
Dem höra riken till, som deras grundval lagt.

JARBAS.

Hvad? — Är det så man trotsa vågar
En Gudason, en kung af Jofurs eget blod?
Ren krigets blixt uti hans händer lågar:
Er stolthet trötta kan en gång hans tålamod.

DIDO.

Jag edert hot förstår; och utan undran finner,
Till hvilken höjd en konungs vrede hinner,
Hvars hand, vid inga motstånd van,
Ett oförmodadt afslag vinner.

JARBAS.

Och Jarbas skall då se en flykting, en Trojan
Af edert val sig föredragen blifva?

DIDO.

Förmätne! huru långt vill du din djerfhet drifva?
Månn' Jarbas högmod hoppas lär
Min kön att lagar föreskrifva? —

(Hon stiger upp.)

Gå, säg din kung, att Dido drottning är;
Att lika böjd till frid, som färdig till att strida,
Jag honom sjelf om valet ber;
Att jag i dag min hand Æneas ger,
Att mina härar ren på Jarbas härar bida.

(Hon går ut lemnande sin hand åt Æneas, och åtföljd af sitt hof.)

FJERDE SCENEN.

JARBAS MED SIN SVIT.

Föraktas! — jag föraktas! — hvilka plågor,
O Gudar, i mitt bröst! — och detta bröst likväl
Ej redan hafva qväft en neslig kärleks lågor!
Nej hämden, hämden blott skall läka Jarbas själ. —
Jag går — förr'n dagens bloss i hafvets sköte bergas,
Skall denna stad i grund förhärjas.

O Gudars Gud! o du, min far!
Kan utan blygd ditt öga skåda
Till hvad förakt jag fallit har?
O Gudars Gud! o du min far!
Kan hos ditt blod så brottslig svaghet råda?
Hvar är den dygd, som bort förråda
Att jag af dig mitt ursprung drar?
O Gudars Gud! o du min far!

Kan utan hämd ditt öga skåda
Till hvad förakt jag fallit har?
(Han går.).

FEMTE SCENEN.

Theatern föreställer en skog af rosor, invigd åt hymen och kärleken. Under en blomsterhäck midt på theatern står ett altare af hvit marmor. Myrtenträd, som fläta sig med rosor, formera en dubbel allée. Dido, åtföljd af unga Carthaginensiska flickor, alla hvitklädda och prydda med blommor, ledsagas af Æneas under en glad och harmonisk musik. Hymens prestinnor, äfven i hvita kläder och krönta med blomster, omgifva altaret med facklor i händerna.

DIDO. ÆNEAS. CLELIE. PRESTER OCH PRESTINNOR. CARTHAGINENSER. TROJANER.

DUO MED CHORER.

DIDO OCH ÆNEAS.

Ack! hvad de lågor ljufligt brinna,
Som kärlek i vårt hjerta tändt!
Ej nånsin mera öm och trogen { älskarinna / älskling känt }
En mera värdig { älskling känt. / älskarinna. }
Nej aldrig mera { öm och trogen / skön och värdig } älskarinna
En mera { värdig / trogen } älskling känt.
Ack hvad de lågor ljufligt brinna,
Som kärlek i vårt hjerta tändt!

CHOR.

Må ert förbund hos Gudar bifall vinna!
Må eder ömhet ej försvinna
Förr'n edra dagar återvändt!

DIDO OCH ÆNEAS.

Må vårt förbund hos Gudar bifall vinna!
Må våra hjertan evigt brinna!

CHOR.

Må eder sällhet ej försvinna
Förr'n edra dagar återvändt!

(Carthaginensiska flickorna dansa kring Dido och Æneas.)

CHOR.

Höjom upp vår röst
Att prisa och berömma
Tvenne makars bröst,
Så ädla och så ömma!
Må tiden sina vingar glömma!
Och kärlek, fängslad i hans spår,
Kring deras höst de blomster tömma,
Som nu bepryda deras vår!

CLELIE.

Kom Kärlek, du som hjeltars mod belönar,
I ärans segervagn till denna högtid far;
Det friden är som segrens dag förskönar,
Då nöjets hand förskönar fridens dar.

ÆNEAS.

Man nalkas — hören opp — de helga Presters skara
Till hymens altar gå att Gudens bud förklara.

ÖFVERSTE PRESTEN.

Sen Kärleks fackla till en tid
Ert hjerta med begär och fruktan fått förtära;

Skall hymens fackla nu i edra hjertan nära
En vunnen sällhets ljufva frid.
Gån då, med ed att edra löften styrka
Inför de Gudars syn, som tro och sanning yrka!

CHOR AF PRESTER OCH PRESTINNOR.

Ja gån, med helig ed att edra löften styrka!

(De föra Dido och Æneas under dans fram till altaret.)

DIDO OCH ÆNEAS.

O du, som från Olympens slott
Ditt hägn åt dygden ger och ondskans barn förskräcker!
Du som till hämd mot eders brott
En väpnad arm ur molnet sträcker!
Hör Gudars far!

(I det samma lägga Dido och Æneas händerna på altaret, men hindras att fullkomna sin ed, genom ett underjordiskt dån och derpå följande jordbäfning, som krossar altaret. Under grufligaste blixtrar och åskdunder öppnar sig jorden och uppslukar altaret.)

DIDO. ÆNEAS. PRESTERNE.

Hvad dån! hvad grymma lågors hot!
En afgrund öppnas för vår fot.

(Hela församlingen skingras och flyr ur templet.)

CHOR
under flykten.

Altaret störtas, templet bäfvar,
Blixtarne knalla, stormarne gny:
För våra ögon döden sväfvar.
Sökom vår räddning. Skyndom att fly!

(Dido faller ner och dånar.)

SJETTE SCENEN.

DIDO. ÆNEAS. ÄRAN,
som nedstiger på en lysande sky.

ÄRAN.

Æneas, har du glömt ditt löfte och din heder?
Och dina Gudars fall och Greklands oförrätt,
Och Roms och verldens thron, som lofvad var din ätt? —
Fly det försåt, som Juno dig bereder:
Fly, sök Laviniens strand och följ dit äran leder.

(Hon försvinner.)

ÆNEAS.

Hvad himmelskt ljus! hvad ren och ljuflig dag
Sig på en gång i själen sprider? —
Gudinna, mot din lag jag ren med svaghet strider —
Du segrar; och jag går att lyda ditt behag.

SJUNDE SCENEN.

DIDO
allena.

Hvar är jag? Gudar! — Ack! Æneas! — Hvilken fasa,
Hvad mörker kring mig rår! — Æneas! — men din röst
Ej svarar mig! — O Gudar! från mitt bröst
J rycken honom bort — skall så er grymhet rasa
Emot ett ömt olyckligt par,
Hvars rena eld förtjent af eder skyddad blifva? —
Æneas! — ack tyrann! barbar!
Kan du mig öfvergifva?

Om du så brottslig kunde bli,
Om du så grymt min ömhet dårar;
Räds, grymme, räds mitt raseri!
Räds en bedragen makas tårar!
Räds hennes hjertas hämdeskri!

(Hon går.)

FJERDE AKTEN.

Theatern föreställer hamnen i Carthago. Man ser Trojanska skeppen som göras redo att gå till segels.

FÖRSTA SCENEN.

ACHATES. ÆNEAS som anländer fördjupad i sorg. TROJANER.

(Trojanerne tillreda på stranden ett offer åt Neptun.)

ACHATES.

Böljan utan vrede svallar,
Vinden oss till segels kallar,
Gån att uppå hafvets strand
Offer åt dess Gud bereda!
Måtte Neptuns milda hand
Våra skepp från stormar freda,
Och vårt lopp omsider leda
Till ett önskadt fosterland!

(En del Trojanska qvinnor frambära offerkärlen, under det Trojanerne uppresa på hafsstranden ett altare af grofva stenar. Andra gå under dans att kasta blommor i hafvet till offer åt Neptun. Achates går att gjuta vin och vigvatten på altaret. Emedlertid står Æneas främst på theatern, försänkt i sorg, och tyckes ej taga någon del i det som förehafves på stranden. Skeppen blifva färdige att gå ut. Qvinnorna gå ombord och soldaterne börja att lossa seglen.)

ÆNEAS.

Jag då för evigt skall försaka
Allt hvad min sällhet gjort, allt hvad min dyrkan vann!
Hon samma dag skall ämnas till min maka
Och jag till hennes baneman! —
Skall af en neslig flykt mitt grymma uppsåt döljas? —
Ack Dido! — Lemna dig! — Och Gudar, i hvad skick!
Såg jag ej ren din häpna blick
Utaf ett dödligt mörker höljas?
Nej Dido, än en gång jag går att söka dig,
Att än en gång för dina fötter falla,
Och yppa dig mitt qval och sjelfva Himlen kalla
Till ansvar för ett brott, hvartill han släpar mig. —
Men Gudar! hennes plågor skåda,
Och röna hennes sorg, och höra hennes röst
Och äga styrka nog att på dess tårar råda!
Och kunna rycka mig från hennes ömma bröst! —
Nej, blott en hastig flykt kan mig ännu försvara
Ifrån det svaghetsbrott — att ej omensklig vara.

Gudar som mig förelagt
Att så stränga pligter dyrka,
Gifven dygden mera styrka,
Eller kärlek mindre makt.
Skall jag Dido trolös blifva? —
Skall jag Ilion öfvergifva? —
Hårda pligter! grymma val
Mellan brott och hjertats qval!
Kärlek lugn och sällhet bjuder:
Ärans röst dock högre ljuder!

Ja, hon segrar i min själ.
Ja, jag bör dess lagar gilla,
Och mitt eget väl förspilla
För dess rätt och Trojas väl.

CHOR AF TROJANER.

Gå unga hjelte! dina bud
Ledsage våra nya öden!
Af nit för dig och ärans Gud
Vi trotse farorne och döden.
Med dig vi kallas af vårt mod
Att längst till jordens gränsor tåga,
Med dig vi trotse krigets låga
Och blixt och storm och brist och plåga,
För dig vi våge lif och blod.

ACHATES
till Æneas.

Ni folkets längtan ser; ni hör dess glada skara
Förnya er sin tro — Kom följ mig då.

ÆNEAS.

Välan!
Mitt löfte gifvet är, det mer ej rubbas kan —
Jag går — Men Dido!

(I detsamma han går att stiga ombord, kommer Dido med hastighet och håller honom tillbaka.

ANDRA SCENEN.

DIDO. DE FÖRRA.

DIDO.

Prins! hvad kan ert uppsåt vara?
Ni flyr mig?

ÆNEAS.

Ack! hvad skall jag svara? —
Prinsessa! jag ej mer er ömhet värdig är.

DIDO.

Men säg, min fruktan er besvär,
Hvad bör jag tro? — Er flykt . . .

ÆNEAS.

Jag till förtviflan lemnas —
Jag blott ert hat förtjent, och denna död begär.
Prinsessa hör — och hämnas.
I templets helgedom en vredgad gudamakt
Bland eldar, rök och gny från Himlen stigit neder,
Och med en mäktig röst mig valet förelagt
Imellan trolöshet och en förlorad heder,
Imellan grymhet och förakt.
Hvad skilda känslors strid sig i mitt hjerta väckte! —
Den hämd jag fordom svor åt Ilions fallna slägte;
Det hopp, som smickrade mitt mod,
Att grunda verldens thron och Latiens krona bära;
De många segrars följd; de sekler utaf ära
Som ödets hand beredt åt hjeltar af mitt blod;
Den blygd att mina dar i veklighet förtära,

Föraktad af mitt folk, förgäten af dess väl, —
Hvad stora pligters tyngd på min förtryckta själ!

Förtärd utaf mitt hjertas lågor,
Och kufvad under ärans lag,

DIDO.

Hvad gjorde du?

ÆNEAS.

Hvad borde jag?

BÅDA.

Ack se med ömkan mina plågor!

ÆNEAS.

Allt stridde mot mitt hjertas hopp,
Allt af min sällhet offer yrkat;
Min heder och mitt folk, de Gudar som jag dyrkat,
Min son — — —

DIDO.

Omensklige, hör opp —
Jag redan allt förstår — Du då ditt löfte gifvit,
Att öfva ut ett brott — — —

ÆNEAS.

Som Himlen föreskrifvit —
Men hvilket mörker stiger ner
Till eder själ? — Ett moln ert öga höljer,
Prinsessa, ni ej hör mig mer:
Ni vänder ögat bort och edra tårar döljer!

DIDO.

Nej, ingen Gudamakt dig i sitt sköte bar:
Nej, af en hjeltes blod du ej din härkomst njutit:
En klippas hårda barm ditt väsen alstrat har,
En tiger fostrat dina dar
Och i din själ sin vildhet gjutit:
Du blott af menskligt äger qvar
Den grymma list, att öfvervinna
En svag och värnlös älskarinna,
Den du föraktar och bedrar.
Du djerfs till ditt försvar på sjelfva Himlen kalla;
Du höra trott dess hot i åskans tomma ljud.
Men säg mig, hvilken är den Gud
Som vågar trolöshet och eders brott befalla?
Låt dessa falska förebud
Åt lasten ånger ge och fruktan åt den svaga;
Gå du att endast råd utaf ditt hjerta taga,
Hör der den Gudaröst, som ej bedräglig är.
Du tror att Himlars drott i fridens sälla läger
Sig om en dödligs eld så högt bekymra lär:
Vet, om vår ringhet del uti hans omsorg äger,
Han framför allt den djerfve straffa bör,
Som mensklighet och ed och löften trampa tör.

ÆNEAS.

Hvad dessa blickar mig förtära! —
Hvad gruflig syn! hvad grymma pligters tvång! —
Jag kan ej mer den fasa bära — — —

DIDO.

Farväl!

ÆNEAS.

Ack Dido!

DIDO.

Gläds! det är den sista gång
Som dig min åsyn skall förfära:
Gå, trotsa faror, storm och haf
Att fly en trogen älskarinna!
Gå, sök med våld och härnad vinna
En thron som kärlek villigt gaf;
Men räds, du finna skall en graf,
Då du ett rike trodde finna —
Och vet, att allt ditt tyranni
Skall ej mitt hjertas låga släcka:
Din bild, som bort min afsky väcka,
Skall mig i grafvens mörker räcka,
Och af min skugga dyrkad bli.
Kanhända åt mitt stoft du några tårar gifver,
När snart du lågan varse blifver,
Som från mitt bål skall höja sig.

Hon skall mitt slut bebåda,
Och lysa upp din stig.

(Hon vill gå, men hindras af Æneas.)

ÆNEAS.

Ack blinda! se er våda!

DIDO.

Ack grymme! lemna mig!

ÆNEAS.

Nej, lyd förnuftets lagar,
Låt dygden styra er.

DIDO.

Nej, dig min död behagar;
Du ju mig öfverger.

ÆNEAS.

Ack vårda edra dagar!

DIDO.

Hvad båta mig de dagar
Som dig ej egnas mer?

(Hon går bort. Han vill följa henne, men Achates håller honom tillbaka.)

TREDJE SCENEN.

ÆNEAS. ACHATES. TROJANERNE.

ACHATES.

Trojanerne, min prins, uppå sin konung kalla:
Kom skyndom, lemnom denna hamn,
Och lydom Himlens bud — —

ÆNEAS.
med yttersta förtviflan.

Kan Himlen mig befalla
Att vara en barbar?

ACHATES.

Ack prins! i Gudars namn,
Förqväf en neslig kärleks yra.
Har dygden mer ej makt att edert hjerta styra?

CHOR AF TROJANERNE,
på afstånd.

Lyftom ankar, seglom af;
Tappre konung, dröj ej mera:
Mins de löften du oss gaf
På det fallna Trojas graf,
Att i döden oss regera.
Lyftom ankar, seglom af!
Skyndom, skyndom, seglom af!

ÆNEAS.

Mitt folk! mitt kära folk! — Ditt rop min ömhet väcker! —
Förnöj dig — Allt åt dig i dag skall offras opp.

(De gå alla ombord, och man hör i detsamma på långt afstånd ett krigsbuller. Clelie kommer springande med yttersta hastighet.)

FJERDE SCENEN.

CLELIE. DE FÖRRA.

CLELIE.

Ack prins! ett grufligt bud Carthagos folk förskräcker:
Man Jarbas nalkas sett med en otalig tropp.
Från närmsta höjder ren sig deras härski sträcker,
Och jorden darra käns vid deras vagnars lopp.
Om ej Æneas sjelf de djerfvas antal motar,
Oss snart en grym förstöring hotar.
Gå, skynda med er tappra här,
Att för Carthagos räddning strida!
Vi blott af er vår hjelp förbida.
Ack! skynda: faran är oss när.

ÆNEAS.

O Gudar! det är jag, som störtat dem i fara
Och tacksamhetens lagar kränkt —
Trojaner, detta folk åt oss en fristad skänkt!
Det tillhör oss att dem försvara.

DUO.

ÆNEAS.

Gå, samlom då vår tappra här
Att för Carthagos räddning strida!
De blott af oss sin hjelp förbida.
Vår pligt, vår heder det begär.

CLELIE.

Ack skynda med er tappra här
Att för Carthagos räddning strida!
Vi blott af er vår hjelp förbida.
Gå, skynda, faran är oss när!

CHOR AF TROJANERNE.

Ja, det vår pligt, vår heder är,
För våra vänners räddning strida.
De blott af oss sin hjelp förbida;
Gå, skyndom, mötom Jarbas här!

(Trojanerne rusa med hastighet ned från skeppen.
Æneas för dem an, med värjan i handen.)

FEMTE AKTEN.

FÖRSTA SCENEN.

Theatern visar förstaden af Carthago. I fonden uppstiga höga torn och murar, på gamla viset försedde med altaner, bakom hvilka man blifver varse stadens tempel och åtskillige palats. Sidorne omgifvas med hus och byggnader i Tyrisk smak, som utgöra förstäderne. Alla torn och altaner äro fullsatte med folk och troppar. — Hela denna scen är ett slags pantomimballet. Ett parti Carthaginenser förföljas af ett parti Afrikaner. De förra draga sig tillbaka under stadens vallar. Straxt ser man från murarne en skur af pilar öfversvämma Numiderne och tvinga dem att fly undan. En Carthaginensisk stridsman stiger fram ur hären och utmanar en Numid till envig. Denne mottager utmaningen. Tre andre kämpar af hvardera troppen göra detsamma. De strida fyra mot fyra. Numiderne tyckas ge vika och draga sig in åt hären, då derifrån i detsamma en pil blifver skjuten, som sårar den ene af Tyriske kämparne. Carthaginenserne, retade af ett dylikt svek, rusa med häftighet på fienden, och striden förnyas. Jarbas anländer i spetsen för en ny tropp med sabeln i handen och tvingar Carthaginenserne att med hast begifva sig in i staden.

JARBAS. CARTHAGINENSER. NUMIDER.

CHOR
af båda härarne.

Vår styrka segra bör:
Förgörom och förstörom!
Förstörom och förgörom
Allt hvad oss möta tör!

JARBAS.

Må blodet dessa murar färga!
Må sten på sten ej lemnas qvar
Af hvad som förr Carthago var:
Må eld och brand förhärja
Hvad svärdet skonat har!

CHOR AF NUMIDERNE.

Må sten på sten ej lemnas qvar
Af hvad som förr Carthago var!
Må hämde-åskans fart
Sin blixt ur molnet lossa!
Må himlens låga krossa
Hvad krigets låga spart.

(Under föregående aria och chor löpa Afrikanerna af och an på theatern med facklor i handen att itända förstäderne. Man ser Carthaginensiska qvinnor, som förföljda af sina segervinnare, kasta sig ned för deras fötter. Andre åter, beväpnade med bågar, söka till att försvara sig. Man frambär mot slutet af choren blockar och stegar att bestorma staden.)

ANDRA SCENEN.

ÆNEAS. ACHATES. DE FÖRRA.

(I samma ögonblick, som stormen tillredes, anländer Æneas i spetsen för sine Trojaner, och faller Numiderne i flanken. Carthaginenserne göra i detsamma ett utfall; drabbningen blifver skarp och Jarbas rusar fram ur troppen att utmana Æneas. De strida begge främst på theatern, under det båda härarne formera en grupp i i fonden.)

DUO.

JARBAS OCH ÆNEAS
under striden.

Mäktige Gudar! styren min arm,
Störten en trotsig fiende neder!
Skydden er ättling, skydden er heder!
Mäktige Gudar! styren min arm!
Sänken mitt spjut i hans brottsliga barm!

(Jarbas faller och Æneas dödar honom.)

CHOR AF NUMIDERNE.

Förskräckeliga slag!
Vår kung i striden stupat.
Olyckeliga dag
Som oss i qval fördjupat!
Förskräckeliga slag!
Olyckeliga dag!

(En del Afrikaner blifva slagne och taga till flykten. De öfrige, vid åsyn af sin konungs död, kasta sina vapen och falla till jorden.)

ÆNEAS.

Trojaner! af min hand tyrannen straffad är;
Hans död tillfyllest gör, att all vår hämd försona:
Gån då att ädelmodigt skona
En fiende som nåd begär.

CHOR AF TROJANERNE.

Vi ädelmodigt vilje skona
En fiende, som nåd begär.

(Man binder fångarne; och Jarbas lik bortföres, sedan man först till Æneas lemnat hans värja, sköld och hjelm.)

CHOR AF CARTHAGINENSERNE.

Tappre hjelte, du hvars hand
Frälst vår drottning och vårt land!
Himlen skall din dygd belöna.
Hundra lagrar på en gång
Samlas att din hjessa kröna.
Sjungom, sjungom segrens sång.

ÆNEAS.

J Folk, som lydnad gen åt en prinsessas lagar,
Som grunden till sin thron i edra hjertan lagt:
Må fridens Gud föröka eder makt,
Beskydda edert väl, förnöja edra dagar!
Gån, ädle Tyrer, skynden er,
Och läggen detta pris för Didos fötter ner.

(Han öfverlemnar dem Jarbas vapen.)

Då lyckan kallat mig, att hennes thron försvara,
Jag ej en högre lön af segren kunnat nå,
Än om så ringa skänk för värdig skattas må
Att evig pant utaf min vördnad vara.

(Carthaginenserne bortföra fångarne.)

TREDJE SCENEN.

ACHATES. ÆNEAS. TROJANERNE.

ÆNEAS.

O Gudar! styrken mig — Jag skall då evigt bryta
Det band, som färdigt var att våra hjertan knyta!

J, som styren menskors lopp
Och vår blinda lydnad kräfven;
J, som i mitt hjerta qväfven
Sista gnistan af mitt hopp!
Gudar! uti edra händer
Lemnar jag min makas dar:
Gudar! upp till ert försvar
Jag de ömma suckar sänder
Som min svaghet skyldig var —
Gån att hennes smärta lindra!

Gån att den förtviflan hindra,
Som dess dagar hotat har!
Store Gudar! blott för eder
Jag så grufligt offer gör!
Store Gudar! månn' min heder
Med dess död förvärfvas bör?

(Han går ombord med Trojanerne.)

FJERDE SCENEN.

Theatern förändras och föreställer borggården till Didos palats. I fonden ses drottningens trädgårdar, och längre bort hafvet. Åt ena sidan ser man ett bål upprest, på hvilket står en trefot i gamla smaken och en brinnande fackla.

BARCÉ.

Dess vilja verkstäld är, och bålets fackla brinner,
O Gudar! till hvad grymt behof! —
Om Jarbas uti striden vinner,
Hon lemna skall sitt lif till dessa lågors rof.
Men om af Gudars nåd Carthago räddning finner,
Hon här ett offer ämnar ge
Till en försoningsfest åt skuggan af Siché.

FEMTE SCENEN.

DIDO. BARCÉ.

DIDO.
med håret utslaget och stadd i den djupaste sorg.

O Juno! Du som öfvergifvit
Min svaghet utan stöd, min thron förutan skygd!
Gläds! — offret är förtärdt — Din hämd fullkomnad blifvit;
Jag dör — jag dör af kärlek, sorg och blygd —
Men Gudar! kan ert hjerta lida,

Att Trojas tappra prins för svärdet falla må? —
Nej aldrig, aldrig kan så vida
Er grymhet gå.

CHOR
bakom theatern.

Sjungom, sjungom på en gång
Hjeltens lof och segrens sång!

DIDO.

Ack! hvem är som segren vunnit?

CHOR.

All vår fara har försvunnit.
Sjungom, sjungom segrens sång!

SJETTE SCENEN.

NARBAL. DIDO. BARCÉ. CARTHAGINENSER.
NUMIDISKE FÅNGAR.

NARBAL.

Drottning gläds! — Din thron, din ära
Dubbel glans och stadga nått.
Gläds! — Æneas segren fått.
Blifve största hjeltars lott
Att dina bojor bära.

CHOR.

Blifve största hjeltars lott
Att dina bojor bära.

(Narbal presenterar för drottningen
Afrikanske fångarne och nedlägger
Jarbas vapen för hennes fötter.)

DIDO.

Hvad fröjd! hvad oförmodad lycka!
Jag bör då än, o Gudar! mig förtro
Till eder nåd! — Det är då ej er ro
Att den olycklige förtrycka!
Gån, hören då till slut mitt ömma hjertas röst!
Ni qväft den grymma storm som hotade mitt rike:
Ack! qväfven ock den storm, som rasar i mitt bröst —
Men du! — du dröjer än —! O Gudars son och like!
Du dröjer än! — Barcé, gå, skynda! . . .

(Medan festen fullföljes, går Dido orolig fram och åter på theatern: ändteligen stiger hon upp på bålet; och då hon långt ifrån blir varse Trojanska flottan under segel, utbrister hon i ett sorgerop, som afbryter balletten och sätter folket i förskräckelse.)

Himmel ack!
Han flyr — han lemnar mig — det band är evigt brutit
Som oss förena bort — Hvad, grymme! — och till tack
För all den hjelp, den ömhet, som du njutit,
Du flyr, och mördar mig! — O Gudar! — men ert namn
Må den olyckelige glömma!
Åkalle lasten er! — Nej, afgrund, du skall ömma
Min nöd och mitt förtryck! — Gå du, att i din famn
Min kärlek och min sorg och min förtviflan gömma.

Förrädare! barbar!
Du flyr och lemnar döden
Uti mitt hjerta qvar!
Det är för dina öden,
Förrädare! barbar!